

יודע, געדענקט, אז דער האמף געגז די רדיפות אויף יודען אין דייטשלאנד דויערמ?

Oplata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 30 גראש

(טאפעלע פון די מלוכה) (לאטעריע—זעה 18 זייט)

דיינע 22 זייטען

נייע פאקסבלאט

№ 215

Łódź, Piątek, 13 września 1935 r.

דרייצענטער יאהרגאנג

לאדז, פרייטאג, מיט אלוף תרצ"ה

№ 215

אדרס פון רעדאקציע און זעמינסטראציע: לאדז פערמיראווער 21, טעל. 224-71. — 224-71. Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71.

האנפערעניץ פון מלוכות

וואס האבען אונטערגעשריבען דעם העלאג-אפמאר

מאן, וואס געהער צו דער ערשטער ליניע בדי אונטערמיידען מעגליכע איבערגעבען

ענגליש מיליטער אנגעקומען
הייטאלט

מאלטא. 12 (טעל. טעל.)
אויף דער טראנספארט-שיף „נעאוראליא“ איז אנגעקומען א אפטיילונג ענגליש מיליטער, וואס פערשטעט פון 1,200 זעלבער און 140 אפיצירען, עס איז אויף אויסגעלאדעט געווארען הארמאטען און קריגס-מאטעריאל

געשלאסען די סעסיע
פון דיר. ראם

פון דער העברעאישער אוניווערזיטעט
12 (טעל. טעל.)
היינט איז געשלאסען געווארען די סעסיע פון דירעקטאָר-ראַט פון דער העברעאישער אוני-ווערזיטעט. אין קאמפאקט ווערט געזאגט, אז מאגנעט איז ווידער געוועזען געווארען אלס פרע-זעס פון קאמפאקט. ד"ר חיים וויזנאט, איז גע-וועהלט געווארען אלס פארזיצער פון דירעקטאָר-ראַט

וויכטיגע פערזאנלעכע
פון דער תל-אביב'ער עיריה מיט דער קראפט פון געזעצט

תל-אביב. (טעל.) די טעג האט די רעגירונגס מאכט געשטעלט אויפגען אז. נער. געוועהלט פער-אָרדנונגען, וואס זענען ארויסגעגעבען געווארען דורך דער תל-אביב'ער מוניציפאליטעט מיט דער קראפט פון געזעצט און שטראף-סאנקציעס פאר די, וואס זענען עובר אויף ווידער געשטעלט געווארען. אין פערזאנלעכע געזיכט ווי אויפן פערזאנלעכע לונגס שטייער און זעהט פאר שווערע געלד שטראפן פאר אונלעגאלע מעקלעריי ביים פערקויפן פילעטען אין טעאטער קינא א.א.וו. לויט דער פערזאנלעכע קען דער שולדיגער דאס ערשטע מאס געשטראפט ווערען מיט 5 פונט און דאס צווייטע מאס — מיט 20 פונט געלד-שטראף.

אנאנדער פערזאנלעכע זעהט פאר הארבע געלד שטראפן פאר געשטעלט די נאם מיט פוראפאלען געבען בנינים, וואס האלטען זיך אין בויען, די דאך זינג פערזאנלעכע וועט ערשטעליכען ריזן-האלטען די שטאט.

א דריטע פערזאנלעכע רעגולירט די פראגע פון אפ היטען די נאנצקייט פון טראנספארט און ברוקען געבען פרייזאויסגעבויטע הייזער.

אנדערע מיניציפאל פערזאנלעכע מיט דער קראפט פון געזעצט ווארטען נאך אויף דער פער-שטעטונג דורך דער אדמיניסטראטיווער מאכט, דערוועגס א פערזאנלעכע וועגען דער צייט פון נע-שעפטען שליסען, פערזאנלעכע וועגען באדען זיך אויפן שטראנד א.א.וו.

אין איטאליע איז מען אונצופרידן מיט ענגלאנד
און צופרידען מיט דייטשלאנד

12 (טעל. טעל.)
די דעצע פון סער סאמועל האאר האט ארויס געווען א שטארקע אנגעפרידענהייט אין די א טאליעניש-פאל טישע קרייזען, די דאזיגע אנצו-פרידענהייט דריקט זיך אויס אין דער פרעסע.

„קאריערע דעלא סערא“ שטרייכט אינטער אז די דעצע פון סער סאמועל האאר האט גע-בראכט אנטווערפונג און דער רעדער אליין האט זיך ארויסגעוויזען פאר א, אונמאגלישען מא-ראליסט די דעצע פון ענגלישען מיניסטער האט נישט מיטגעהאלטען צום ערלעדיגען דעם איסא-ליעניש-אביסינישען קאנפליקט. א חוץ דעם האט דער ענגלישער מיניסטער אין א פערמאסקירטער פארם געפרובט איבערווארפען די פערמאסקירטער ליכטיג אויף פראנקרייך. דאס ווארט האט איצט פראנקרייך.

„סטאמפא“ בעזיכענט, אז ס'ר סאמועל הא-אריס רעדע איז א „דענקמאל פון צווייטע“ די צייטונג גיט צו, אז די שטעלונג פון דייטשלאנד בלוגע איטאליען איז א מוסטער-האפטע און קאן זינען אלס ביישפיל פאר אנדערע מלוכות.

האמיטעט פון 5—אפגעלעגט
דעם ראפארט פון מאנאט

12 (טעל. טעל.)
דער „קאממעט פון 5“ האט אפגעזאגטען א זיצונג און להיפוך צו די קלאנגען האט ער נישט

נאמינירט ווערען אלס סענאטארען נאך אייניגע פון די דאזיגע פערזאנלעכע.

נאך 5 יודישע ערקעמארן צום סענאט
12 (טעל. טעל.)
ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

ווארשא, 12 (טעל. טעל.)
צווישען די 311 עלעקטארען, וואס דארפען וועה-לען סענאטארען דעם קומענדיגען זונטאג געפינען זיך ס'העל נאך 5 יודען.

נ"ע פרידא נאכע אשת ר' ריפא הינד
בת ר' משה נ"י האפעל
די לוי' קומט פאר היינט פרייטאג, מיט אלוף תרצ"ה, 1 א זינער נאכמיטאג פון טויזענט-הויז שרודמסקא 29, וועגען וואס ס'טילט מיט אין גרויס צער מאז, זעה, עלטערן און פאמיליע.
אין עלטער פון 24 יאהר.
די לוי' קומט פאר היינט פרייטאג, מיט אלוף תרצ"ה, 1 א זינער נאכמיטאג פון טויזענט-הויז שרודמסקא 29, וועגען וואס ס'טילט מיט אין גרויס צער מאז, זעה, עלטערן און פאמיליע.

L. ODERBERG פֿיעטריקאווער 17

Salon Obuwia **L. ODERBERG** מיט אכטונג

דער טאג פון דער ערפונדונג וועט
הטונדערטן העכאום וועמאכט ווערען.

וסוכאריניא 34, פראג-נעשעס, איד איינגאנג דורכן טויער
 איז צו בעקומען אדעראט **שול-ביכער** העברעאיש
 און יודיש מיט 25 פראג. **בירינגער** ווי איבערא
 פחזרים, אדק מיט פליסער איבערצוגעג, **מלחיות**
 שים חמישים, משניות, מדרשים, גמרות, סדרות, ספרות
 גערטעטן, קאלעק, ציצית, מזוזות, המליין, 85 פראווינץ
 גרויסער ראבאט. געדענקען די אדרעס:
 וסוכאריניא 34, איד איינגאנג דורכן טויער.

די בעוואנדסטע
7-קל. מוסטערהאפטע מענער-שולע
פון ש. שולדענרייז
פאלדניאווא
— 29 —

שדער ווערען אנגענומען אין אלע קלעסעס טעגליך
פון 9 ארייז ביז 2 און פון 4 ביז 6 נאכמ.
צום נייעם שול-יאהר איז שוין מעמליך די ש.ק.
די למדי-קודש ווי אויך די אלגעמינע בילדונג
ווערט געלערנט אין א ברייטען פראגראם דורך בע-
וואמטש שטערע-פעדאנאנע.

7=קלאסיגע מענער-שולע
 פון י. עדערשטיין
 9 סאלנא 9
 עס ווערען אנגענומען שילער אין אלע קלאסען
 אין עלטער פון 6 ביז 14 יאהר.
 די קאנצעלאריע איז טעטיג טעגליך פון 10 ביז 6 און.
 אין פארברייטונגס-קלאס (בן ילדים) ווערען אנגע-
 נומען קינדער פון 5 יאהר אן. די לייזונג.

אברהם וועגער
פילוסאפיע 10.

פאר קראנקע אידן
רעקאמונדאציעס פאר אים
אריגינעלע רייטוריינען
אויפגאבן פאר רייטוריינען
 זיין דער בעסטער קאמפאזיטאר און דער צוגענוגליכסטער פריינד
 בעקומט מען אים דעם בעסטען חתום-נעמען און
 ע. שיקיער איז: ישראל שיקיער
 1 פולנאנא 107-94 מער.

נאָר פאַר מענער !

דער לאַנג-עקזיסטירענדער לאָדזער ערשט קלאַסישער
געזאַמלסט פון הייזען איז צוריקגעקומען פון פאַרלוי-
רעס ווילדע טראַגעדיעס וועלכע זיין דער לעצטער מאָדע-
דער זיך ווענדען נאָר צו דעם ספּעציאַליסט פון הייזען.
אָרע 1. מאי 2. B. FAJWLEWICZ
פראַנק, 1. שטאָט
קלאַמפּ פרייעס
קומט און איבערזייגט (איי-)

מעטאל-בעטער
מאטראצען און
קינדער-וועגלעך
אין א רייכען אויסוואהל
וויזשימאטשעס, אייז-קאסטענס, פערד-
בעטען פאטענט "Perfekt" א.ד.גל. קלימט מין
אמביליגסטן אין דער עלטסטער
און רעיעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWSKI
עקוויסירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער
לאדן, נארוואוויטשא 11
שט. 70-137
נעצווקס דעם אדרעס!
הפע. רעפערטור-ווערקשטעל אין לאנדער

 אָווייזונגען אויף אלע שטעטס פון סאוורוסלאַנד
 אויף „טארגסינ“ נעהם אן:
 Bank Gospodarstwa Krajowego און אַמטליכע
 Bank P. K. O. און אָפּצווינגן (א.א.וו.) פֿון אַלע פּאָסט-
 אַמטן קאָנטאָ 22 000 פּאָלישער פּאָנאָוויזש
 Powsz Bank Kredytowy S. A., און אָפּצווינגן,
 Bank Zachodni S. A., Tow. „Hias“ Powsz. Bank
 Związkowy, Bank Handlowy,, Bank Związku
 Spółek Zarobkowych, D/B T. Bunimowicz, Wilno
 און אַנד. Banku Drezdeńskiego w Gdańsku
 װערט-ברית נעהמען און אלע פאסט-אמטען. פאדערט די נייע פרייזאנטען
 מיט די שערקלענערע פרייזען.
 אונזערע שניטען שטרעלען אלע דערמאנטע אינסטאמענטעס ווי אויך די נעוולאטע „וואס-
 WARSZAWA, Plac Grzybowski 10
 Tel. 275-63.

"שיר" לאדער יידישער מוזיק-פערזאן
"שיר" נאָרמאַל 32
 מארגען שבת, ד. 14 סעפטעמבער ד. י. 6 אוונט כּונסט פאָר
 אין אייגענעם לאָקאַל דער **ערעכטונגס**
טאניץ = אורענד
 ביי דער בעלייטונג פון אַפערסטקלאַסיפּע אַרעסטער-אנסאַמבל
 די טאָנץ-אָרענדען וועלען פאָרקומען
 נאָרמאַל יעדען שבת און זונטאָג פון
 6 ביז 10 אוועק
"שיר"

KOMITET SYNAGOGI przy **AL. Kościuszk**

niniejszem podaje do wiadomości, że

wydzierżawienie miejsc na rok 1935/36

odbywać się będzie w Kancelarii Synagogi w porządku następującym:

- a) dn. 15, 16, 17. 18. 19 września b. r. w godz. od 4 do 7 wiecz.
- b) dn. 20 września b. r. w godz. od 4 do 6 wiecz.
- c) dn. 21 września b. r. w godz. 10 1 popoł. i 3—7 wiecz.
- d) dn. 23, 24, 25 września b. r. w godz. od 4 do 7 wiecz.
- e) dn. 27 września b. r. od 9 rano do 1 popoł.

Osoby, pragnące odpowiedź zesłoroczną dzierżawę miejsc zechcą zgłosić się do Kancelarii Synagogi najpóźniej do niedzieli, dnia 22 września b. r. włącznie.

W roku bieżącym kontrola biletów przy wejściu do Synagogi będzie wyjątkowo ścisła. Uprasza się przeto o każdorazowe okazywanie biletów przy wejściu do Synagogi, gdyż osoby, nieposiadające biletów bezwzględnie wpuszczane nie będą.

ZŁ

שׂרײַז אנגעקויממען
טאפּעטען
פון די לעצטע
נייטייטען
אױפן 1936 י.
אױך זענען אנגעקומען צו די קומענדיגע יום-טובים די נײַעסעס
דײַוואנען און דינאלעאם = כאַדניקעס
אין אלע גרויסען
זעהר צוגענגליכע פרייזען. רעיעלע בעהאנדלונג.
A. DZIAŁOSZYNSKI מיט אַכטונג
Łódź, Piotrkowska 56, tel. 223-46
SKŁAD TAPET I LINOLEUM

די עלעגאנטסטע
די בעסטע
דילעצטע מאדעלן
עמפסע דיליט

SALON OBUWIA
A. OGOREK
Łódź, Zawadzka 11, tel. 202-86.

בעמערסונג: ספעציעלע אפטיילונג פון מענער-שיד
אין א גרויסען אינטראקט.

אכטונג גליערס ראיאז
גארדינעז
איז א גרויסעז אויסוואהל
פאר אן ערשטע
פיעטריקאווער 257
ווי אזוי פאר ווייטערע
פאר גארדינעז
פאר גארדינעז
פאר גארדינעז

דער רעד פון דער
וואהלינער שוהל
אין מדינע, אז דאס יאהר וועט דאווענען אינזער שטענדיגער חזון
ה' יצחק סאלאווייצ'יק
מיט דער בעגליסטונג פון גוט איינשטודירטען כאר אונטער
דער פירסטונג פון דעם דיריגענט ה' רובין.
פון וונטמאן דעם 15 ווושטישען (אליד) סעפטעמבער פון 18
אז פערדינגען פאר עזער אין ביזאז פון דער שוהל
(פארשטאנדענעם) 6 טעגליך פון 6 ביז 9 אווענד.
מיר בעטען אונזערע געזעצטע מתפללים צו בעזארגען זיך מיט
איינטייטס-קארטען צייטליך. קיין טענות חזקה וועט נישט אנער-
קענט ווערען. וכל הקודם וכו'. און איינפירע-קארטען וועט
נישט איינפירע-קארטען ווערען. די פערזאנלעכע.

דער פליישער-הרטאווניקעס-פערטיי
פון נאשמישני דואר פארזשעטשנא 10
מאכט בעקאנט אלע מיטגלידער, דאס ראנערשטאג דעם
19-טען סעפטעמבער 1935, 7 א זייער אונטער צום עישטען
טערמין און 9 אונטער צום צווייטען טערמין ביי יעדער צאהל
מיטגלידער, קומט פאר אן אייגענעם טאקעל
די יעהרליכע
אלגעמיינע פערזאמלונג
מיט פאלגנדען טאג-ארדנונג: (1) ערשטונג; (2) וואהלען פון
א סאָרעטער; (3) וואהלען פון א פרעזעס און א סערוואנט;
(4) וואהלען פון א רעוויזאנט-קאמיטעט; (5) ענדערן די סטא-
טוטען; (6) פרייע פארשלאגען.
בעפארקונג: אלע מיטגלידער ווערען געבעטען אין
יארד אטאטאס אנטפערשטען פונקטליך צו ערשיינען.

פענסיאנאט "מירטא"
פארעמביע נ"י טישין. אינהאבער קלוגמאד
זשעראפסקיטשא 21. ווילא וויינארטשען

מאכט בעקאנט דאס נעקסטע און נעסטע אויף די
ימים נוראים און סופות הפע"ל אין שטרענג
כשר'ן און הויזניש פון איינגעפארדענעמען
פענסיאנאט, וועלכער איז פערזענען מיט אלע מאָ
דערנע בעקוועמליכקייטען ווי עלעקטריק וואסער-לייט
טונג א.א.וו. מיט די פערמטסטע בעלי תפילות
אויף די ימים נוראים. — פיינע פעהאנדלונג!
מעסיגע פרייען. — ערקונדיגען זיך אויפן ארט
אדער לאזן. עסטראווער 41 וו. 29.

א וואונש-קארטע צו ראש-השנה
דארה זיי עסטעטיש!

די שעהנע און הערציגע פראדיצע צו שיקן וואונש-
קארטען צו ראש-השנה וועט אייביג בלייבען.
די שעהנע און עסטעטישסטע וואונש-קארטע איז
נאר מיט א פאסטמארקאפֿע פון דעם וועג שיקט זי.
ס'איז אייערע קובים און פריינד אין לאנד און נאך
מעהר און אויסלאנד וועט א וואונש-קארטע מיט אייער
פאסטמארקאפֿע ברענגען פריד און פערטעניגן.
בעטערעס קארטען מיט אייערע פאטא-
גראפֿיעס אין בעקאטען קענסטלערישען אטעלער.
„POLONJA“ Gdańska 31.

שפארט געלד
וונדקויפען רעיערע סחורה
צו די פיליגסטע פריליזען
זאס זיך נור ביי דער פירמע
בארדרייז
לאדן. נאוואמיעסקא 30 טעל. 210-53
וועלכע איז די איינציגע
פיליגע און רעליעלע קוועלע
פון נוסען קידויש-ווייז
צו די געשטעקסטע פאלעסטינער,
אונגארוויינער, ווי אויך אלע סארטען
ליקער, בראנפענ'ס און מעהד

דייטשער רייכסמאג

ווערט צוזאמענגערופען הייז נירענבערג

עס וועט פארגעלייענט ווערען א וויכטיגע רעגירונגס-דעקלאראציע

יעדע באד-
איז א באד
פון שעהנהייט

פאליטישע
מיט א ביליגע הויפט

הויף-רעוואלוציע איז תימי

ירושלים (י"א). פון אדען ווערט מיטגעטיילט, אז נאך דער אפדריקטער פון אימאם (יכיא) וועט פארקויפט אונטערנעמען אן אינספעקציע רייזע איבערן לאנד, כדי אויסצוהערען די פאדערונגען און בעדערפענישען פון פאלק.

ווי פאקאנט האט דער עקס-אימאם פעהאנדעלט די יודישע תושבים פון תימן מיט פיישפיללאזער גרוואמקייט. די מוראדיגע נגישות פון די תימנער יודען האבען נישט איינמאל אין די לעצטע יאָהרען געמאכט אויפציערען די יודישע וועלט. הונט די „הויף רעוואלוציע“ אין דעם ווייטען אראפישען לאנד האט נישט געקאנט שטעהן אין קיין שום צור-זאמענהאנג מיט דער בעהאנדלונג פון יודען, בלייבט אבער אפצווארטען צו וועט אפשר צוליבן אימאמען פייט געלינדערט ווערען דער טראגישער גורל פון דעם דאָרטנען יודישען קיבוץ.

ראסען-פאליטיק. ער האט פסטגעשטעלט, אז בעת א רייה לענדער אין דער נאנער וועלט לעבט נאך מיט'ן טעות פון ראסען - גלייכהייט, ווייזט דייטש-לאנד אן אויף די נאטירליכע און פיאנאגישע אונ-גלייכהייט צווישען די מענשען. די לענדער פון דער גלייכהייט פון די ראסען איז א פראדוקט פון ליבע-ראליזם און מארקססזם און שטעהט אין א אפגענער סתריה צו דער מענטשליכער נאטור. דער נאציאנאל-סאציאליזם ווייזט אן אויף די בעזונדערע און דורך-נאט בעשטימטע אונגלייכהייט פון די מענשען, אלס אויף דעם יסוד פון יעדען קולטורעלען און פאליאנער-שען לעבען. פאליטיש איז דער דאזיגער פרינציפ די אידעע פון פיהרער שאפט, פאליאגיש - די בע-קעמפונג פון דער ענאגאציע און אקטענשטעלען זיך דער צונויפמישונג פון ראסען. דעריבער וועט אין דער נאנערסטער צייט איינגעפיהרט ווערען א גע-זען וועגען „שוץ פון דייטשען פאלק“, וואס פער-וועהרט געמישטע חתונות מיט יודען. א ווייטערדיגער שריט וועט זיין די רוסטיסלאווע פערניכטונג פון יר-דישען איינפלוס אויפ'ן פאליטישען און ווירטשאפט-ליכען לעבען פון די ווייטסטע גרעניצען.

פערשטארקטער באיקאט פון דייט-שע סחורות

ווייזן, 12 (ספ. טעל.)
דער קאנגרעס פון דער נ. צ. א. האט פערענדיגט זיינע פערשטארקטע מיט אונטערנעם און דעוואלוציע וועגען פערשטארקטע דעם באיקאט פון דייטשע סחורות און ווארפט אפ דעם טראנספער-אפמאך.

דערהער-האנפערעני איז ארץ-ישראל

ירושלים (י"א). דא איז פארגעקומען א קאנ-פערעני פון לעהרער, וואס ארבייטען אין די שולען פון דער „אליאנס אייראפעליש“ (כל ישראל חברים) אין ארץ, אויף דער קאנפערעני זענען הויפטזעכליך פעהאנדעלט געווארען עקאנאמישע פראגען און עס זענען ארויסגעשטעלט געווארען פאדערונגען אין דער ריכטונג פון פערפערענען די שווערע לעבענס-בעדינגונגען פון די לעהרער.

ירושלים (י"א). אויף דער איינלאדונג פון פיל

נירענבערג, 12 (ספ. טעל.)
די ווייזונג פון רייכסטאג זאל צוזאמענגערופען ווערען דעם 15. ד. ה. קיין נירענבערג. די טאג-אדער-נונג זעהט פאר דאס פארליינען פון א דעקלאראציע פון דער דייטשער רעגירונג. זייט דער צייט פון רייכסטאג אין פראנקפורט 1871, אז עס זאל דאס ערשטע מאל, וואס דער רייכסטאג ווערט צוזאמען-גערופען אין נישט אין בערלין.

אין די פאליטישע קרייזען גיט מען צו א גרויסע פערדייטונג דער דאזיגער ווייזונג. מען דארף אָננעה-מען, אז די רעגירונגס-דעקלאראציע, וואס ווערט פון איינע געהאלטען סכור, בעציהט זיך צו ווער וויי-טיגע אינערליכע בעשלוסען.

פער 12 (ספ. טעל.)
די יודיע, אז דער רייכסטאג ווערט צוזאמענגערופ-ען אין נירענבערג אויף זונטאג דעם 15. שפעט אין אווענד איז אפיציעל בעשטעמט געווארן. דער פלוצ-לינגער פערשלוס פון די מאסגעבענדע פאקטארען האט עלעקטרוניזירט די בערלינער פאליטישע קרייזען, ארויספערענדיג די פערשידענסטע קאמנטארען.

ראסען-מישונגען און גאט-לעמבערונג
אויפן הייזערדישען קאנגרעס אין ניר-רענבערג.

נירענבערג, 12 (ספ. טעל.)

ד"ר וואנער, דער פיהרער פון הייטלעכע מיטל-ע-ראקטוריס - פערבאנד האט היינט אויפ'ן קאנגרעס אין נירענבערג געהאלטען א רעדע, אין וועלכער ער האט בערינגט די דייטשע דעמאקראטישע און

PSYCHOLOG, TELEPATA
W. Messing
Łódź, Piotrkowska 62
m. 7, II piętro, front
נעהמט אן פון 1-10 און פון 8-3 אָנענד

LEKARZ DENTYSTA
F. LUBICZ-KARCZMAROWA
Kilińskiego 30, tel. 216-48
צוריקגעקעהרט
נעהמט אן פון 9-12 און פון 3-6 נאכט

Lekarz Dentysta
Jakób Karmázyń
2 Południowa 2
צוריקגעקעהרט
נעהמט אן פון 9-12 און פון 3-7 אָנענד

DR. M. MPÓWKA
med.
choroby wewnętrzne
POWRÓCIŁ
11 listopada 32 (Gdańska 12)
tel. 183-09, przyjm. 3-4

Lekarz Dentysta
Fr. Bierzwińska
Przejazd 19 (Kilińskiego 98)
tel. 226-19
POWRÓCIŁA
godz. przyj.: 9-12, 2-5.

Dr. med.
M. Dawidowicz
powrócił
chor. wewn.
ELEKTROKARDIOGRAFJA
(zdjęcia prądów czynnościowych serca)
ul. Narutowicza 42
Tel. 184-91, Godz. 5-7.

DR. MED. H.
Różaner
פאליטישע פאר-
הויט, ווענערישע און סעקסועלע קראנק-
NARUTOWICZA 9,
tel. 128-98.
נעהמט אן פון 9-1 און פון 5-9

הומכי-א'רחים
פאמאריסקא 18, טעל. 286-81
מר טיילען מיט דאס אין פער-
איינס-קאנצעט צוריק אמיירט
אנ'אדוואקאט
יעדען מאנאטאן און מיטוואך פון
6 ביז 8 אָנענד און ערשטיק

יודישע עצות
פאר מיטגלידער, שפענדער פון אונזער
אינסטיטוציע און פאר אינפעקטע-
גענצירך אומזיסט.
א מינימאלען אפצאהל ווערט גע-
נומען פאר דורכפיהרען ספראוועס.
די פערוואלמונג.

LEKARZ DENTYSTA
St. GELBERG
צוריקגעקעהרט
וואוואדא 14, טעל. 108-38
נעהמט אן פון 10-2 און פון 4-7 אָנענד

Dr. MAZUR
פילסאפיע-געא-
צוריקגעקעהרט
Dr. med.
Leon Familier
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
6. שערפליעז 37 (בענעדיקט)
נעהמט אן פון 5-7 נאכט.

Dr.
Wajnberg
ספעציאליסט פאר לונגען, הארץ-
און סקלערא-קראנקהייטען
וואוינט יעצט פיעמריקאווער 145.
טעל. 126-02.
נעהמט אן פון 9-10 פריי. 3-5 און 8-9 אָנענד.

FIRANKI, stary, kapy i obrusy
od najsłabszych do najwyk-
wniejszych po cenach niższych
wykonuje
PRACOWNIA RĘCZNYCH ROBÓT
Piotrkowska 99, telefon 155-99.

Dr. A. Główny
Spec. płuc i serca
powrócił
ZACHODNIA 59A
przyjm.: 9-11 r. i 4-6 1/2 p. p.

**א'ירען, נאז און האל-
דליניק**
מיט בעטען פון
Dr. med.
Z. Rakowski
פיעמריקאווער 67, טעל. 127-81.
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע צוועק-
אפערציע א. ו. ו. ווי אויך קאמפלי-
סארישע פון 9-2 און פון 8-4 אָנענד.

ד"ר
שיפמאן
האט זיך איבערגעצויגן
פון ווערמא
3
אויף 64 זאכאדניא 64
פראנט, 2-טער שטאק, טעל. 106-72.

Dr. med.
J. Szmertowski
Akuszer-Ginekolog
powrócił
Piotrkowska 17, tel. 107-13

צאה-צדק
L. GECEWOJA
3 Legionów 3
נעהמט אן פון 11 ביז 1 ביטאג און
פון 3 ביז 8 אָנענד.

סטארשי פעלדשער
ש. דערעש
4 לומאמירסקא 4, (האטעל-גאס)
טעל. 184-78.
נעהמט אן פון 8 ביז 10 פריי און פון 1.30
ביז 4 נאכט, און פון 7-6 אָנענד.

KABARET - DANCING
„KAKADU”
Warszawa, PL. DĄBROWSKIEGO 8
Niebywały program artystyczny
z udziałem sił krajowych i zagran.
w
najelegantszym lokalu stolicy.

Dr. J. Lubicz
כירורג און ארטאפער-
צוריקגעקעהרט
9 פאלודניאווא 9
טעל. 183-17.

Dr. med.
Haltrecht
ספעציאליסט פאר הויט, געשלעכטס-
קראנקהייטען און מענער-שווער-
פיעמריקאווער 10, טעל. 245-21.
נעהמט אן פון 8 פריי ביז 2 שטאג און פון
5 ביז 9 אָנענד, ווענאג פון 1-10 שטאג.

דאס ערשטע יודישע
בלומען-געשעפט
„קאסינא”
אין פאקאט-קאסינא
לאדן, פיעמריקאווער 67
עמפעהלעט סענדיק
פרייזע בלומען
טאכטענעש פרייזע
צו ביליגע פרייזע

הזכרה
זונטאג, 15/9 סעפטעמבער
12, 1935
הזכרה אין די ענהלונג פון דער
מצבה פון אונזער אינפעקטע-
ליכען מאן, פאטער און שוויגער-
פאטער
הענער בלאטט
צו וועלכער עס ווערען געבעטען
קרוימען און בעקאנטע
די פאמיליע

מזל-טוב
אונזער ברודער און שוואגער ה'
לייזער ווילנבערג
צו דער חתונה פון זיין טאכטער
פרייזע
מיט ה' סאלעק הערש
ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב
און דעם יונגען פאר א גליקליכע
צוקונפט.

צו דער פערלאנג פון אונזער
מיטגלידער
ה' יודעל ראמישילר
מיט פיל רבקה פרייס
ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב
און א גליקליכע צוקונפט
דנט פרייזע-פערסאנעל
פון דער
פרייזע
„Trójkąt”
Jakób Fuks i S-ka

צו דער חתונה פון
אונזער חשוב'ן מיטגליד
ה' שלמה ארי
ראמישילר מיט פרייזע
מינדל זילבערבערג
ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב
און א גליקליכע צוקונפט.
חברה, כנסת בחורים
דאן, מענע-גאס 17.

שטארן גארדינעז
און לאפעס
(פון סילע, שוועדענע און בריטענע)
זי אויך שוועדענע שטאממעס צו סעס-י-ג
פון זיין עמפעהלע
Pracownia ręcznych robót
M. GOLDBART
Piotrkowska 62, tel. 135-35
נעהמט אן פון 1 און 1 און 1 שטאג-דענטיק

געשלאסענער דער נ.צ.א. - האנגרעם געוועהרט אנ'עקוועטיר מיט זשאפאטינסקיז פראש

**מיט די נידערשטעגסטע
שטרים און בלובים
איז פאר שטרייכערס, שטרייכער-נומער**

בערלין, 12 (יט"א טעלעגראפיש)
דער שטרייכער-נומער, וואס שטרייכער האט
אויסגעגעבן צום קאמפערס פון די נאציס אין
נירנבערג איז פאר מיט די נידערשטעגסטע
בלובים און שקרים וועגן יידען. אין דעם נומער
ווערט געזאגט, אז פון אייביג אן, וועגן יידען
געווען א פאלק פון רוצחים. אין יעדען ארטיקל
דאָהט שטרייכער מיט פאָרגאָמען אויף יידען.

האלאנדיש א. נ. פון הענרייטא סאלד

ירושלים, (יט"א). ווי עס ווערט מיטגעטילט,
וועט די קאָל קאָלאָניע א.נ. פון הענרייטא סאלד,
וועלכע דער ציוניסטישער קאנגרעס אין לונדאן האט
פערלאָסען צו גרינדען פערלאָסען ווערען אויף קאָל-
פארען געבען פאר טוביה, די פיינערונג פון לעגע-
דעם גרונד שטיין וועט פארקומען וואהרשיינליך
דעם 21סטן דעצעמבער ווען הענרייטא סאלד וועט
פיערען איר 75טען געבורטסטאג.

אראבישער פאלקס-פאנד פאר ערד-הויות

ירושלים, (יט"א). די אראבישע ציוניסטן טון
לען מיט וועגן א פנימישער טעטיגקייט פון איר גער.
"אראבישער פאלקס-פאנד" (א נאכאמאונג פון מר
סימא). בראש פון דער פאנד געזעצט שטעהט דער
לויטער פון דער "אראבישער פאלקס-פאנד" אכמער האלמי
פאשא. דער פאלד פון דער געזעצטאפט איז צו נע-
ווערן 200 טויזענד רעזיסטירטע מיטגלידער און
זיך בעמיהען אויסצוקויפן פארען שטחים, וואס
שטעהען פערקויפט צו ווערען.

ביי ליידען פון נירען
אורין-בלאז פערטריבערס בערעכענען און באשטימט די
וועגן פון שטחלינגן דאס נאטורליכע ביטערשטע
Franciszka J6refa
פארעם די-קאמפליקט צו עקספערט אין "ע" אפטיקט אין
האלאנדישע שטחים.

פון דער לאדער בערע	
באנק פאלסי	92.50
3 פראצענטע בודאולאנע	40.40
4 דאלערבאנק	51.00
7 סטאביליזאציע (אמ.)	63.50
5 ווארשאווער ס.ב. 1934	57.00
5 לאדער	51.50
ענגלישער פונט	26.24
5.31 נישט-אפיציעל	5.30
נאָלד-דאלער	9.05
נאָלד-דאלער	4.71
דייטשער מאַרק	1.57

אויספלוגען יידישע פאלעסטינע פון 630. זי. א. א.

"ארביס" פערקויפער 18. סע.
אויף הנהלה-פעסער קיין טשעכא-
סלאוואקיי און יוגאסלאוויען
זיך קיין עסטרייך.

Dr. H. LUBICZ med.

פאר הויט, ווענטרישע און געשלעכטס-קראנקייט.
צענעלניא 7 (דריטער 43. סע.) 114-32
למספאנס-שעה: 8-10, 12-2 און 5-8 אוועק,
ונטאג פון 9-11 ביטאג און יום טוב פון 9-1.
פאר דאמען - 8 פונדערער ווארשע-זאג.

Dr. Wołkowyski

דאס זיך איבערגעצויגען אויף
זייער-גאס 11, סע. 238-02
נעמט אן אין הויט, און ווענטרישע
קראנקייטען, מענער-שוועכע
פון 8-11 ביטאג און פון 4-9 אוועק.

אלץ צו פערדאנהען דעם האקענהייץ נערינגס ארטיקל אין "פערדישען בעאכטער"

בערלין, 12 (ספ. טעל.)
אין שייכות מיט דעם קאנגרעס פון דער
נאציאנאל קאנפערענץ פארטיי, וואס קומט
אויס פאר אין נירנבערג, האט דער היטלעריס
טייטשער הויפט ארגאן דער "פערדישער בעאכטער"
טעגליכע ארטיקלען און ספעציעלע קאנגרעס-נומער
אין וועלכען עס וועגן פערדישענליכע געווארען
ארטיקלען פון די פיהרער פון דער פארטיי און
פון דריטער רייך, אין וועלכע עס וועגן בעריהרט
געווארען אקטועלע פאליטישע פראגען פון דייטש-
לאנד.
די אלגעמיינע אויפמערקזאמקייט האט גע-
פאלטען אויף דעם ארטיקל פון דער פארטיי.

גרינעלאנד געהט צו א מאנארכיע

הענד פון מיליטערישען געריכט.
די פרעסע וועט זעהן פאר, א שנעלע ענדערונג
פון דער גרינעלאנד אין דער ריכטונג צו אקצעפ-
טירען די ראיאליסטישע טענדענץ, מען שמועסט
אויף, אז צוליבן איינציגסטע מיט פאנאטיקאסען
וועט גענעראל קאנדידאט זיך אנגעבען אין דער-
מיטע.

האנפערעני צווישען ענגלישען מיניסטער האאר און האמיסאר ליטווינאוו

זשענעווע, 12 (ספ. טעל.)
דער מיניסטער סער האאר האט היינט אנגע-
קניפט דעם ערשטען פערזענליכען קאנטאקט מיט
האמיסאר ליטווינאוו און אפגעפאלטען מיט איהם
א קאנפערענץ.
לויט די קורטירערענדע קלאנגען אין די ענגלישע
קרייזען האט דער קאמיסאר ליטווינאוו געזאגט

דאס לעבען אין ווארשא

(טעלעפאנישע ידיעות פון דער הויפט-שטאט)

דער ערקלערט אז דאס ענדערען די שול-ביכער וועט
קענען פארקומען נאר מיט דער ערלויבניש פון דער
העכערער שול-אמט. די דאזיגע פערזאנלעכע און א-
רויסגעבענע געווארען צוליב עקאנאמישע טעמים.
**הנחות בייס איבערפיהרען הארץ-מא-
מערלאנע.**
פונם 15טען ד.ה. זאג גענערעט ווערען דער טא-
רין בייס איבערפיהרען מיט די מלוכהשע באהען
הארץ-מאמערלאנע, ווי דרענער, טעלעגראפ-
פוס, ביי-מאמערלאנע א.ד.גל. דער טאריף זאל פער
קלענערע ווערען אויך 25% דער דאזיגער הנחות-טא-
רין זאל איינגעפיהרט ווערען אויף 3 חדשים.

די אויפבו קאמיסיע ארבייט

די אויפבו קאמיסיע ארבייט אינעמיטלעך דאס
פאלקס-מוועמאנט זאל אין משך פון לויפערען יאהר
אויסגעפערטיגט ווערען און צוגעפיהרט ווערען ביי
אונטערן דאך, דאסוועלכע דער פנין פון די פיער-
לעשער אויף אונז אונזא לופעלמא און 6 שול-אקאדע-
אין די פארשטעט.

א מארש אין גאז-מאסקעס

די פערזאנלעכע פון ל.א.פ.א. ארדענט איין א פרא-
פאנאנע מארש אין גאז מאסקעס, דער מארש זאל
דורכציהען דורך דער שטאט דעם 20. אקטאבער.

נייע טעלעפאן אפגענומען

אין משך פון אויגוסט זענען צוגעקומען 382 נייע
טעלעפאן אפגענומען. אזוי ארום האט ווארשע נע-
צעהלט צום 1טען סעפטעמבער 54,438 טעלעפאן
אפגענומען, וועלכע האבען דוספאנירט מיט 65978
אפארטען.

רוסטראציע פון די בעקערייען

די שטאטישע סטאראסטוע האט אויסגעארפייט
א פלאן פון סאניטארען קאנטראל אין דער הויפט-
שטאט. אויפן ערשטען פיער נעהען די בעקערייען.
אין משך פון דער לויפערער וואך זענען שוין ארום
געפיהרט געווארען א רייה לוסטראציע אין בעקע-
רייען.

אגראדיר איז ענדגילטיג ליקוידירט

דאס אינערן מיניסטעריום האט מודיע געווען
דעם רעזירונגס קאמיסאריאט דאס די אפגעלאזע פון
די גרינדער פון דער פונדאנדערגעלאזטער געזעלשאפט
"אגראדיר" איז אפגעווארפן געווארען. און אויך
ארום ווערט דער בעשלוס פונם רעזירונגס קאמיסא-
ריאט בעשטעטיגט.

שטייער הנחות אין די "אויפגעפיע- טשאלנישע"

די ווייטשאפטליכע ארגאניזאציעס זאמלען איצט
דעם מאטעריאל וועגן אנווענדט אין דער פראקטיק
דעם געזעצטאגטען פארשטייט וואך.

ווי.ען, 12 (יט"א טעלעגראפיש)
היינט פארטאג איז געשלאסען געווארען די
נ.צ.א. קאנגרעס. ס'זענען אנגענומען געווארען
א רייה רעזאלוציעס, צווישען אנדערע איז א-
נגענומען געווארען א רעליגיעזע רעזאלוציע, ווי:
שבת-רוה א.ד.גל. ס'איז געקליבען געווארען א-
עקזעקוטיוו פון 11 פערזאן מיט זשאפאטינסקיז
בראש. דער קאנגרעס האט זיך געענדיגט מיט
געזאגט פון "החוקה".

בעזייטיגט דער לעצטער יודישער פראפעסאר

פון דער בערלינער אוניווערסיטעט
(יט"א טעלעגראפיש)
פון בערלינער אוניווערסיטעט איז בעזייטיגט
געווארען דער לעצטער יודישער פראפעסאר ד"ר
מארטין וואלען. א פערזאנלעכער יודישער.

יודען איז אפגאניסטאן-גהינום גרויזאמער רדיפות און ערלית-דמ

ירושלים, (יט"א). קיין א"י קומען אן ווייטערע
מערדונגען וועגען שוידערליכע ענוים, וואס ווערען
אנגעטון די יודען אין אפגאניסטאן, נאך פארן גרוש
פון די יודען פון קאבול זענען לויט דער מעלדונג
פון "רבר" ארעסטירט געווארען 4 יודען. צוויי פון
די ארעסטירטע ווערען בעשולדיגט אז זיי זאלען הא-
בען בעלדירונג דעם איסלאם. די אנדערע צוויי -
אז זיי זאלען האבען געשלאגען און פערוואונדעט א
מוזלמעניש קינד ביי, אויסצוצאפען זיין בלוט פאר
דיסאל צוועקען. די ערשטע צוויי (פירער ונגלעך
אינער 14 יאהר אלט), זענען פערשטאמט געווארען יע-
דער צו צוויי יאהר תפיסה, די בעשולדיגטע אין ריי-
טואל מארד ווארטען נאך אויף זייער משפט.
פון ירושלים איז אויסגעשיקט געווארען א דער-
פעטע צום ענגלישען ווער הקהלות אין לאנדאן מיט
דער ביטע אויסצוגעהמען ביי דער ענגלישער רעג-
רונג אן איינשטעלונג לטובת די יודען אין אפגא-
ניסטאן.

דאס לעבען אין ווארשא

(טעלעפאנישע ידיעות פון דער הויפט-שטאט)

פרעמיער סלאוועק וועגען דעם אויס- גאנג פון די וואהלען

פון די רעגירערענדע קרייזען גיט מען איבער אז
פרעמיער סלאוועק זאל די טעג האלטען א רעדע ווע-
גען די רעזולטאטען פון די וואהלען.

וויפיל קאסטען די סיים וואהלען ?

די קרייז - וואהל קאמיסיעס האבען אויסגערע-
כענט אז די וואהלען האבען אפגעקאסט 300,000
ולאסטע.

פארטישע נייעס

די רעגירונג פארפייט די לעצטע פאזיציעס פון
פודזשעט פערלימנטאר, וואס וועט אין משך פון די
נאכגעסטע טעג אפגעדרוקט ווערען, די בעזונדערע
מיניסטעריוםס בעראפייטען פראיעקטען פון געזעצען
צום קאנפליקט סיים, הויפטזעכליך ווייטשאפט-
פראיעקטען.
לויט די קורטירערענדע קלאנגען זאל דער מיניס-
טער פון האנדעל און אינדוסטרי פערלאָזען זיין אמט
צוזאמען מיט דער ענדערונג פון דער רעגירונג.
דער מיניסטער פון האנדעל און אינדוסטרי פלא-
יארייניכטאן האט אויפגענומען דעם ענגלישען אב-
פאסאדאר קענארד, דעם געזאנדטען און מיניסטער
פון רומעניען קארדע און דעם שעה דירעקטאר פון
די אקטראפאריקען אין כאזאן און מאשטשישע,
נעו, מיניסטער קוואקאטאוסקי.

די סטאראסטוע וועט דארפן בעשטע מיגען די אויסצוגען פון די יודישע צי- ווי שטאנד ביכער

דאס אינערן מיניסטעריום האט אויסגעגעבען א
צירקולאר וועגען פיהרען די ביכער פון ציוניסטישע
אמט, פון דער יודישער בעשעלערונג, לויט דעם דא-
זיגען צירקולאר דארפען די מעקריקעס און תחנה
אקטען וואס ווערען אויסגעגעבען דורך די רבנים
בעשעלענדיג ווערען דורך דער סטאראסטוע, פון דער
דעציווע פון סטאראסטוע וועט אויך אפגענוגן זיין
דאס אויפגאבען אין די ביכער פערשעפטיגטע אן
משלוחים וועגען געבורטען.
שול-ביכער וועלען קענען געענדערט
ווערען נאך מיט דער ערלויבניש פון
דער העכערער שול-אמט.

דאס געזעצטאגטע מיניסטעריום האט זיך א שיקר- די

דאס געזעצטאגטע מיניסטעריום האט זיך א שיקר-
די

מיר שפסעלעדי א גרויסען אויסוואהל
דאמלעדי הערד = ערד
און קינדעדי = קינדעדי
ערמעסינע פרייז

„SALUS” Śródmiejska 5

דיבסטאג, ז. 17 ד.ת. קומט פאר די ערשטנדיג פון
71 קסוס - שיד - מאגאזין א.פ.

היינא פרעמיערע! דאס פרעכטיגסטע מייסטער-ווערק פון דער אייראפעאישער פראדוקציע "Universal". אויפן יאָהר 1935/6, גערעדט אויף דייטש

"דער פערלירענער זון"

(Der verlorener Sohn)

דער פילם איז געשאנקען געווארען מיט אַ גאָלדענעם מעדאַל אויף דער הײנציקער אינטערנאַציאָנאַלער פילם-אויסשטעלונג אין ווענעדיג.

אין דער טיטעל-ראָלע LOUIS TRENKER געניצטער אַקטאָר און רעזשיסער פון אייראָפּע. דיפּליג פון די פּרױען פון דער גאַנצער וועלט.

אין דער פּרױען-ראָלע MARIA ANDERGAST דער שטונטער ליבעס-ראַמאַן. אויסערן פּראָגראַם: ספּאַניש-זונאַבען. אָנהײב 4 נאַכט.

קינא-טעאטער

Palace

פיעטריקאווער 108

היינט און פאלג: מען: Hans Jaray, Michiko Meinl, A. Basserman, O. Karlwels אין ברויזן מייסטער-ווערק פון די ברויזע חינוך שטערנס
 "רעצמטע ליבע" (Letzte Liebe) נעכסטער פראגראם: ד"ר בחורים פון שלאכט-פערלר
 אומן ערשטן טאג אין פריהמארגען-טעלעוויזיע זענען די פלעצער צו 54 גר
 שבת און זונטאג 12 בייטאג. אנהייב אין געה. טאג 4 נאכט.

זי האט זיך אפגעזאגט צוליב איהם פון איהר היים... עלטערן... דער פילם צעריהרט דעם פראבלעם פון געמישטע חתונות, א.נ.

דאס הארץ פון אנ'אינדיאנערין

אין די הויפטראלען: **SYLVIA SYDNEY : GENE RAYMOND**

פרייען פון די פלעצער: 1 פל 1.09 זיל, 2 פל 90 גר, 3 פל 50 גר. הנחה-קופאָנען 70 גר.

נעכסטער פראגראם: די בלומען-פערמייפערין פון פראטער, פערעכטיגער ווינער מעלאדישער שלאגער.

פראגראם-קוינא-מעמער

PRZEDWOŚNIE

זשעראמסקיענא 74/76 (רוב קאפערניקא)

פליגל און פאדלענדע טעג

פיריגע מאשינען
נייע און גענוצטע
 אבערלאק, סטרוזשקאווע, לעכער-מאשינען, זיקאק,
 גומביקעס, סטענבוקעס, קירושער = מאשינען
 "Sukces", און אנד. שרייב-מאשינען אין דער
 העברעאישער שפראך ווי אויך רעכענ-מאשינען.
 ווישנ-מאשקעס. טיילען צו מאשינען פון די
 אויבנע ספעציאליטעטען.
SZ. KROCKI, Traugutta 2
Telefon 206-24.

דאס שענסטע ציהרונג איז א שטוב
אי א קונסט-בילד, איינקויפט
זיין גרעסטן בילדער-אטעליר פון
Roma Spokojna
13 פיעטריאווער 13
אויך בעקומט איהר דאס דעם גרעסטן אויסוואהל פון
דאהמען צו גארד'נען
צו האנהערענע פריילינדע.
ס'ווערען אנגענומען בילדער איינצורעהמען.
אלעס וועט אויסגעפילדעט רעזע או פליין.

ROZNY
Wieczorny Kurs Tkactwa
przy Szkole Przemysłowej Tow. Szerz.
Oświaty i Wiedzy Techn. wśród Żydów
w ŁODZI, POMORSKA 46/48.
אינזרייבונגען מאַנטאָג, דינסטאָג, מיטוואָך און דאָנערשטאָג פֿון 7-9
אָופֿנד נעהמט אָן די קאָנצענטראַציע פֿון קורס, פֿאַמאַרסקאַ 46/48
טעל. 163-80.

ווערשטעל פון שירמס
אין שטאציר-שטעקטנס
ס. פייגענבוים
לאדו. בארוטאוויטשא 19
עכטעלע: אין 8 רובען וויסנאטל פון
קאזירע יאטקא. און פענע-שירמס און
שעקטנס צו סאנקורמני-פרייווען
נעמט אן אפערירן פון שירמס און שעקטנס.

Lecznica dla Zwierząt
Mag. Wet. H. WARRIKOFFA
ul. Kopernika 22, tel 172-07

אפארייזאציעס : אינזעקציעס און כירורגיעס
 פאדער-שטערעס און הינד נענטן משוגעס
 שטערעס הינד און פערד, פערדער און חונד
 קאדלעס פערד, נישטווען קאפאסעס.

קעמפאטאנט-שטערן און
 שבת און 1-9 און 41-4.

דער לקטשניצע און 1-9 און 6-8

MĘSKA
Szkoła Powszechna
przy GIMNAZJUM
Tow. Szerzenia Oświaty i Wiedzy Techn. wśród Żydów w Łodzi
Pomorska 46-48, tel. 106-64.

ס'חורען אָנגענומען שידער אין אלע קלאסען צום נייעם שול-יאָהר.
די יידישע למודים (חומש, ג"ך, יידישע געשיכטע און העברעאיש)
ווערען געלערנט אין אַ ברייטען מאַטעאָאָפּ.

דער שבת-דינער 15 זל. אַ חודש.
— בעטערעם

אין די ערשטע קלאָס ווערען אָנגענומען יונגעלעך פון 6 יאָהר אָן.
די מאַטעריאַל איז טעטיג פון 8—2 נאַכמיטאָג.

Dr. med. H. GUTSZTADT
ספציאליסט פאר אקוט צויע
און סרויען קרענקייטען
צוריקגעקערט
און וואוינט יעצט אזוי
Zachodnia 66, tel. 129-52
נעמט אן מיטן 11 ביי 1 און מיטן 5 ביי 7

דעכער
ווערן אויפגענומען
פון ג. נאדעמאן
עלעמנטערע

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
spec. chorób wenerycznych,
seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-
lecniczych)
Piotrkowska 70, tel. 181-88
Przyjmuje: od 8³⁰ do 1³⁰ rano, od 1-ej
do 2³⁰ pp. i od 6 do 8³⁰ wiecz
W niedziele i święta od 10 r. do 1 p.

„P R A C A“
פּרױעז-פּאַרסען בײַ דער ניו-
צו עקספּוּזיציען פאַר-עקספּוּזיציען צווישן
דווייטע פּרױעז.
וואַרשענאָסכע 21, טעג 167-15

- נחמט מן אמויהו בוננו :
- (1) קונסט-שטיקערדי,
- (2) דאמפן-שינדערדי-צושנידער,
- (3) גארטעסען-סאך-צושנידער,
- (4) הוטען-פוצערדי,
- (5) וועט-נייהן-צושנידער,
- (6) אַנדלעצער,
- (7) מאַינלד.

Dr. med.
Sadokierski
בירגה פון צייטן און יאסעס
Piotrkowska 164
Tel. 114-20.
צירינגערסדראף

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
פעצ, פאר נירען, בליאז און אורין-קראנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
צעמט און 11-9 און 8-6 אונט

דער מעקטאריאט איז טעטיג פון 9-13
און פון 15-19.

Dr. med.
H. KRAUSKOPF
אמנושריע 41 פרייען - קראנקהיימען
גירינגענעדערט
זעצישער 15 טעג 113-47
נעמט אן פון 7 ביז 7 נאכמטאג.

Dr. med. **Niewiażski**
 ספעציאליסט פאר טריפער, סיפיליס
 און היט-קראנקהייטן, בעהאנדלונג
 פון מענער-שווערע

הויפט פון דער
 שטער קוועטל
 קינדער - וועגלעך
 מעטל-בעטל
 אויסגעשטעט - און
 פארנושניג - מאטל-
 פאטנט - וויזומאטשעס
DOBROPOL
 אין מאגריס - לענער
 פערטריקאווער 73, אין הויף

Dr. M. LEONCISZ
rentgenolog
P O W R Ó C I Ł
Prześwietlenia i zdjęcia rentgenowskie
Naświetlania rentgenem powierzchniowe
i głębokie DJATERMJA.
Piotrkowska 181, tel. 222-50

אנדדזשיא 5, טעג 159-40
פראגמ. 1-מער שמאק.
 געשטאטן און פון 11-8 און פון 5-9 און.
 וועגטאט און יום-טוב פון 9-1 טאגס-טאג.
 בעזונדערער ווערט-ואל פאר פרויען.

ד"ר העלילת צר

Dr. med.
M. JAKUBOWICZ
צוריקהגעקעהרט
פאלדניאוו 9. טעג. 109-71
ינטש או פון 10-12 און פון 4-6 אנטער

לעטשניצע
פאר ווענעריש מראנסע
פון דאנטיירדיס ספעציאליסטען
דאדל זאנאדלס 1

הפעם פאר דוים אז ווענערישע
מראנקהיימען אז מענער-שוועכע
8 טראגווא 8 מע. 79-89
נעמט אן פון 8-11 און פון 4-8 אונט
זונטאג פון 10-2 מיטאג.
פאר דרויען א ספעציעלער ווארעם-וואל.
מארגן און נאכט -

L. Suchowczycki
כירורג
האם יוד איבערצעטיגן און
Gdańska 11
טעל. 123-47 (רוב קאנסאָלטינער)
נעהמט אָן פון 4-6 נאָכט.

[illegible]

Dr. med.
G. GERSZTAJN
ספציאליסט פאר אויגן-קראנקייטען
צוירגעלעקערט
Traugutta 12, tel. 175-10
נעמט אן פון 11 ביז 2 און 5 ביז 8:30

[illegible]

אויסטיהאנגלי פרויען זענען ערלויבט צו גיין און נידער
DR. MED.
Szymon Grynberg
 פילסודסקיענא 55 טעג 168-58
 (ארדינירט זומער אין ווישניצאווע-גרא)
 צוריקגעקעהרט
 בעסט או שול 3 ביז 5 נאכמיטאג.
 ספעצ. פאר דאיש און רוסישע
 קראנקהייטן (מעקר-שחבת)
 פיעטרליקאווער 90
 טעג 45-129.

עסס אן פון 8-2 נ"מ און פון 9-6 און.
לעטשניצע
 און ווענעריש-קראנקה
 מענער-שוועכע און היט-
 קראנקהייטען
 פון דאקטארים-ספעציאליסטען
פיעטריקאווער 45
 טעטיג פון 9 מרדע פון 9 אונזער.
 זינען און קינדער נעמע אן א פרי דאקטאר
 א פארמאגונג 3 דא

אויסטיהרגט. די פרייען זענען צוליבן ייבול
777
ה. קאנטאר
ספעצ. פאר הייט און ווענערישע
קראנקהייטען (מענער-שוועכע)
פיעטריקאווער 90
טעל. 45-129.
עסען און קינדער 2-8 ג"מ און פון 6-9 און.
לעטשניצע
און ווענעריש-קראנקע
מענער-שוועכע און הייט-
קראנקהייטען
פון דאקטוירים-ספעציעליסטען
פיעטריקאווער 45
טעטיג פון 9 פרייה פון 9 און ענד.
זעסן און קינדער נעמען און פריי דאקטאר
און קינדער 2-8 ג"מ און פון 6-9 און.

„JERZY MILL“ Łódź, Piotrkowska 73 wieczne pióra

Repr. wiecznych piór
Dr. JUNGH'a
na Rzp. Polską
i w. m. Gdańsk.

פושעיאור 2
שבת און זונטאג 12 און זיגער ביטאג

לעצטע טעג! „ווינער נעכט“
Ramon Novarro i Una Merkel

די געזיכטע פון גע-
ניאלדען פראוואקאטאר
16 יי-טאג (קאנסאנטאנט)
אנהייב 4 נאכט.
„Miroz“
אין די הויפט-
אויסערן פון P.A.T. נעכט. פון „דעווערס“ מיט P. Muni

גלובנא 1
שבת און זונטאג 1 און זיגער ביטאג

היינט און פאלגענדע טעג

CAPITOL

מאנאמענטאלער פילם לויט אונטערזיכערן חזק פון אלעסאנדער דיוסא. רעזי: Rowland V. Lee
אויסערן פראגראם: די בעקאנטע פילם-זאגאנצער.
אויסערן פראגראם: די בעקאנטע פילם-זאגאנצער.

CORSO

קלאנג-קינא-טעאטער
לעניאנא 2/4
היינט און פאלגענדע טעג
גלויסער דאפעלטער פראגראם

LIRA

קלאנג-קינא-טעאטער
Limanowskiego 37.

AMOR

דאס ביליגסטע טעאטער אין לאדז
קינא-רעווי
89 פאמארשקא 89, טעל. 05-248
זאגער מיט די טעאטערן 0 און 4

אימיטאציע פון לעבען

פאמארשקא 89, טעל. 05-248
זאגער מיט די טעאטערן 0 און 4

אימיטאציע פון לעבען

פאמארשקא 89, טעל. 05-248
זאגער מיט די טעאטערן 0 און 4

אימיטאציע פון לעבען

פאמארשקא 89, טעל. 05-248
זאגער מיט די טעאטערן 0 און 4

אימיטאציע פון לעבען

פאמארשקא 89, טעל. 05-248
זאגער מיט די טעאטערן 0 און 4

אימיטאציע פון לעבען

פאמארשקא 89, טעל. 05-248
זאגער מיט די טעאטערן 0 און 4

אימיטאציע פון לעבען

פאמארשקא 89, טעל. 05-248
זאגער מיט די טעאטערן 0 און 4

אימיטאציע פון לעבען

פאמארשקא 89, טעל. 05-248
זאגער מיט די טעאטערן 0 און 4

אימיטאציע פון לעבען

פאמארשקא 89, טעל. 05-248
זאגער מיט די טעאטערן 0 און 4

Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman

שבת זאל זיין!

א געשפרעך וועגען ביז-הזמנים מיט יצהק האצענעלסאן

דעם א בעציהונג און דערפאר לערנען זיי אזוי פיל און אזוי גרינגליך. שפילענדיג, ענטוויקלען זיי זיך דער ביי, אי סערפעריך, אי ניסמיג—דער ציל פון יעדער תורה אין יונגען עלטער. נישט נאך נאכטאטשע איבונג נען שטארקע אונזער קערפער, דער פערזענלעך פון א סיסטעמאטישע לערנען ווירט איהר אויך אונז נעזונד. צוליב דעם טאקע האב איך אויפגעשטעלט אין דער וואלד-געגנט וואלדומעשטאן ביי פערטער קאוו א שטערנדיגע הויז פאר אונזערע שילער, א היים נאכן מוסטער פון פעסערע שולען אין אייראפע און אמעריקע. דער מין „אשערלע" איז אויך א פועל יוצא פון דעם „ווי" מען לערנט היינט. קיר זענען געוועהן ארויספאָהרען אויף לאנד, אויף עטליכע וואַכען זומער... מען דארף אין שוים פון דער נאטור אויך לערנען און נישט נאך נאטור וויסנשאפט, נאך אלע אימורים, וואָס עס לאָזט זיך נאך לערנען אין פֿעלד, לערנען פֿרוב עס, א קלאס א גאנצע, אזוי צוזאמענדיג, לערנען און עסען צוזאמען, צוזאמען שפאצירען, ליגען זיך און אויף שטחן אין אן עפידע, עס דערנענטערט, בער פריינדעט, אויסשויטען, וואָס זייער ביי א ווינעל טיף געהאלטען, שווימען ארויף, ווערען געטארעלט און אויסגעווארעלט. קלוגשאפטען און מונעדען בעקומען אַנאַפֿאָלאַנג און דרינגען, אָהן דער סיני דעסטער אָנשטרענגונג פון די לעהרער אין די וינע געניטער... דער לעהרער כאַטש מיט די בעסטע פֿונדן געגענאפער דעם שילער אין שטאַט — קען ער נישט ווערען זיין פֿולשטענדיגער חבר... ער האָט איהם נאָר געוויסע שעה'ן, אויפן דאָרף אָפער פערשווירען אלע מחיצות, די דערנענטער רונג צווישען לעהרער און שילער איז א נאטירליכע, נישט געצוואונגענע. וואָס קען שוין זיין געוונטער און שעה'ן, ווי א חב'ר'ישער צוזאמענלעבען צווישן שילער און תלמיד, מיר, ליבער פֿריינד, כאַטש מיר האָבען עס אין אונזער קינדרהייט נישט גע- צוהאָט, דארפֿען מיר יעדע אויספֿערשונג אין דער ער- ציהונג און פֿעדאָנאָגיק פֿאַר דעם וואויל פֿון אונז זענען קינדער בעגריסען... מיר זענען אונזערע קינדער דער מעהר שולדיג, ווי אונזערע עלטערען אונז... מיר האָבען זיי אויף דער וועלט געבראַכט אין א זעהר אומרוהיגע צייט, אין א גוג ומגוג צייט, אין א תקופה פון טיפער שנאה און פֿערניכטונג, מיר דארפֿען מעהר אויפֿמערקזאַם, מעהר זאָרגפֿולט'יג קייט, מעהר רחמים שטענען דעם יונגען דור, אויף וועלכען די סטרא אהרא שארפט זיי ציין און אויף וועלכען דער שטן המשחית האָט צום פֿעדויערען אזא געוואלטיגע שליטה.

ער כאן קאצענעלסאן, ועד כאן אני עברכם, איך האב מעהר נישט געפרעגט, כאטש איך האב געהאט בדעה שטעלען נאך עטליכע ביז-הזמנים — פראגען דעם קאמפמענטעסטען פון אונזערע דיכטער און לעהרער. איך האב זיי אָפער פערפויגען, פרי דער געשפּרעך זאל זיך פערזענלעכע מיט קאצענעלסאן ווערען. וואס האבען איהר מיר שטארק געווינען: די סטרא אהרא לאקערט היינט אויף אונזער יונג ווארג מיט איהרע שלעכטיגקייטען און פערדארבעני- קייט ווי קיינמאל נישט...

לעהרער, ווי קאצענעלסאן און זיין גלייכען, קען אין אזא נישט זיכער, פאטאלע צייט א סך גאר א סך אפראטעווען.

ג-ח

שולען, א חזן דעם ריה של תורה און יודישען חן, וואָס זיי פֿרעגנען מיט זיך פֿון חדר, צייכענען זיי זיך אויך אויס אין אלגעמינע לימודים.

ביי דעם אלעם, ליבער פֿריינד, שטעל איך נישט אַלץ אויף זיך, אויף מיין דעה, איהר מענט און איהר האָט דאָס פֿולע רעכט זיין אונזערדיגען מיטן „וואָס" פֿון דעם היינטיגען שול-פֿראַגראַם, אויב נישט מיט אַלץ, נאָר מיט א סך פֿון אייערע פֿאָדער רונגען וועל איך איך אפֿער מספּים זיין. איהר האָלט נישט נאָר שטאַרק פֿון אַריינפֿוהרען די ביבעל פֿרוטיס אין דער שולע, וואָס געוויסע שולען האָר גען איינגעפֿיהרט, נאָר דעם תּוך איהרען, דאָס „נבואה"שע, די געטליכע פֿאָרעל — מספּים! איהר ווילט, אז לערנענדיג די יודישע געשיכטע, וואָס איז א געשיכטע פֿון ליידען, דארפֿען די ליידען פֿערעכ- טיגט ווערען מיט גרויסע אידעאלע וואונשען און העלדישע מעשים, וועלכע דער יודישער גענויס האָט זיך געשטעלט און אויפֿגעטון, ליידען אָהן א פֿאַר- וואָס זענען נישט בערעכטיגט און לאַנגווייליגען דעם קינד, יודען האָבען געליטען גלויבענדיג אין דער פֿערוואַלדונג פֿון גרויסע אמת'ן, און ווען מאַר סען, דורות נאָנצע האָבען זיך געלאָזט אויס'שחט'ן, איז עס נישט געווען א סוים א'אומיוסטער, א'א- אונגעוואונטזיגער, ווי דער טויט פֿון פֿעלקער, וואָס פֿאַלען אין מלחמות, נאָר א טויט א בעוואוסט זינגער, א לייטערדיגער, א טויט אויף קודש השם, סתם אומבליקען פֿערטעמפֿען, די געשיכטע פֿון אונז זענען אומבליקען אויך דער דערנער ווען צום אייביגען גלויב, אזוי דארף זי געלערנט ווערען. די האַרבען הלכה אונזערע, די חסידען געזינגענע אָהן דער אַנדאָט וואָלט אפֿער קיין קיום נישט געהאַט, אזוי די גע- שיכטע פֿון יודישען פֿאַלס, א הלכה א שווערע, דאָרף געלינדערט ווערען מיט דער אַנדאָט, דער המשיח, דער אידעלער פֿון דער נבואה, דער מין לימוד, זאָגט איהר, דאָרף ענפֿיגען א געהעריגען אַרט אין דער יודישער שול — מספּים... וואָס אַנפֿעלאַנגט „וואָס" פֿאַדערט! פֿאַדערט נאָך, איך קום איך אנט קענען, וואָס אַנפֿעלאַנגט אָפֿער „ווי" — ווי לער- נען, ווענען דעם אופן לערנען — בין איך אַנעקשן, ווען איך נישט נאָכגעבן אויף א האָר... מיר ביידע, מיר זענען טאקע אין א גרויסע געזונט, איהר האָלט אָפֿער שטאַרק פֿון א גרויסען. מיר טאָר נען נישט געהען קיין ראות פֿון זיך, מיר האָבען געהעווען פֿון בוך און דערפֿאַרט האָבען מיר אַז- הייבן פֿון א שפּיל, א שפּיל איז א בעסערער לער- נער ווי א טויטער אות. לערנען שפּילענדיג — הייסט נישט און א סך און ערנסט געלערנט (פֿאַר א קינד, פֿערטעטען זיך, וואָס הייבט אָן), מיר האָבען אויפֿ געהערט שפּילען זיך אין דעם מאָמענט, ווען דער שפּיל האָט פֿאַר אונז פֿערלירען זיין פֿולען אינ- פֿינדענדיג אין זייער צוזאמענשטעלען א גרויסען זין. קינדער שפּילען זיך ערנסט, קינדער שטענען דעם שפּיל זייער גאנצע אויפֿמערקזאַמקייט, האָבען צו

וואָס האָט געקענט מיט אונז אינדערוואַכענע, האָט געלערנט מיט די בעלימלאכות שבת אין בית-מדרש. ביי אונז, אז ער האָט א זאָרגעטן: עפענט די חומשים! און דערביי א פֿאַטש געגענען אין טיש — האָט זיך די זון א זעל נעטון אין הימלע און דאָס האַרץ ביי אונז אויף דר'ער, דערביי די פֿושקעלע שמעל-טאָפּאָס און דער קאנטשיוס אויפֿן טיש און די וואַכעדיגע רונגה אויפֿן רבי'נס פנים — א פחד איז אונז געפֿאַלען, דער זעלבער רבי, אָפֿער, שבת, מיט דערוואַכענע, מיט די אויסגעפֿרובטע, ווי צערט זיך איז ער זיך מיט זיי בעגאנגען, דאָס געמילכע ליכטיגע שמייעלע זיינס בוים מספּיר זיין דעם מאַמר חו"ל, א ניין, נישט נאָר דער מאַמר אַליין, אויך דאָס שמייעלע איז געווען פֿון דעם חו"ל'ס פנים אַפֿאַם, מיניט נישט, אַז דאָס רעדט אין מיר און קנאָה, אז מיר פֿערדריסט, וואָס דער רבי מינער האָט נישט אַרויפֿגעצויגען א וואַסער-טרענער איבערן טיש און אַריינגעשטאכטעט אין דאָרטען וואו מען פֿער- דאָרף, א קומאָלן פֿון אַכטצען און דרייצען. חם וחליה, א דערוואַכענער אזא וואַסער-טרענער מיט א פֿאַרד... עס וואָלט זיך פֿאַמט נישט געשיקט... הנם צוריקערנדיג, וואָלט דער וואַסער-טרענער נישט גע- פֿריקעט מיט די פנים, ווי מיר און מקבל געווען די שטראָף באַהבה... איך מאַך דעם פֿאַרלאַל פֿרי צו בעווייזען, וואָס פֿאַר א זעלטענער פֿעדאָנאָג, וואָס פֿאַר א געפֿענטשטער לעהרער דער רבי אונזערע איז געווען שבת אין בית-מדרש און וואָס פֿאַר א קליקע א פֿעלפֿער, א יוד א פֿער'אָנא'טער' א פֿרוג'ער, א וואַכעדיגער דער איז געווען אַז אונז אין חדר... ווי שטעמט דאָרטען געשיקטען, מיר, שבת יום-טוב' קיט? שבת יום-טוב'דיגע! מיר, שבת יום-טוב' דיגע, יודען! לעהרער דארפֿען זיין שבת יום-טוב' דיגע, א שבת יום-טוב'דיגקייט דארפֿען זיי אַריי- ברענגען אין א קלאָס, וואו קינדער זיצען, יונגע קינדער זענען בילכער נאָך ווי אַרעמע בעלימלאכות. און ווי זאָגט פֿריינד נאָך עפעס: שבת זאָל זיין! א גאנצע וואָך שבת! איך לעבען פֿון אונז דערוואַכענע, איז דער וואַכעדיגער אַלגעמילכקייט אַריינברענגען דעם שבת איז שווערלעך... א שווערע הלכה... אין שולע צווישען קינדער, דאָרט יא, דאָרט קען גע- מאַכט זיין א וואָך שפּילע שבת און דאָס מיין איך, ליבער פֿריינד, איך זאָגען, איך ענטפֿערען, איך און זיך אַליין, איך, ווי איהר קוקט מיך אָן, בין אויך א יוד מיט א צו ווייטליכער ראות, איך האָב אויך צו וואַרעמע ענטמינעטען פֿאַר מיין אַמאָל... איהר אונזערע בעקשאפטען צום אַמאָלען חדר, וואו מיר האָבען מעהר געשטאכט, ווי געלאַכט... דערביי מוז איך בעמערקען אונזער נעצטיגען פעסער- לען חדר, וועלכער האָט אלע מעלות פֿון דעם אַמאָל קינען און רעכענען זיך אויך מיט די פֿאַררונגען פֿון דער היינטיגער פֿעדאָנאָגיק. איך קאנטסטאטיר א פֿאַסט, אז די חדר-וועלטלעך, וואָס קומען צו אונז און אין די העכערע אַפֿטיילונגען פֿון מיין געמאָזיט, זענען על פֿון רוב נישט צום פֿערזינלעך בעמער פֿאַר- בערייט פֿאַר די שילער פֿון די אזוי גערופֿענע פֿאַלקס

פֿאַרען, ליבער פֿריינד... האָט מיר קאצענעל- סאָן אויף א פֿראַזאאישען אופן אָפֿענעמען דאָס לשון... קומט מיט מיר עקסטרא אַריין אין דריטען גימנאַזיאַל — קלאָס, ווי וועלען זיך לכבוד אונז, על- טער, א הויב טון פֿון די ערשטער און איהר און זעהן, ווי די קינדער מיט דער מאַמעס מילך נאָך אויף די ליפֿען, האָבען אונז איבערגעוואַכען... אין נישט נישט, אז אַרנסט דער העכער פֿוטיט, די רחבות'דיגע פענסטער, דער בעקומער פֿאַנס און דער „אונגעפֿרובֿקייט פֿון נעטע" האָבען זיך אַנגי- זערע קינדער א הויב געטון מיט'ן גוף און מיט דער- נישט! יא, יא מיט דער נשמה אויך, פֿאַרט אַנגי- ניט מיט מיר! נישט די אויסגערעכנטע בעקומעליכ- קייטען און אויך נישט די איבער צוויי השפּיע'דיגע וואַסאַציעס מאַכען אונזערע קינדער געוונד, צעהן וואַכען פֿערטען איז טאקע געוונדער ווי צוויידיג וואַכען ביז-הזמנים, ס'איז אָפֿער נישט דאָס! די פֿרייהייט פֿון סיסטעם, פֿון דער מיטאָרע, פֿון וועל- כע אונזערע קינדער געניסען — מאַכט זיי געזונד! נישט דער אָפֿרה פֿשעט דער פֿערטער און עס, נאָר דאָס לערנען גופא, וואָס איז זיי ווי אַנאַפֿרה! קינד דער קומט א שבת פֿון א גאנצע וואָך, א שבת פֿון זיבען טעג, די זעקס וואַכענ'טעג איז שולע דארפֿען האָבען א גרויסע ענליכקייט צום טאָג פֿון שבת אין שבת... לערנען סתוד שמחה, א פֿרייליכער לער- נען, לערנען פֿון פֿערנענען ווערען — וואָס קען שוין זיין געזונדער! דעריבער איז פֿערשטענליך, וואָס אונזער יונגער נעחמט נישט אויף מיט אזא פֿרייה זייערע צעהן וואַכען פֿערטען, ווי מיר — דעם קורצען ביז-הזמנים. פֿערלאַנגנדיג זי שולע — געהט אונזער יונגוואַר נישט אַרויס מחוץ לאָרה, מינון לשמחה, דאָס פֿערלאַנגען די שולע און דער אַרויספֿאָהרען אויפֿן דאָרף איז א דעקאָראציע-ענ- דערונג און נישט מעהר. דאָרפא, ווייזט זיך אַמאָל אַהר א לעקציע פֿון חו"ל, פֿון אַמאָלעמאָס, צו נאָר אויף א פֿלעטעל לאַטיין — און זעהט די האַפֿערדיג- קייט, די אויפֿגעלייגטקייט, די געמילכקייט אין קלאָס... איהר זענט, אייגענליך, פֿון מינוע מענשען, ליבער פֿריינד, איהר זענט א מענטש מיט א ווייטען קוק... א ווייטע ראות ביי איך! קיין גרויסע מעלה איז עס נישט... א גוטע ראות איז בעסער ווי א ווייטע! דער, מיט דער גוטער ראות, זעהט אויך זא- בען פֿון דער גאָלעם... וואָס עס מוט זיך אויך געבען און אַרום איהם, מיר זעהען אַמפֿעסטען דעם געמילכען טאָג, דעם געמילכען זון — אונטערגאנג... דעם היינטיגען פֿרייהמאָרגען — אָדער מיר פֿערשלאָ- איהר, אָדער מיר שטענען איהר נישט אין אונזער פֿעהרעוועטקייט גענוג אויפֿמערקזאַמקייט, מיר האָבען מאַדנע דר'ראַרץ פֿאַר דעם איבערגעלעב- טען שוין און פֿערלאַנגענעם. איך לייקען נישט אָפֿ די הערליכקייטען און פֿיניקייטען פֿון אונזער קינדרהייט, וואָס מאַהלט זיך אויס שפעטער און די העלסטע פֿאַרבען... נישט קיין עוולה, די עוולה בעשטעט און דער נישט פֿאַזיטווער פֿאַזיוונג צום זעלט... די היינטיגע אויפֿטעכענע אלע מאַכען מיר צו קלייני- גער, זענען מיר מבטל, מיר האָבען נישט דעם מינ- טען סענטימענט פֿאַרן הוה, פֿאַרן יעצט, פֿאַר אונז זער לעצטער מינוט... זאָגט נאָר, איהר דענקט אונז זעהר אַרצוגע לומפֿען-פֿראַגמאַנטער פֿונם קליינעם שטעטלעך, די וואַסער-טרענער, די לאַטוטיקעס, שמאַ- ראַוואַנעס, יודען פֿעיהאָרטע, פֿעהרעוועטע שבת נאָכמיטאָג אין בית המדרש? ביים עיר'עיקע צו ביים מדרש? ווי מיניט איהר, זיך האָט זיך דער בעל- מלאכה ביי דעם דאָווען עיר'עיקע און מדרש-פֿליאה נישט אָפֿגעהרעט, נישט אויסגעגלייכט די פֿיינער? נישט אָפֿגעקומען פֿריי? אזוי ווערט געלערנט, ס'הייסט, דאָרף געלערנט ווערען אין אונזערע שולען! און אזוי, ליידיג איז נישט געלערנט געוואָרען מיט אונז אונזער חדר. דער זעלבער רבי, דאָכט זיך,

פֿאַרען, ליבער פֿריינד... האָט מיר קאצענעל- סאָן אויף א פֿראַזאאישען אופן אָפֿענעמען דאָס לשון... קומט מיט מיר עקסטרא אַריין אין דריטען גימנאַזיאַל — קלאָס, ווי וועלען זיך לכבוד אונז, על- טער, א הויב טון פֿון די ערשטער און איהר און זעהן, ווי די קינדער מיט דער מאַמעס מילך נאָך אויף די ליפֿען, האָבען אונז איבערגעוואַכען... אין נישט נישט, אז אַרנסט דער העכער פֿוטיט, די רחבות'דיגע פענסטער, דער בעקומער פֿאַנס און דער „אונגעפֿרובֿקייט פֿון נעטע" האָבען זיך אַנגי- זערע קינדער א הויב געטון מיט'ן גוף און מיט דער- נישט! יא, יא מיט דער נשמה אויך, פֿאַרט אַנגי- ניט מיט מיר! נישט די אויסגערעכנטע בעקומעליכ- קייטען און אויך נישט די איבער צוויי השפּיע'דיגע וואַסאַציעס מאַכען אונזערע קינדער געוונד, צעהן וואַכען פֿערטען איז טאקע געוונדער ווי צוויידיג וואַכען ביז-הזמנים, ס'איז אָפֿער נישט דאָס! די פֿרייהייט פֿון סיסטעם, פֿון דער מיטאָרע, פֿון וועל- כע אונזערע קינדער געניסען — מאַכט זיי געזונד! נישט דער אָפֿרה פֿשעט דער פֿערטער און עס, נאָר דאָס לערנען גופא, וואָס איז זיי ווי אַנאַפֿרה! קינד דער קומט א שבת פֿון א גאנצע וואָך, א שבת פֿון זיבען טעג, די זעקס וואַכענ'טעג איז שולע דארפֿען האָבען א גרויסע ענליכקייט צום טאָג פֿון שבת אין שבת... לערנען סתוד שמחה, א פֿרייליכער לער- נען, לערנען פֿון פֿערנענען ווערען — וואָס קען שוין זיין געזונדער! דעריבער איז פֿערשטענליך, וואָס אונזער יונגער נעחמט נישט אויף מיט אזא פֿרייה זייערע צעהן וואַכען פֿערטען, ווי מיר — דעם קורצען ביז-הזמנים. פֿערלאַנגנדיג זי שולע — געהט אונזער יונגוואַר נישט אַרויס מחוץ לאָרה, מינון לשמחה, דאָס פֿערלאַנגען די שולע און דער אַרויספֿאָהרען אויפֿן דאָרף איז א דעקאָראציע-ענ- דערונג און נישט מעהר. דאָרפא, ווייזט זיך אַמאָל אַהר א לעקציע פֿון חו"ל, פֿון אַמאָלעמאָס, צו נאָר אויף א פֿלעטעל לאַטיין — און זעהט די האַפֿערדיג- קייט, די אויפֿגעלייגטקייט, די געמילכקייט אין קלאָס... איהר זענט, אייגענליך, פֿון מינוע מענשען, ליבער פֿריינד, איהר זענט א מענטש מיט א ווייטען קוק... א ווייטע ראות ביי איך! קיין גרויסע מעלה איז עס נישט... א גוטע ראות איז בעסער ווי א ווייטע! דער, מיט דער גוטער ראות, זעהט אויך זא- בען פֿון דער גאָלעם... וואָס עס מוט זיך אויך געבען און אַרום איהם, מיר זעהען אַמפֿעסטען דעם געמילכען טאָג, דעם געמילכען זון — אונטערגאנג... דעם היינטיגען פֿרייהמאָרגען — אָדער מיר פֿערשלאָ- איהר, אָדער מיר שטענען איהר נישט אין אונזער פֿעהרעוועטקייט גענוג אויפֿמערקזאַמקייט, מיר האָבען מאַדנע דר'ראַרץ פֿאַר דעם איבערגעלעב- טען שוין און פֿערלאַנגענעם. איך לייקען נישט אָפֿ די הערליכקייטען און פֿיניקייטען פֿון אונזער קינדרהייט, וואָס מאַהלט זיך אויס שפעטער און די העלסטע פֿאַרבען... נישט קיין עוולה, די עוולה בעשטעט און דער נישט פֿאַזיטווער פֿאַזיוונג צום זעלט... די היינטיגע אויפֿטעכענע אלע מאַכען מיר צו קלייני- גער, זענען מיר מבטל, מיר האָבען נישט דעם מינ- טען סענטימענט פֿאַרן הוה, פֿאַרן יעצט, פֿאַר אונז זער לעצטער מינוט... זאָגט נאָר, איהר דענקט אונז זעהר אַרצוגע לומפֿען-פֿראַגמאַנטער פֿונם קליינעם שטעטלעך, די וואַסער-טרענער, די לאַטוטיקעס, שמאַ- ראַוואַנעס, יודען פֿעיהאָרטע, פֿעהרעוועטע שבת נאָכמיטאָג אין בית המדרש? ביים עיר'עיקע צו ביים מדרש? ווי מיניט איהר, זיך האָט זיך דער בעל- מלאכה ביי דעם דאָווען עיר'עיקע און מדרש-פֿליאה נישט אָפֿגעהרעט, נישט אויסגעגלייכט די פֿיינער? נישט אָפֿגעקומען פֿריי? אזוי ווערט געלערנט, ס'הייסט, דאָרף געלערנט ווערען אין אונזערע שולען! און אזוי, ליידיג איז נישט געלערנט געוואָרען מיט אונז אונזער חדר. דער זעלבער רבי, דאָכט זיך,

פֿאַרען, ליבער פֿריינד... האָט מיר קאצענעל- סאָן אויף א פֿראַזאאישען אופן אָפֿענעמען דאָס לשון... קומט מיט מיר עקסטרא אַריין אין דריטען גימנאַזיאַל — קלאָס, ווי וועלען זיך לכבוד אונז, על- טער, א הויב טון פֿון די ערשטער און איהר און זעהן, ווי די קינדער מיט דער מאַמעס מילך נאָך אויף די ליפֿען, האָבען אונז איבערגעוואַכען... אין נישט נישט, אז אַרנסט דער העכער פֿוטיט, די רחבות'דיגע פענסטער, דער בעקומער פֿאַנס און דער „אונגעפֿרובֿקייט פֿון נעטע" האָבען זיך אַנגי- זערע קינדער א הויב געטון מיט'ן גוף און מיט דער- נישט! יא, יא מיט דער נשמה אויך, פֿאַרט אַנגי- ניט מיט מיר! נישט די אויסגערעכנטע בעקומעליכ- קייטען און אויך נישט די איבער צוויי השפּיע'דיגע וואַסאַציעס מאַכען אונזערע קינדער געוונד, צעהן וואַכען פֿערטען איז טאקע געוונדער ווי צוויידיג וואַכען ביז-הזמנים, ס'איז אָפֿער נישט דאָס! די פֿרייהייט פֿון סיסטעם, פֿון דער מיטאָרע, פֿון וועל- כע אונזערע קינדער געניסען — מאַכט זיי געזונד! נישט דער אָפֿרה פֿשעט דער פֿערטער און עס, נאָר דאָס לערנען גופא, וואָס איז זיי ווי אַנאַפֿרה! קינד דער קומט א שבת פֿון א גאנצע וואָך, א שבת פֿון זיבען טעג, די זעקס וואַכענ'טעג איז שולע דארפֿען האָבען א גרויסע ענליכקייט צום טאָג פֿון שבת אין שבת... לערנען סתוד שמחה, א פֿרייליכער לער- נען, לערנען פֿון פֿערנענען ווערען — וואָס קען שוין זיין געזונדער! דעריבער איז פֿערשטענליך, וואָס אונזער יונגער נעחמט נישט אויף מיט אזא פֿרייה זייערע צעהן וואַכען פֿערטען, ווי מיר — דעם קורצען ביז-הזמנים. פֿערלאַנגנדיג זי שולע — געהט אונזער יונגוואַר נישט אַרויס מחוץ לאָרה, מינון לשמחה, דאָס פֿערלאַנגען די שולע און דער אַרויספֿאָהרען אויפֿן דאָרף איז א דעקאָראציע-ענ- דערונג און נישט מעהר. דאָרפא, ווייזט זיך אַמאָל אַהר א לעקציע פֿון חו"ל, פֿון אַמאָלעמאָס, צו נאָר אויף א פֿלעטעל לאַטיין — און זעהט די האַפֿערדיג- קייט, די אויפֿגעלייגטקייט, די געמילכקייט אין קלאָס... איהר זענט, אייגענליך, פֿון מינוע מענשען, ליבער פֿריינד, איהר זענט א מענטש מיט א ווייטען קוק... א ווייטע ראות ביי איך! קיין גרויסע מעלה איז עס נישט... א גוטע ראות איז בעסער ווי א ווייטע! דער, מיט דער גוטער ראות, זעהט אויך זא- בען פֿון דער גאָלעם... וואָס עס מוט זיך אויך געבען און אַרום איהם, מיר זעהען אַמפֿעסטען דעם געמילכען טאָג, דעם געמילכען זון — אונטערגאנג... דעם היינטיגען פֿרייהמאָרגען — אָדער מיר פֿערשלאָ- איהר, אָדער מיר שטענען איהר נישט אין אונזער פֿעהרעוועטקייט גענוג אויפֿמערקזאַמקייט, מיר האָבען מאַדנע דר'ראַרץ פֿאַר דעם איבערגעלעב- טען שוין און פֿערלאַנגענעם. איך לייקען נישט אָפֿ די הערליכקייטען און פֿיניקייטען פֿון אונזער קינדרהייט, וואָס מאַהלט זיך אויס שפעטער און די העלסטע פֿאַרבען... נישט קיין עוולה, די עוולה בעשטעט און דער נישט פֿאַזיטווער פֿאַזיוונג צום זעלט... די היינטיגע אויפֿטעכענע אלע מאַכען מיר צו קלייני- גער, זענען מיר מבטל, מיר האָבען נישט דעם מינ- טען סענטימענט פֿאַרן הוה, פֿאַרן יעצט, פֿאַר אונז זער לעצטער מינוט... זאָגט נאָר, איהר דענקט אונז זעהר אַרצוגע לומפֿען-פֿראַגמאַנטער פֿונם קליינעם שטעטלעך, די וואַסער-טרענער, די לאַטוטיקעס, שמאַ- ראַוואַנעס, יודען פֿעיהאָרטע, פֿעהרעוועטע שבת נאָכמיטאָג אין בית המדרש? ביים עיר'עיקע צו ביים מדרש? ווי מיניט איהר, זיך האָט זיך דער בעל- מלאכה ביי דעם דאָווען עיר'עיקע און מדרש-פֿליאה נישט אָפֿגעהרעט, נישט אויסגעגלייכט די פֿיינער? נישט אָפֿגעקומען פֿריי? אזוי ווערט געלערנט, ס'הייסט, דאָרף געלערנט ווערען אין אונזערע שולען! און אזוי, ליידיג איז נישט געלערנט געוואָרען מיט אונז אונזער חדר. דער זעלבער רבי, דאָכט זיך,

פֿאַרען, ליבער פֿריינד... האָט מיר קאצענעל- סאָן אויף א פֿראַזאאישען אופן אָפֿענעמען דאָס לשון... קומט מיט מיר עקסטרא אַריין אין דריטען גימנאַזיאַל — קלאָס, ווי וועלען זיך לכבוד אונז, על- טער, א הויב טון פֿון די ערשטער און איהר און זעהן, ווי די קינדער מיט דער מאַמעס מילך נאָך אויף די ליפֿען, האָבען אונז איבערגעוואַכען... אין נישט נישט, אז אַרנסט דער העכער פֿוטיט, די רחבות'דיגע פענסטער, דער בעקומער פֿאַנס און דער „אונגעפֿרובֿקייט פֿון נעטע" האָבען זיך אַנגי- זערע קינדער א הויב געטון מיט'ן גוף און מיט דער- נישט! יא, יא מיט דער נשמה אויך, פֿאַרט אַנגי- ניט מיט מיר! נישט די אויסגערעכנטע בעקומעליכ- קייטען און אויך נישט די איבער צוויי השפּיע'דיגע וואַסאַציעס מאַכען אונזערע קינדער געוונד, צעהן וואַכען פֿערטען איז טאקע געוונדער ווי צוויידיג וואַכען ביז-הזמנים, ס'איז אָפֿער נישט דאָ

פרעזידענט אינזשיניער גראזע

ניט אונז טרערונגען ווענען דער בעזיהונג פון די שטאטישע
היר-אינסטיטוציעס צו דער יודישער בעפעלעכערונג

(4) אין די משועים שפיטאלען 1087 קראנקע
דערגוטער 392 יודען — 38 פראצענט.
אין אלגעמיין האבען זיך געהילט 2165 קראנקע
דערגוטער 722 יודען, דורכשניטליך האבען זיך אלץ
געהילט 38 פראצענט יודען.
די דערמאנטע פראצענט פערזענליכע ענטשפער
בען גענוי די פראצענט פערזענליכע פון דער יודישער
שער בעפעלעכערונג, צו דער בעפעלעכערונג פון אנדערע
דע גלייכעם ביי אונז אין שטאט.
אין די שטאטישע אלגעמינע אמבולאטאריעס
פיהרט די געזונטהייט אפטיילונג א סטאטיסטיק
פון יודען, וועלכע געניסען פון דער דאזיגער חילף,
און דעריבער קען מען אויפגעבען גענויע ציפערען
פון ביורזשעט אויפן יאהר 1934-35.

אין דאזיגען יאהר האט מען אין די שטאטישע
אמבולאטאריעס ערטיילט דאקטוירים ווייטען אין
דער צאהל פון 154259, דערגוטער 78501 (47%)
יודען, אין די דענטישע אמבולאטאריעס 20358
ווייטען, דערגוטער 10180 (50%) יודען, אין די גע-
נען-טראכאמע אמבולאטאריעס איז ערטיילט געווארן
דער 28197 ווייטען דערגוטער 12489 (44%) יודען.
אין די גענען טופעדולא אמבולאטאריעס 18132
ווייטען, דערגוטער 6279 (35%) יודען.
די דערמאנטע שטאטישע אלגעמינע איז
סטאטיסטיק פערזענליכע און די יודישע בעפעל-
כערונג איז פראצענטמעסיג נישט ער-
גער בעהאנדעלט ווי אנדערע טיילען
פון דער בעפעלעכערונג דורך דער געזונד-
הייט אפטיילונג און דורך אידע-
אמעט א בעווייז דערצו איז, אז די אפ-
טיילונג פאר שפיטאל סטאטיסטיק פירט
נישט קיין נאציאנאלעמען פארטיק.
צום סוף בעטאנט די געזונטהייט אפטיילונג
אז קיין פאלען פון אפזאגען אריינצונעהן
מען אין די שטאטישע און פרעמיע
שפיטאלען אויפן השבון פון דער שטאט
זענען נישט פארלאזן. מ'קען נאך דא זיין פאלען
פון לאנג ווארטען פון די קראנקע, אויף אלארט
אין שפיטאל, צו דעם איז אבער נישט פאראן קיין
עצה ווייל מ'פיהלט א שטארקען מאנגעל אין שפי-
טאל-ערטער.

דער פרעזידענט האט נאך צום סוף ערקלערט, אז
ער וועט אונז דינען מיט מאטעריאל אויך פון אנדער
רע שטאטישע אפטיילונגען.
נאכן עקומען די אלע ציפערען וועלען מיר נאך
פרובען געהען א שטעלונג דערצו.

פון די יודישע אינסטיטוציעס.
וואס שייך אונזער דערמאנטער אפאנדלונג,
האט אינזש. גלאזע ערקלערט, אז ער האט זיך
שטארק פערזינלעכעס מיט די ענינים, וועלכע זי-
נען דאס פערזינלעכע נעווארען און האלט, אז בלונדע
דער אינזשינער לאדער וועלכעס פערזינלעכע קענען
זי נישט אנגענומען ווערען. דער פרעזידענט האט
זיך געווענדיק צו אלע מאטעריאל אפטיילונגען,
אז זי זאלען אויפגעבען די פערזענליכע צווישען
יודען און נישט-יודען וואס געניסען פון חילף מער
דער לאדער שטאט פערזינלעכע, דער ערשטער ענט-
פער איז אנגעקומען פון דער געזונטהייט אפטייל-
לונג וועלכע שרייבט צום פרעזידענט פון דער שטאט
פערזינלעכע.

די אפטיילונג קען נישט אויפגעבען די צאהל יוד-
ען, וועלכע געניסען כסדר פון שפיטאל חילף, ווייל
די אפטיילונג פיהרט נישט קיין נאציאנאלעמען-
סטאטיסטיק, די סטאטיסטיק אבער פון טאג פון 30
אויגוסט, קען אבער לוסטירען די שפיטאל-חילף פאר
יודען.
אין דעם דאזיגען טאג האבען זיך אין לאדער
שפיטאלען געהילט אויפן השבון פון דער שטאט-
פערזינלעכע:
(1) אין די שטאטישע שפיטאלען האבען זיך גע-
הילט 987, דערגוטער 268 יודען — 27%.
(2) אין פאנאסקים און אנדערע שפיטאל-
108 קראנקע, צווישען דעם 59 יודען — 45%.
(3) אין די קומפאקטן אינסטיטוציעס 38 קראנקע,
דערגוטער 13 יודען — 40 פראצענט.

Magazyn Pończoch, Wykwintnei Bielizny Damskiej i Pullowerów
firmy
J. NEUMAN
został przeniesiony z ul. Piotrkowskiej 120
na ul. Piotrkowską 122,
tel. 160-36.

צוליב די בערגענצונגען אויפ'ן רוי-שטאף-מארק הערשט א שוואכע מענדענ' איז דער טריקאמאזש-אינדוסטריע

לעגער און זי ארבייטען דעריבער נאך אויף אונז
פיל אויף וויפיל עס איז נויטיג.
ווענען דער פראדוקציע אין א געזעצטען מאס
שטאט ווי דאס איז געווען אין פערזענלעכע יאהר
איז נישט וואס צו רעדען, די פראדוקציעס און
בייטען איצט נאך אויף די בעשעלעכע וואס זי
האבען בעקומען, און דאס וועט לאנגען נאך אויף
אוינגע טען. וואס ווייטער וועט זיין איז נישט בע-
קאנט.

עס אבער נישט קיין סימן פון נישטגער לאנגע.
הויפט סיבה פון דער שוואכער קאנונסטאנט אין דער
דאזיגער אינדוסטריע זענען די בערגענצונגען
אויף רוי-שטאף אויפן לאדער מארק. די פאבריק-
קאנטען געפינען זיך אין א זעהר שווערע לאגע צו
זיב דער אומגענוגליכקייט צו בענצען האלץ-פאבריק-
קאנטען, וואס איז ווי נויטיג צו זייער פראדוקציע.
ספעציעל באנוצען לאזן און יאגאציע, דעריבער מ'זי-
די לויט אונטערגעמער זעהר ווייניג בעשעלעכע-
נען, די פאבריקאנטען האבען נישט קיין גארן אויף

(א) דער היינטיגער סעזאן אין דער טריקא-
מאזש לויטן אינדוסטריע איז בעדייטענדיק שוואכערע-
ר ווי דער סעזאן אין 1934, ווי אויך פון 1933, עס
איז אפגעשוואכט געווארען די ארבייטס טעמפא, ווי
עס מעלדען די פראדוקציעס בעמערקט זיך נישט
קיין גרויסע פערזינלעכעס מער פארפאקטא-
טען, וואס געבען אויף לויטן אויב עס ווערט עפעס
פראדוצירט איז עס נאך צוליב דעם וואס לויטן מא-
לענדאר האט זיך דער סעזאן שוין אנגעהויבען, האט
עס ווערט געארבייט כמעט אויף 90 פראצענט איז

ווייטערדיגע עדות-פערזענלעך איז פראצעס געגען לידוויג פיאנטהאווסקי

ה' פיאנטהאווסקי, האט נישט נאך, נישט
געהאט קיין דעריינטען אין זיין אר-
בייט, נאך ער פלעגט כסדר שטיצען דעם רעזע-
וויסטען-פערבאנד, די גאנצע פון קאמערזאנטען-
אמט, האט ער אסיגנירט לטובה דער ארגאניזאציע,
לויט די מיינונג פון דעם חילף האט דער
רעזערוויסטען-פערבאנד ארגאניזירט די אויספאלגע-
בדי צו דעקען דעם דעפיצייט פון פערבאנד און לויט
אלע וואהנשיינליכקייטען זענען די הנחות נאך דא-
קאפאנע געגעבען געווארען פארן רעזערוויסטען-
פערבאנד אלס נישט אפציעלע סובסידיע.
לויט דער רייע ווערט נאך אמאל אויסגעהערט
דער עדות מאדאנסקי, וועלכער איז אליין געווען א
בעשולדיגטער אין דעם פראצעס. דער עדות איז
זיך כסדר סוחר אין די דערקלערונגען און צום סוף
זאגט ער זיך אינגאנצען אפ פון ווייטערען דער-
קלערען.

נעמען אין די לעגטימאציעס איבערגעגעבערע גע-
ווארען אויף קריסטליכע.
קאפיטאל געמאכטע איינעם שטעלט פלעט, אז
עס זענען אויסגעגעבען געווארען מיליטערישע
הנחות נאך זאקאפאנע בלויז דעמאלס ווען עס זי-
נען פארגעקומען נארטען-קורסען פון מיליטערי-
שער צוגרייטונג פארם.
עס דערקלערט דאן דער פערזאנלעכע-מיי-
גליד פון רעזערוויסטען-פערבאנד ה' אדרי. פלעקס
דער עדות זאגט, אז עס זענען נישט פארגעקומען
קיין שום נישט פינקטליכקייטען אין שייכות מיט די
אויספאלגען, ווייל אזעלכע אויספאלגען, האבען
אויף אדורכגעפיהרט א גאנצע רייע ארגאניזאציעס
דער עדות דערקלערט ווייטער, אז

זעכטען איז פארגעגעבען געווארען דער פרא-
צעס געגען היפאליט פיאנטהאווסקי און ערזאנד
קאזאנסקי, זעלכע ווערען בעשולדיגט אין מיסברוי-
כען בייים ארגאניזירען די אויספאלגען נאך זאקא-
פאנע.
עס איז אויסגעהערט געווארען אלס עדות
דער לייטער פון דער דריטער בריגאדע פון אויס-
פארגאנגע-אמט קאמיטאר בושאזאנסקי, דער עדות
האט געפיהרט די אויספאלגען וועגען 3 אויספאל-
גען פון רעזערוויסטען-פערבאנד נאך זאקאפאנע.
קאמיטאר בושאזאנסקי דערקלערט, אז פון
102 אנטווערפע, האבען בלויז 8 פערזאנלעכע געהערט
צום רעזערוויסטען-פערבאנד אדער זענען
משפחות פון מיטגלידער, דערביי זענען יודישע

Dr. med.
B. Robinzon
אינערליכע קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 131-86
יהמס 18 פון 7-5 אדווער.

אדאמיהא - אדאמעה
די אדאמיהא ריי ווענען ענטלאפען
אדאמיהא האט דאן ארויסגעקאפט א רעוואל-
און אויסגעשטען, טרעפנדיג איינעם פון די כר-
ליגאנעס, אדאם בריקאווסקי אין א פיל.
די איבריגע 3 כולגאנעס זענען ענטלאפען.
פאקאטאזיע האט דעם פערזאנלעכען פאנדא-
זשירט און איבערגעגעבן אין רשות פון דער
אויספאלגען-מאכט.
פאליציי וזכט די ענטלאפענע

פרייטאג
13
טו
אילול תרצ"ה
סעפטעמבער
וין-אויסגאנג 5.06
וין-אונטערנאנג 5.56
ליכט-צינדען: 5.47

רעגיסטראציע פון יאהרגאנג 1917
מארגן ד. 14 סעפטעמבער דארפן זיך שטעלן די
וועלכע זענען געבוירען געווארען אין יאהר 1917.
וואוינען אין 3-טען קאמיסאריאט מיט די פאמיליען
נעמען אויף די אותיות
פון W Sz
און פון 9 קאמיסאריאט
פון A ביז M

צוגאב-פאבאר-האמיסיע
דעם 16 ד. ה. אמסטר אין לאקאל אויף
וועטריקאווער 165, פון 8 א יודער אינדערמיה
צוגאב פאבאר-קאמיסיע פאר דער לעדוש -
שטאט 1.

**וועגן די הונגריגס הינדער
אין די פאלעס-שווען**
(א) אין דער אפטיילונג פאר קולטור און ביל-
דונג ביי דער לאדער שטאט-פערזאנלעכע איז,
אונטערן פארזיץ פון דער סקאלטיק און ביי דער
אונטערזעהיט פון שטאטישען סטראטעס, ד"ר ווא-
נא, פארגעקומען א זיצונג פון שול-ראט אין לאדער,
געווינדעט דער פראגע פון דער בעשפייונג פון
ארימע שול-קינדער.
עס איז צ. א. פלעטגעשטעלט געווארען, אז
דער מאנגעל אין ענטשפערענדע פאנדען שטערט
די נאמאלע קאפיט פון בעשפייונג די קינדער און
עס איז בעשלאסען געווארען, וועגען דעם ענין
ארויסצוגעבען אן אפאל צו דער געזעלשאפט.

ארעסטירט א „מאכער“
ער האט געמאכט און געמאכט, און...
און געמאכט
(א) די פאליציי האט ארעסטירט א געוויסען
קאפלע פאמער, וועלכער האט אויסגעמאכט בייים
דושיאלאשינער בירגער, וואלף רייך 500 ולאטעס
אויף אויסצוברייטען איהם אן אויסלענדישען פאס
פאר זיין מוהמע.

**שפילענדיג זיך, דער'הרגעס
גשווארען**
(א) שפילענדיג זיך מיט זיגע חברים ביי די
באהן-קלענער אין אנדזשעיע, אויף קאלעאיא
7, איז דורך אן אייגענעם שפילענדיגען קלאץ דער-
הרגעס געווארען אויף טויט דער 10 יאהריגער
רישארד וואיס.

געגאנגען נאך עפעלסד...
(א) אויף מאריאנסקא 4 האט דער 27-יעהריגער
סטאניסלאו אורבאניאק פון ווארשא-פאליציי, גע-
וואלט גע'ענען עפעל פון א בויס, האט איהם פת
מעשה איבערגעשראקען דער פאלעכאס פונם נארטען,
מארטשין קיבלער.
דאן איז מארמשיניאק אזוי אומגעלומפערט אז
ריבערנעשפונגען איבער'ן פלוט, אז ער איז אגרי-
דערגעפאלען און זיך צובראכען די רעכטע האנד.
מ'האט איהם אריבערגעפיהרט אין שפיטאל.

סלאווא-אינא-שווארצער
ZACHETA
זערישער 26
היינט און פאלענדישע מענ!
גרויסער דאפעלער פראגראם
(1) מעכטיגע דראמע א. נ.
די פערשעהמטע
אין דער הויפט-רעל:
HELEN TVELVETREES
(2) פרעכטיגע קאמעדיע א. נ.
אמיריאן לערגאס
אין די הויפט-רעל:
GEORG ALEKSANDER
HANS MOSER

גוט צו זיין א פאסאר!

וואויל איז דעם וואס איז א פאסאר!
יענער וועט זיך מער נישט קוועלען,
יענער קען געהן צו זוכענעם
און א פאסארעל זיך בעשטעלען
נאך א פאסארעל פון זוכענעם
שיינט פון נאכע, און פון קאמער,
און דו זעהסט אויס ווי א פאסאר
אדער גאר ווי א סענאטאר...

אז זוכענעם איז א מייסטער
דאס איז שוין אין גאר עפעס
ביי איהם ארבייטען אויך קינסטלער
אויסגעבילדעט און מיט טאלאנט.
מאלעס, פאקען, פני און קרעמען
פאסארעלען נאך אלערליי
אויף פעטריקאווער נומער 19,
געהט בעשטעלען זיך איינס און צוויי!
אין הויף.

א צווייטער פוהרמאן

(א) אויף זעכערשער גאס איז א צווייטער פוהרמאן
פון וואנען אפ שטארק צווערטיגט געווארען דער
פוהרמאן חיים וואלעמאן פון אאקראוו.
פאקאטאוו'ס האט איהם אפגעפירט איז
א שפיטאל.

ציהונג פון דער מלוכה לאטעריע

4-טער טאג — 6-טער טאג

10,000 zł. — 12817, 59867.
5,000 zł. — 18852, 44282, 161371, 169569, 178429.

2,000 zł. — 4383, 67706, 73979, 80145, 90162, 91585, 93483, 110224, 129874, 129497, 130072, 132594, 136128, 150966, 154317, 157667, 161382, 177935.

1,000 zł. — 2990, 9783, 31120, 31652, 35486, 36034, 41437, 42175, 42609, 47939, 52293, 52449, 58814, 59793, 65324, 67141, 67234, 68443, 68450, 71364, 84220, 85563, 85733, 92822, 94264, 108296, 132874, 133334, 148293, 149504, 150092, 156145, 156830, 157008, 157667, 157725, 159349, 175703, 177935, 179006, 182582, 182753, 184081, 184233.

Po 200 zł.:
44 160 421 735 816 79 978 1076 117 70 248
336 667 74 799 832 2107 88 318 627 818 22 52
993 3063 111 317 64 488 90 571 631 867 4139 535
59 636 855 924 5110 290 301 18 561 651 999
503 14 664 756 853 901 24090 844 51 92 25111 497
239 87 359 411 44 506 60 706 835 907 29 26004
713 593 667 706 843 64 27080 91 112 245 401 64
560 625 764 862 971 28082 161 348 452 506 675
98 754 817 76 926 29005 49 100 518 696 725.

10473 693 711 885 956 11155 70 351 409 503
90 680 12004 62 93 101 280 435 604 761 13091
116 293 371 520 711 53 89 814 915 14137 285 474
692 735 830 924 15024 56 66 110 208 38 45 402
503 14 664 756 853 901 24090 844 51 92 25111 497
983 17195 280 329 431 2 530 3 57 636 721 979
18083 197 704 842 56 19443 540 89 90.
20142 6 231 607 77 21362 482 688 758 82 802
13 22034 206 13 396 547 69 995 23012 148 72
476 547 9 603 853 901 24090 844 51 92 25111 497
239 87 359 411 44 506 60 706 835 907 29 26004
713 593 667 706 843 64 27080 91 112 245 401 64
560 625 764 862 971 28082 161 348 452 506 675
98 754 817 76 926 29005 49 100 518 696 725.

30424 9 515 653 784 803 63 31025 134 273 327
52 602 5 66 90 703 933 32000 157 343 426 86 707
894 913 33208 341 64 412 93 555 765 817 935 40
94 34015 94 101 36 45 299 331 416 57 99 648
765 837 948 35108 21 276 459 689 756 913 45
36061 271 7 91 9 391 452 501 19 765 921 74
37058 56 287 305 406 637 741 85 809 12 94 924
38031 85 256 68 76 99 498 535 9 692 719 839
905 28 29304 33 46 61 9 432 43 579 758 99
40059 74 134 216 46 337 400 620 63 93 853
946 63 88 41150 241 318 40 89 759 42206 52 518
626 709 877 937 43001 74 167 82 275 655 726
45 80 808 10 15 39 44005 76 332 43 47 62 70 407
60 629 935 81 45013 32 98 335 69 620 14 776
46067 69 79 181 219 426 517 51 72 818 920 79
47144 48 210 50 310 421 97 879 48035 340 736
61 74 958 49019 80 332 400 530 35 74 653 80
730

50190 340 81 95 454 502 647 56 746 937 51073
198 330 405 51 97 554 749 805 903 29 52003 286
322 67 510 813 911 58025 31 40 104 336 421 93
604 726 829 54029 76 104 304 38 527 63 69 72
708 40 74 94 978 55277 555 623 848 944 56115
48 238 380 430 526 677 83 894 902 38 95 57263
90 315 421 797 800 58087 230 405 514 68 84 646
59 758 938 58 59021 26 134 69 99 232 88 421 51
718 91 99 829 48 962 83 84.

60015 69 104 20 56 225 94 310 548 665 743 63
882 998 61044 58 179 285 309 414 577 95 688 933
37 38 62111 467 512 43 62 620 772 809 40 911
24 63008 124 386 456 91 610 819 64008 257 305
18 416 519 601 809 55 71 65054 85 150 280 95
370 619 744 847 69 935 66116 65 71 96 247 75
359 404 42 689 99 889 971 67104 239 353 545 704
922 23 68285 322 401 21 23 43 506 648 803 915
22 89 69212 41 66 363 432 73 75 574 664 84
310 51 981.

70063 72 165 94 259 362 460 505 44 66 622
712 48 849 918 71200 353 404 567 74 79 643 58
704 827 75 83 91 918 72030 52 138 442 563 81
721 886 990 73021 29 197 329 400 25 38 94 553
67 83 615 31 851 77 84 74046 86 413 86 673 87
97 732 50 54 811 993 75003 18 122 228 415 18
585 615 756 857 945 76230 57 322 53 64 83 589
777 79 853 77 921 35 77001 20 46 64 75 153 60
95 315 404 780 880 78006 27 150 360 490 549 613
723 815 79028 42 157 469 543 635 43 66 68 711
817 18 82

80107 58 330 64 725 53 865 983 81018 81 108
237 75 318 405 26 523 662 703 33 88 815 82070
146 204 404: 23 47 52 544 627 36 89 707 833 963
83032 254 59 586 710 881 84174 247 80 725 47
813 939 52 85004 126 211 595 622 39 741 85 948
96 86244 72 358 527 725 87194 630 82 94 408
757 933 88302 12 32 51 483 586 644 76 82 714
47 64 964 66 89040 61 167 460 653 96 755 80
815.

לייזער פארשטאנדלעכע און פארשטאנדלעכע

ווארען אלס איינער פון די אנפאלער אויף די איי-
קאמפיוטער שייך, נאך דעם פערטער האט סטעפאן
יאק אויסגעגעבען זיינע דעמאלטטיגע שוהים אינם
אנפאל, ואלדעם: יאן וואוואלטיק (פונקטונגער
58) און יוזעף אלטשאק (מלינארסקא 59).
די אלע דריי, פונקטונגער פערטערענגע
שוין צוזאמען אין הפיסה.
די צוגערויפטע טעקא, האבען זיי צוריקגעגע
בען אבער דאס געלד — נישט.

דעם 2-טען יולי ה. י. איז פארגעקומען א
רוב-אנפאל אויף דער אינקאסטעק פון דער
פירמע רייכמאן, האלפערן און שוהים ביי וועלכע
עס איז צוגעווייט געווארען א טעקע מיט 2,400
זל. די אנפאלער האבען דאן אויך פערוואנדעט דעם
וועטער פראנצויזישן פיענטסקא, וועלכער האט זיי גע
פרובט פערהאלטען.
צופעליג איז ביי א צווייטען פערברעכען אין
מינסק-מאד, ארעסטירט געווארען דער 28-יעהר-
גער יוזעף סטעפאניאק, וועלכער איז דערקענט גע-
ווארען אלס איינער פון די אנפאלער אויף די איי-
קאמפיוטער שייך, נאך דעם פערטער האט סטעפאן
יאק אויסגעגעבען זיינע דעמאלטטיגע שוהים אינם
אנפאל, ואלדעם: יאן וואוואלטיק (פונקטונגער
58) און יוזעף אלטשאק (מלינארסקא 59).
די אלע דריי, פונקטונגער פערטערענגע
שוין צוזאמען אין הפיסה.
די צוגערויפטע טעקא, האבען זיי צוריקגעגע
בען אבער דאס געלד — נישט.

ווידער געווינסען איי ליטמאן!
גליקליכע קאלעקטאר!
אין VI-טען ציהונגס-טאג איז ווידער ביי אונז געפאלען
10.000 זל.
5000 זל. אויף 74747 | 5000 זל. אויף 18852
אין א סך אנדערע געווינסען צו 2000 זל. 1000 זל.
L. H. LITTMAN
Łódź, Piotrkowska 32
נאך צו בעקומען גליקליכע דאסען צו דער ליטמאן-קאלעקטאר.

א נייער אקופאציע-שטרייך

אין דער פירמע „לאונבערג און בייסל“
(א) אין דער פאבריק פון דער פירמע „לאונבערג“
בערג און בייסל אויף טרעבזשניסקא 42 זענען
שוין 3 מאל, פאר די לעצטע 3 חדשים, אויסגעברא-
כען שטרייכען צוליב דערווייטערטע פאבריק-דע-
לעגאטען.

עווערנעכטען איז ווידעראמאל, מחמת א סכסוך
מיט א דעלעגאטען אויסגעבראכען א שטרייך אין
דער דאזיגער פירמע, און די ארבייטער זענען גע-
בליבען אין די מויערען פון דער פאבריק, דארט
זיצט איין שיכט ארבייטער — 120 מאן.

א מארק-פראץ אויף האנסטאן

סינער פאלעשיע

(א) די שטאט-פערזאנלעכע האט בעשלאסען
אויסצובויען אויף קאנסטאנטיןער פאלעשיע א שיי-
נעם מארק-פלאץ.

צו דעם צוועק זאל נייעלירט ווערען א שטח
פון 5,000 מעטער, וועלכער זעט געהעריג ברוקירט
ווערען און דערנאך זעלען אויף איהם אויסגע-
שטעלט ווערען ענטשפערעכענע בידלעך.

90008	760	892	935	9145	131	325	458	588	604	29052	126	301	617	956
911	21	92057	207	453	94	557	697	815	88	93	30684	31015	208	567
93009	19	186	253	72	354	76	87	414	506	694	94	911	33080	192
3	6	45	94076	405	68	700	29	97	95030	158	540	603	704	34
94	667	708	905	38	76	96118	228	413	31	564	635	919	44	81
711	802	34	84	97	97236	437	552	628	66	712	818	822	37123	225
828	965	98018	153	9	75	88	416	550	62	624	723	39176	733	811
48	71	915	77	99162	72	227	73	572	626	723	74	40579	41118	356
100419	517	41	54	650	4	716	817	985	101036		42038	246	599	618
137	262	332	588	678	706	813	932	102281	540	657	18	513	606	45366
795	866	961	93	103021	2	88	142	214	326	448	564	338	97	498
662	740	5	927	104050	421	503	27	663	69	947	105021	15	48008	38
54	293	6	561	731	825	942	756	106197	476	525	710	885		
631	92	701	95	812	973	107127	92	8	205	398	477	50124	81	213
91	509	39	688	715	876	108059	98	112	222	599	517	484	646	711
79	734	861	86	926	61	109174	216	313	791			753	79	885
110041	64	126	54	417	73	704	111064	163	217			99	516	732
358	464	899	952	81	112055	70	130	264	74	333		58025	159	506
604	113020	175	344	8	405	625	949	114056	96	782		60100	80	275
212	83	503	619	24	747	80	115080	103	20	1312		944	62371	442
54	468	527	603	64	860	973	89	116012	33	89	125	64141	565	655
227	626	8	711	41	53	97	806	117066	117	231	43	769	903	66166
65	603	14	34	53	768	821	56	927	36	118002	38	68083	118	202
113	379	640	719	80	830	936	119021	78	94	100	54	70191	262	378
368	407	85	97	561	88	91	817					83	622	866
120102	215	529	767	121142	211	346	432	588				468	536	722
620	780	9	93	802	122044	464	8	595	601	123024		711	806	76138
168	448	51	308	57	417	513	599	799	970	124034		321	60	86
254	715	863	987	115144	83	92	263	614	747	905		413	549	57
94	126218	327	649	57	732	84	127072	9	97	147		80028	106	10
225	79	486	531	634	72	93	859	128064	93	457		82176	96	251
703	803	129083	97	166	245	302	427	426	39	711		654	84231	48
70	945											86061	95	99
130039	233	67	98	412	595	617	813	86	939			536	57	660
131001	67	257	321	57	511	72	631	90	95	702		90904	100	41
819	991	132055	73	173	266	543	758	858	78	133061		75	85	377
93	536	37	642	700	824	941	134264	331	418	805		777	808	93013
71	94	931	49	57	135009	64	113	51	90	200	4	638	794	807
50	73	545	622	61	94	709	12	59	875	136220	331	52	96049	75
40	49	459	719	24	860	70	137010	116	90	218	88	98079	436	588
334	539	796	872	138026	89	132	296	378	516	630		100702	92	101038
89	768	139075	93	98	256	301	59	421	581	84		426	33	46
858	63	65										104089	478	582
140053	128	33	225	70	492	94	743	46	931	59		762	83	107037
97	141081	159	339	89	616	719	829	142012	100			518	676	90
292	426	608	84	700	817	18	22	87	143012	212		817	109083	94
355	67	529	621	144134	405	31	33	46	577	679		110360	524	85
811	87	993	145004	26	32	334	58	430	47	86	546	735	851	975
774	815	33	52	962	146141	513	21	27	73	85	831	587	702	864
50	59	63	147050	150	220	82	470	95	537	78	643	711	76	853
64	785	908	12	72	96	148251	64	338	433	669		257	907	117036
784	905	149011	21	42	115	223	319	59	542	74		126	338	493
621	32	831	935									120019	81	604
150064	164	295	332	61	70	74	96	433	511	670		985	122014	33
70	723	991	151011	454	98	787	837	91	916	30		216	538	124598
152081	124	43	67	215	19	73	331	80	84	584	743	505	20	69
66	153113	313	72	530	35	47	751	807	922	49	53	447	568	128161
154018	79	82	188	221	443	509	89	625	892	98		643	757	802
155247	73	96	467	798	880	912	33	156	241	58		130171	270	428
327	44	87	584	624	716	66	85	86	808	38	923	605	836	132031
86	157137	249	85	381	460	529	50	652	872	158136		604	134050	133
54	55	311	554	695	730	55	820	935	159000	168		793	136028	45
264	484	704	88	927								984	138071	91
160053	184	250	494	508	721	37	93	161074				30	81	777
241	70	324	44	434	558	162015	121	60	284	88		140040	256	696
469	687	806	10	909	163129	48	279	621	49	83	864	520	65	95
912	14	74	164101	40	358	443	646	50	84	87	757	829	829	143103
17	165055	228	322	585	621	66	166047	123	92	212		747	145037	112
15	547	602	771	76	839	45	58	930	167045	109	46	77	147011	161
63	575	610	749	809	957	58	87	92	168103	234	423	418	575	657
46	28	585	765	813	26	35	933	92	169021	30	111	150150	335	706
77	308	77	468	562	699	807	23	31	958			96	505	152160
170275	95	547	614	29	786	870	949	171006	136			153039	289	532
262	478	687	742	98	857	921	52	172268	359	451		305	38	67
613	82	733	63	834	944	90	173032	166	95	399		377	532	646
11	2	545	611	17	811	910	174226	70	361	480	173	43	54	69
75209	308	82	401	586	634	50	2	708	844	906		43	54	69
57	176091	149	363	95	408	625	704	31	172720	7		160050	84	413
75	338	66	583	643	706	836	71	915	178126	285	304	392	586	950
14	438	554	93	746	923	179006	25	35	484	154	372	163248	450	92
15	73	683	758									878	165268	388
180009	144	246	91	321	677	806	931	181007				427	36	65
89	130	221	326	404	27	655	78	80	182017	245		168179	99	303
329	65	515	21	606	86	737	807	68	183054	178		810	72	92
296	455	589	637	9	948	184137	265	482	90	584		170318	473	605
660	723	805	33	958								904	172186	706
CIAGNIENIE DRUGIE.														
Po 200 złotych.														
569	672	1135	264	332	412	2013	154	343	460	758		53	174035	124
886	89	934	74	3081	105	20	498	517	73	4039	113	176278	518	77
398	412	562	863	973	5027	30	356	544	54	87	668	689	751	922
6183	223	76	393	729	7136	238	319	778	86	8098		744	939	184054
959	9415	674	736	910.										
10415	698	762	948	11115	774	12210	307	89				CIAGNIENIE TRZECIE.		
877	922	35	53	13346	51	88	572	648	14120	486		50.000	zł.	— 24068.
748	15157	688	940	16120	286	336	574	951	17209			20.000	zł.	— 145186.
380	667	78	18031	133	253	663	821	943	44	89	19055	10.000	zł.	— 16464
616	832.											5.000	zł.	— 35076
20140	83	261	21151	527	830	979	22006	46	444			72853	75389	74747
538	607	23009	87	114	491	841	24296	771	835			147896	152546.	
25163	430	6	801	885	26021	231	78	403	21	822	991	2.000	zł.	— 12899
27026	500	624	950	98	28147	332	68	589	614	904		14988	21083	34725

פאררוואס די דייטשע נאציס

האבען זיך איצט אנגענומען אויף די יודישע הענדלער

וואס עס שרייבט דייטשע צייטונגען

פון יעב רעשינסקי

די גרויסע שטעט, פערשטעטע זיך, אז פערבינדונגען, וואס זענען אויסגעוואקסן אין רעוואלטאט פון אנטווען-וויקלונג פון הינדערטער יאָהרען, קאָנען נישט אַרבעטערטען ווערן אין אַ פאַר יאָהר. אַס שרייבט די „מיטעל-דייטשע באַציאָנאַל צייטונג“, וואָס ווערט פערשפּרעט אין צעהן שטעט אַרום האַלע, פאַלגענדע באַזאָרעטערטע שטעט:

ליידער האָט נאָך דער יוד פּיל פריינד אין דייטשע קרייזען. קוקט מען דורך דעם טעלעפאָן בוך פון האַלע, זעהט מען, אז יודען מאַכען נאָך אַלץ אַיס גאַנצע 12 פּראָצענט פון הונדזש-הענדלער. עס איז די דריטע-דריטע אויפגאבע צו אויפֿדעקן די, וואָס העלפֿען דעם יודען מאַכען קאָן קערנען דעם עהרליכען דייטשען סוחר. אין דער „פּראָנקפורטער פּאָליטעלעס“ קלאַט, וואָס אין דיטערקען, דאָנאָבאָרן, פּילמאָר און אין אַנדערע שטעט, קליפֿט נאָך ביז איצט אַ גרויסער טייל קאַפּים און אין לימבורג אַ גרויסער קאַפּ-אונטערנעמער פֿיה ביי יודען.

אַ סווענען פֿאַרהאַן אויף אין איצטיגען פֿער-וויילדעטען דייטשלאַנד מענשען, וועלכע זענען נישט נאָר אין האַרצען געגען דער פּאַגראַם-פּאַ-ליטיק, נאָר שטעלען זיך געגען און רייזיקירען אַס מיטן לעבען, וועגן דעם זענען נאָרהאַן בעווייזען. אַס דערציעלט די „באַדענער-וונדש“ וואָל-נענדען באַזאָרעטערטען פּאַקט:

„אין וואַנגען, אַ קליינע שטאָט ביי באַדענע, איז געהאַנגען אַ שילד מיט אַנאָנימאָרע, אַן יודען זאָלען געהן ווייטער אַן זיך נישט פֿער-האַלטען אין שטאָט, פּלוצים איז די שילד פֿערשווינדען. די שטאָטמיטען האָבען די שטאָט איבערגעקוקט און געזען דעם יודען פֿערברעכער — אַלע דריי דייטשען — ריינע „אַרעסער“. אַלע דריי זענען אַרעסטירט געוואָרען. דער „פּראָנקפורטער פּאָליטעלעס“ דער צעהלט, אז אין פּראָנקפורט אַס מאַן האָט אַ גרופּע שטאָטמיטען, וואָס איז געזעסען אין אַ שטוב, פּלוצים זיך דערמאָנט, אַז עס איז נישטאָ קיין שילד דאָס יודען טאָרען נישט אַריינגעהן. זיי האָבען גלייך גענומען פֿאַרערען, אַז דער באַל-באָס זאָל זאָגן שילד אַרויסהענגען, אָבער ער האָט זיך ענטשידען אָפּגעזאָגט. די שטאָטמיטען און מיט זיי אַלע געסט האָבען גלייך פֿערלאָרען דעם שטוב. מען האָט דערלערט אַ באַיקאָט אויפֿן דאָ-זיגען ווידערשטענדיגען שטוב. די צייטונג בעריימט זיך, אַז „אין איין וואָך האָט דער שטובֿער פֿערלירט רען מעהר וויפֿיל ער קאָן האָבען פֿון יודישע געסט אַ גאַנץ יאָהר.“

פֿון די עטליכע אויסצוגען, וועלכע מיר האָ-בען געבראַכט, איז קלאָר אין וואָס פֿאַר אַ גיהנום יודען לעבען און אַז די צייט, ווען מען האָט

די לעצטע פּאַסירונגען אין היטלער'ס דייטש-לאַנד האָבען בעווייזען, אַז די נאַציס האָבען אוועקגע-וואָרפֿען זייער ביד-אייגנע פּאָליטיק פֿון פֿערטרי-בען די יודען אין אַ געטאָ. זיי איז דאָס נישט גענוג. זיי האָבען זיך איצט פֿערנומען אויסצו-טרייבען אַלע יודען פֿון לאַנד אויף צוויי וועגען: דורך עקאָנאָמישער אויסצואַטונג, דאָס הייסט, דורך אַוועקנעמען מיט די דייטשע יודען יעדען קוואַל פֿון היינא, און דורך שווערע פּאַגראַמען. מען לייקט אין דער וועלט, ליידיגער, נאָך די באַצייטונגען פֿון די גרויסע שטעט, וואו די פּאַגראַם-אָנטייטע איז אַס פֿערשליכערט און נאָך אַפֿטער איינגעוויקעלט אין אַ סך פּראָצען און קהילות, וועלכע פֿערדעקען די ברוטאליטעט און ווילדקייט פֿון רופֿען און העצען צו פּאַגראַמען און צו פֿערניכטונג. מיר וועלען געבען דעם לעזער אַפּיטעל אויסצוגען פֿון דער נאַציסער פּראָווינץ פּרעסע און עס וועט אַזוי פּאָלד קלאָר ווערען פֿאַר-וואָס מען לויפט אַזוי פֿון די קליינע שטעט און שטעטלעך און מען פּרובט זיך בעהאַלטען אין גרויסען בערלין.

אין דער שטאָט שווערין, אין דער צייטונג „נידערדייטשער בעאַבאַכטער“, איז געווען אַפֿ-געדרוקט אַזאַ מעלדונג: „אַנאָנימאָרע שטעלונג פֿון יודישע שחיטה-מעסערס: פֿון היינט אָן ווערען אויסגעשטעלט אַלע הויז פֿון דער שטובֿ-אַפֿ-טיילונג צוויי יודישע שחיטה-מעסערס, וועלכע מען האָט אָפּגענומען ביים ראַפּינער אין מעקלענבורג. עס זענען אַלע אויסגעשטעלט גוטע בילדער פֿון יודישען ריטואַל-מאָרד (אַ מאָרד צו צאָפֿען דאָס בלוט פֿון קרבן פֿאַר רעליגיעזע צוועקען). אַלע פּאָליס-געזאַסען ווערען געבעטען זיך צו איילען די דאָזיגע אויסשטעלונג צו בעווייזען.“

אין דער „פּראָנקפורטער פּאָליטעלעס“, אין דער שטאָט פּראָנקפורט אַס מאַן, ווערט דערצעהלט אַזאַ געשיכטע: „דער יודישער פֿיה-הענדלער גוס-טאָו ראָזענבאַרג האָט פּאַרשאַט, פֿיר אַווייגער אַ ריינגעשטעלט אַ בהמה אין שטאָל פֿון דעם פּוילער הייבירק וועבער. אין דאָרף עשבאָרן, אין דער אָבער-שטראָסע גומ, 8. עס איז קלאָר, אַז דער פּוילער האָט אויף אַזאַ געוואָלט פֿערמאַסירען דעם קויף פֿון אַ קוה ביי אַ יודען. וואָרעם ווען נישט — צו וואָס וואָלט מען געבראַכט די קוה אין דער נאָכט?“

אין די צייטונג גיט צו: „עס מוז יעדען דייטש איינמאַל און קלאָר געזאָגט ווערען, אַז דער נאַציאָנאַל-סאָציאַליזם וועט פֿון יונג אַפּרילמען אַלץ וואָס עס שטעלט זיך איהם אָנטקעגנען.“ אויב דער „פֿיה-הענדלער געבראַכטער אַנאָנס איז נאָכפֿער ריך צו פּאַגראַמען, איז דער צווייטער אויסצוגען פֿון דייטש, אַז אַ מאַכט אַ געשעלט מיט אַ יודען, שטעלט שפּאַט איין דאָס לעבען. און אין דער פּראָווינץ איז די דייטשע בעפֿעלקערונג טאָקע אַזוי אָנגעשטאַקען און פֿער-טראַיירט, אַז זי מוז אויסמיידען דעם יודען, ווען זי וויל אַפּילו מיט איהם האַנדלען. און דער דאָזיגער עקאָנאָמישער טראַגיק, געבליט מיט שפּאַט-באָוש, מיט פּאַטאַגראַפֿירען, כדי צו פֿערפּאָלען, מיט אָנפֿאַלען ביים אַרטיסטען פֿון יודישע גע-שעפטען, ווערט איצטער איבערגעטראָגען פֿון

אַ טייל פֿון זיין פֿערמעגען. און זיי שטעלען טאָקע צו דעם בעלן אויף איבערנעמען דאָס געשעפט. ווי בעקאָנט, האָבען אַ סך יודישע געשעפֿט-טען זיך געשטאַרעט צו האָבען וואָס מעהר קריסט-ליכע, צי גאָר נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטישע משרחים, אום צו פֿערויכערען זיך פֿון איבערפֿאַלען. האָבען זיי איצטער די בעלונגען פֿאַר וועלען פֿערמאָס קירען דאָס געשעפט.

וואָסערע אורזאָכען האָבען געטריבען די באַ-צייטונגען איצט צו פֿערשטאַרקערען די רדיפות און מערדערען אויף יודען, גראַד איצט זיך נעמען גאַנץ בעוואַנדערט צום יודישען האַנדעל? עס איז שווער צו געבען דערויף אַ קלאָרען און אַ אויסשעפֿענדען ענטפֿער. מיר בלייבען ביי אַזאַ ווער מיינונג, אַז דער אַנטיסעמיטיזם פֿון די נאַ-צייס איז פֿאַר זיי אַזאַ וויכטיגער פּרינציפּיעלער פּונקט פֿון זייער פּראָגראַם און פֿון זייער רעליגיע, אַז זיי וועלען זיך פֿאַר גאַנצישט אָפּשטעלען און וועלען זיך סטאַרען דורכצופֿיהרען די אויסצואַטונג פֿון יודען אויף אַלע הונדערט פּראָצענט. שטענדיג-וויי, פֿון גרופּע צו גרופּע, אָבער גרינדליך און ראַדיקאַל.

דאָס הייסט אָבער נישט, אַז די אָדער יענע אורזאָכען קאָן נישט פֿערשטאַרקען אָדער אָפּשוואַ-כען דעם געזעץ פֿון דער אויסצואַטונג. אַז איצט געהט דער עיקר די אַטאַקע אויפֿן יודישען האַנ-דעל, איז קלאָר, פֿאַרוואָס? ערשטענס, זענען שוין פּאָלד נישטאָ קיין אַנדערע יודען. די יודישע-פֿרייע פּראָפּעסיעס, יודישע דאָקטוירים, אַדוואָקאַט-טען, לעהרער, א. א. ו. זענען כמעט אַנגעקאַפּט געשטאַ. אין אינדוסטריע און פֿאַרם-ווירטשאַפֿט זע-נען די דייטשע יודען וועגן פֿערטראַכטען. בלייבט צו וואַרגען די יודישע הענדלער, אָבער עס איז נאָך פֿאַראַן אַמאָדער אורזאָך.

אַ סך אַלעס נאַצי-קעמפֿער לייפֿען אַרום אָהן אַרבייט, און אַז צו שטילען זייער עַזאַרן, מוז מען זיי צוואַנגלען אַ ביידעל, און אַז די יודען זענען דאָס בעקוועמסטע ביידעל, איז פֿון לאַנג און יעדען בעקאָנט.

ענגלישע היילפּס-אַקציע פאר

פריילישע יודען

ביז איצט געזאמלט 25 טויזנט פונט

לכות יודען און פוילען האָט מיטגעטיילט קיין יאָ-האָניסבורג, און דער בריטישער היילפּס אַקציע לכות פוילישע יודען טיילט מיט, און ער האָט אַרויסגע-שיקט צום פרעזידענט פון ענגלישען ווער-העללות נעווייל לאַסקי די ערשטע סומע פון טויזנט פונט פאר דער היילפּס אַקציע.

דער לאַנדנער קאָמיטעט פאר דער היילפּס אַקציע מיטעט פאר דער בריטישער היילפּס אַקציע לכות פוילישע יודען טיילט מיט, און ער האָט אַרויסגע-שיקט צום פרעזידענט פון ענגלישען ווער-העללות נעווייל לאַסקי די ערשטע סומע פון טויזנט פונט פאר דער היילפּס אַקציע. דער לאַנדנער קאָמיטעט פאר דער היילפּס אַקציע מיטעט פאר דער בריטישער היילפּס אַקציע לכות פוילישע יודען טיילט מיט, און ער האָט אַרויסגע-שיקט צום פרעזידענט פון ענגלישען ווער-העללות נעווייל לאַסקי די ערשטע סומע פון טויזנט פונט פאר דער היילפּס אַקציע.

אראבישע העצע געגען „יוד. אנפאלער“

ירושלים, (יט'א). דער פאַרווער פון אראבי-שען יונגער פערבאנר, האָט איבערגעגעבען דער רע-זירונג אַ מעמאָראַל, וועגנען די אַנפאַלען פון יו-דען אויף אראבער. אין מעמאָראַל ווערט געפאָ-דערט: (א) בעשטאָנען מיט דער נאָנער ענטווער-קייט די יודישע אַנפאַלער, (ב) קאָנפּיסירען ביי יו-דען דאָס אונלעגאלע געוועהר און צונעמען די פער-זאָרען-לאַנג פאַרברעייט.

און אפילו אויך דער מיטעלשטאנד, פון צווישען דאָזיגען עלעמענט, איז אויך געווען און איז פּעזיקער — און דעריבער אויך לייטער — אין זיין צופאַסען זיך צו די אומשטענדען און בעדינגונגען אין ארץ-ישראל, בעשיינענער אין זיינע פערלאנגען און פאַרע-רונגען און אין אַלע היינזיכען מעהר און בעסער-עעאייגנט פאר דער ארץ ישראל'דיגער קאָלאָניאַל-ציע אַלס דער קאָלאָניאַליזאַציע-עלעמענט פון די דיר-משע יודען, וועלכע קומען אין ארץ ישראל זייט דער היטלער אַנטישענשיט, ווייל — דער לעצטער און, אַנגעזען, אין זיין גרעסטען טייל איז און יונגער, נאָך נאָך פון אויפער מיטער לען עלטער, און פון ווירקלעכען מיטעלשטאנד, דאָס הייסט: ער בעשטייט מעהרסטענס פון מענשען, מיט נישט קליינע פאַמיליען, צוליב וואָס פיל פון זיי האָ-בען פריהער (פאר דער היטלער-פּאַק) גענומען גע-הויבענע פאַזיציעס, זענען געוואוינט צו ערלעכטשטע-דיגער, נישט איבעריג שווערער ארבייט, און דעריבער זענען זיי אויך מעהר אינדוידוואַליסטיש, זיי האָבען געהאָט אַ געוויסען און געשטימעט לעבענס-סאָנ-דאָר, מיט וועלכע זיי זענען געווען אזוי זיכער, אַז זיי האָבען נאָר קיינמאַל נישט געדענקט און אפילו אויך נישט געחלומט וועגען פערלאנגען „דאָס גע-בענישען מולדערעלע דייטשלאַנד“ און צענטראַל-איראָפּע און נאָר, „אויסוואַנדערען“ נאָך דעם, פריי-מיטווען און קולטוראַלען ארענט.“ און דערצו נאָך זיך בעשעפטיגען אין איהר מיט אַנרוקלערטלעך אר-בייט, און פלוצאָ ווערן קליינער טייל פון זיי אין געווען פאַרברעייטעט צו אַ לעבען אין ארץ ישראל, און דערצו נאָך אַ דאָר פֿיש לעבען.

פערשטענדיג, אַלזאָ, אַז מען קען צו די דאָזיגע ווערן (די אימיגראַציע „אויס דייטשלאַנד“) נישט אָנווענדען די זעלבע קאָלאָניאַליזאַציעס מעמאָרע, וועל-כע מען האָט אָנגעווענדעט און מען ווענדעט אן אויך

האלאניזאציע פון די דייטשע יודען

(ספעציעלע הארעספאנדען)

זיי זענען פעהיג און אויך פאסיג צו פיושער ארבייט, צו וועלכער זיי זענען שוין פון פריהער צו-געוואוינט. (3) רייטונג און ווירקלעכע ארבייטער, וועלכע ווע-רען צוגעשריבען צו דער חלוצים עליה, און וועלכע זענען, נאטירליך דער פאסיגסטער עלעמענט פאר דער אגרוקולטורלעך קאָלאָניאַליזאַציע אין ארץ ישראל, ווייל — נאָך אויפֿער זיי פערלאָרען דייטשלאַנד, אום צו עמיגרירען נאָך ארץ ישראל, בעקומען זיי אַ קער-פערליכע און פיושע פאַרברייטונג און דער אגרי-קולטור און איבען זיך אין איהר ארבייט. די דאָזיגע גרופּע בעשטייט פון לויטער יונגעלויט. וואָס נאָך אין אויסלאַנד זענען זיי געווען אַרגאַניזירט אַלס מיטגלי-דער פון דער אַדער יענער אַרגאַניזאַציע, און און זיי קומען אהער, אין ארץ ישראל, ווערען זיי גלייך אויף גענומען אין איינער פון די דריי גרופּעס הונד-אַרגאַ-ניאַציעס, „הקבוץ המאוחד“, „הקבוץ הארצלי“, אָדער „החברות“, מיט וועמענס הילף זיי בעקומען אַגרוקולטורלע ארבייט אין די יודישע הערפער, און אזוי ארום פאַרברייטען זיי זיך צו דער ארבייט ווען זיי זעלבסט וועלען קאָלאָניזירט ווערען.

אַט אַזעלכער איז דער מענשען-מאטעריאַל פון די 27 דייטשע יודען וועלכע האָבען אין פערלויף פון די לעצטע צוויי יאָהר איינגעוואַנדערט אין אונזער לאַנד. פערלויבענדיג דעם קאָלאָניאַליזאַציעס עלעמענט פון דער יודישער עמיגראַציע, „אויס דייטשלאַנד“, נאָך ארץ ישראל, מיט דעם קאָלאָניאַליזאַציעס-עלעמענט, וואָס די יודישע עמיגראַציע פון מזרח איראָפּע אין אַלע אַנדער לענדער, אויסער דייטשלאַנד, האָט גע-בראַכט און פּרעגנט אויך איצט נאָך ארץ ישראל, זעהט מען שוין פון ערשטען בליק, און זיי אונטער-שיידען זיך איינער פון צווייטען מיט דעם פאַלגענדען: דער קאָלאָניאַליזאַציעס עלעמענט פון דער אַלגעמיי-נער יודישער עמיגראַציע (אויסער די פון דייטש-לאַנד) איז אין זיין גרעסטען טייל אויסער געווען, און איז אויך איצט, א יונגער און מיטעללאַזער, וועלכער

האלאניזאציע פון די דייטשע יודען

(ספעציעלע הארעספאנדען)

זיי זענען פעהיג און אויך פאסיג צו פיושער ארבייט, צו וועלכער זיי זענען שוין פון פריהער צו-געוואוינט. (3) רייטונג און ווירקלעכע ארבייטער, וועלכע ווע-רען צוגעשריבען צו דער חלוצים עליה, און וועלכע זענען, נאטירליך דער פאסיגסטער עלעמענט פאר דער אגרוקולטורלעך קאָלאָניאַליזאַציע אין ארץ ישראל, ווייל — נאָך אויפֿער זיי פערלאָרען דייטשלאַנד, אום צו עמיגרירען נאָך ארץ ישראל, בעקומען זיי אַ קער-פערליכע און פיושע פאַרברייטונג און דער אגרי-קולטור און איבען זיך אין איהר ארבייט. די דאָזיגע גרופּע בעשטייט פון לויטער יונגעלויט. וואָס נאָך אין אויסלאַנד זענען זיי געווען אַרגאַניזירט אַלס מיטגלי-דער פון דער אַדער יענער אַרגאַניזאַציע, און און זיי קומען אהער, אין ארץ ישראל, ווערען זיי גלייך אויף גענומען אין איינער פון די דריי גרופּעס הונד-אַרגאַ-ניאַציעס, „הקבוץ המאוחד“, „הקבוץ הארצלי“, אָדער „החברות“, מיט וועמענס הילף זיי בעקומען אַגרוקולטורלע ארבייט אין די יודישע הערפער, און אזוי ארום פאַרברייטען זיי זיך צו דער ארבייט ווען זיי זעלבסט וועלען קאָלאָניזירט ווערען.

אַט אַזעלכער איז דער מענשען-מאטעריאַל פון די 27 דייטשע יודען וועלכע האָבען אין פערלויף פון די לעצטע צוויי יאָהר איינגעוואַנדערט אין אונזער לאַנד. פערלויבענדיג דעם קאָלאָניאַליזאַציעס עלעמענט פון דער יודישער עמיגראַציע, „אויס דייטשלאַנד“, נאָך ארץ ישראל, מיט דעם קאָלאָניאַליזאַציעס-עלעמענט, וואָס די יודישע עמיגראַציע פון מזרח איראָפּע אין אַלע אַנדער לענדער, אויסער דייטשלאַנד, האָט גע-בראַכט און פּרעגנט אויך איצט נאָך ארץ ישראל, זעהט מען שוין פון ערשטען בליק, און זיי אונטער-שיידען זיך איינער פון צווייטען מיט דעם פאַלגענדען: דער קאָלאָניאַליזאַציעס עלעמענט פון דער אַלגעמיי-נער יודישער עמיגראַציע (אויסער די פון דייטש-לאַנד) איז אין זיין גרעסטען טייל אויסער געווען, און איז אויך איצט, א יונגער און מיטעללאַזער, וועלכער

האלאניזאציע פון די דייטשע יודען

(ספעציעלע הארעספאנדען)

זיי זענען פעהיג און אויך פאסיג צו פיושער ארבייט, צו וועלכער זיי זענען שוין פון פריהער צו-געוואוינט. (3) רייטונג און ווירקלעכע ארבייטער, וועלכע ווע-רען צוגעשריבען צו דער חלוצים עליה, און וועלכע זענען, נאטירליך דער פאסיגסטער עלעמענט פאר דער אגרוקולטורלעך קאָלאָניאַליזאַציע אין ארץ ישראל, ווייל — נאָך אויפֿער זיי פערלאָרען דייטשלאַנד, אום צו עמיגרירען נאָך ארץ ישראל, בעקומען זיי אַ קער-פערליכע און פיושע פאַרברייטונג און דער אגרי-קולטור און איבען זיך אין איהר ארבייט. די דאָזיגע גרופּע בעשטייט פון לויטער יונגעלויט. וואָס נאָך אין אויסלאַנד זענען זיי געווען אַרגאַניזירט אַלס מיטגלי-דער פון דער אַדער יענער אַרגאַניזאַציע, און און זיי קומען אהער, אין ארץ ישראל, ווערען זיי גלייך אויף גענומען אין איינער פון די דריי גרופּעס הונד-אַרגאַ-ניאַציעס, „הקבוץ המאוחד“, „הקבוץ הארצלי“, אָדער „החברות“, מיט וועמענס הילף זיי בעקומען אַגרוקולטורלע ארבייט אין די יודישע הערפער, און אזוי ארום פאַרברייטען זיי זיך צו דער ארבייט ווען זיי זעלבסט וועלען קאָלאָניזירט ווערען.

אַט אַזעלכער איז דער מענשען-מאטעריאַל פון די 27 דייטשע יודען וועלכע האָבען אין פערלויף פון די לעצטע צוויי יאָהר איינגעוואַנדערט אין אונזער לאַנד. פערלויבענדיג דעם קאָלאָניאַליזאַציעס עלעמענט פון דער יודישער עמיגראַציע, „אויס דייטשלאַנד“, נאָך ארץ ישראל, מיט דעם קאָלאָניאַליזאַציעס-עלעמענט, וואָס די יודישע עמיגראַציע פון מזרח איראָפּע אין אַלע אַנדער לענדער, אויסער דייטשלאַנד, האָט גע-בראַכט און פּרעגנט אויך איצט נאָך ארץ ישראל, זעהט מען שוין פון ערשטען בליק, און זיי אונטער-שיידען זיך איינער פון צווייטען מיט דעם פאַלגענדען: דער קאָלאָניאַליזאַציעס עלעמענט פון דער אַלגעמיי-נער יודישער עמיגראַציע (אויסער די פון דייטש-לאַנד) איז אין זיין גרעסטען טייל אויסער געווען, און איז אויך איצט, א יונגער און מיטעללאַזער, וועלכער

פראפ. חיים ווייצמאן

ערוואנד און סימפאטע ווי בעציהען זיך צו זיין פער-
זענליכקייט.

די ציוניסטישע וועלט און דאס וועלטס האבען
א סך צו פערזאנלעך דעם דאזיגען שטאטלעך יוד
און גרויסען פיהרער, דעם ווייצמאן בלויז ד"ר
חיים ווייצמאן. א דאנק ווייניג בעמיהונגען און אג-
שטרענגונגען, זיין גרויסער ליבע צום פאלק און זיין
נע קנינים, זיין אומפערנליכער איבערגעבענקייט
צום יודישען אויפלעבונגס-אידעאל האבען מיר פער-
קומען די פאלפערדעקלעכע אידעאלע, יעדענפאלס האט
ער געהאט דעם גרעסטען אנטוויקלונג אין דער דערנא-
כונג פון דער דאזיקער דעקלאראציע. ער איז געווען
דער איניציאטאר פון דער העברעאישער אוניווערסי-
טעט אין ירושלים און איז אידעל שטאמט פון אגא-
דער, אבער ער האט זי פערזינליכט און אזוי
ארום געמאכט א"י פארן גייסטיגען און קולטורעלען
צוועק פון יודענטום. און איינער פון זיינע קאנג-
רעסירערס האט ער אומאגלעך געזאגט: „מיר יודען
ווייסען, אז ווען מיר וועלען געבען פולע פרייהייט
דעם גויס, ווען מיר וועלען האבען א צענטער פאר
דער ענטוויקלונג פון ירושלים בערעכענען, דאן ווען
לען מיר אויך קענען פערזאנלעך אונזערע אוניווערסי-
טעט צווישן פארשידענע פערזענלעכע, אין די שווערע
טע צייטען פון אונזער עמיסטיגען האבען מיר גע-
פונען א שוין און א טריסטע צווישן דעם וועג פון
אונזערע פרייהייט פיהרער פון אונזער צייט. אין דער
פון דער העברעאישער אוניווערסיטעט.“

אט אין די ווערטער ענטפאלעט זיך דער אידעאל
ליסט ווייצמאן. ער פראגט אונז און זיך און א מערק-
ווייזער געלויבטען מיינונג צוויי געזעצען: ער איז
א אידעאליסט און א רעאליסטישער צונאכער, א
טרויערע און פראקטישער טוער, אט דער יודישער
מלוכה-מאן, האט מען שוין ריכטיג גענוצט, האט
אין זיך דאס אייביגקייט - בעוואוסטזיין פון דער
יודישער געשיכטע. און אט דערמאנט דערקלערט זיך
די גרויסע ליבע פון אונזערע, וואס די גאנצע
יודישע וועלט ווייזט איהם ארויס, דער אומדערשט-
טעליכער צומיר, וועלכען מ'האט צו איהם, מ'האט
איהם צו פערדאנען צום גרויסען טייל די פראקטע-
רטי, וואס הערשט היינט אין א"י, דען דאנק
איהם וועלען געוועזענע ערוואנד און זיין מעגליכקייטען
צו פונען די יודיש - נאציאנאלע היים.

מיט א פערסענלעך, זיכערע האנד האט ער אין די
יארהרען פון נאכ'ן קורן אדורכגעפירט די ציוניס-
טישע שיק דורך אלע געפארהען, דורך אלע שטוי-
דעס, און האט זי דערפיהרט צו א זיכערען ברעג.
און אויף איהם, אויף דעם דאזיקען געזעצנערען
ווייזען קאפיטאל, לענט מען אויך איצט גרויסע
האפנונגען.

ווייצמאן איז ווידער געווארען פערזינלעך פון
דער ציוניסטישער וועלט-ארגאניזאציע - דאס איז
געווען דאס גרעסטע געשעעניש וואס האט שוין גע-
געניסטען אונזערע צווישן דעם נאציאנאלע ציוניסטישער
וועלט, אויך אין די קריזען פון דער אפאָזיציע.
דען ווייצמאן - דאס ווייטע פון א פיהלע דאס
נאנצער וועלט - דאס איז דער גרויסער יודישער
מלוכה-מאן, וועלכער האט זיך געשטעלט אין אויפ-
נאכע אין זיין לעבען: צו בעפרייען דאס יודישע
פאלק און דאס יודישע לאנד.

אפענע דראהונג פון ענגלאנד די נאגענטסטע שעה' וועלד פֿרענגען די ענטשיידונג

אין די לעצטע ווערטער א דראהונג דאס ענגלאנד
וועט אויסטרעטען פֿון דער פֿעלקער ליגע.
דאס איז א גאנץ ערליכע וואונדער אויפ'ן
אדערס פֿון פֿראנקרייך, עס פֿערשטעהט זיך, אז
וועגען דעם אלעס איז שוין געדעט געווארען אין
פֿרייהייט געשרעכען צווישן די ענגלישע מלוכה
מנעכער און לאוואלען. אבער אין א פֿעלטליכע ער-
קלערונג וועגען דעם אויף דער פֿעלגער זיצונג
פֿון דער פֿעלקער ליגע גיט צו דעם ענין א פֿעצ-
עלען בעדייטונג.

די געשעענישען וועלען מסתמא זיך איצט
אפֿשפֿילען גאנץ שנעל. דער קאמיטעט פֿון „5“
וועט צוטרעטען אויסצוגרענצען זיין ראפֿארט
דארף ראט, אין וועלכען ער וועט ערקלערען, אז
זיין מיטע איז נישט געלונגען זיין ער וועט גלייב-
ציטיג אנטווייזען זיין פֿראיעקט צו לעזען דעם אפֿ-
טייג-איטאליענישען קאנפֿליקט.

ווייל דער פֿארזיצער פֿון „קאמיטעט פֿון
5“ האט אין זיין געשפֿרעך פֿון מאנאטאג מיט'ן
באראן אלאזי זיך אנגעטוישען אויף א ענטש-
דענעם אפֿזאג אנגענומען וועלכע עס איז פֿריד-
ליכע לעזונג, באראן אלאזי האט אפֿילו ערקלערט,
אז ער אנערקענט בכלל גייטש דעם „קאמיטעט פֿון
5“ און וועט מיט איהם נישט אנטהאלטען. די
ענגלאנדער האבען דעריבער נעכטען שוין געוואלט
אנערקענען די צייט פֿון אנטהאלטען דעם פֿראקט
פֿערענדיגט און אנהויבען רעדארייזען דעם פֿראקט
לאוואל איז אבער געלונגען צו בעקומען ביי סער
האארן נאך 48 שעה צייט, בכדי צו פֿרובירען נאך
אמאל איבערצייגען מוסאלייגן וועגען דער נאצי-
וועדיגקייט פֿון א פֿרידליכע לעזונג פֿון קאנפֿליקט,
היינט ביינאכט וועט אלעז פֿאקאממען דאס ענט-
שיידענע טעלעפֿאנישע געשפֿרעך צווישן זשענע-
ווע רויס.

אין זשענעווע גלייבט מען אבער נישט, אז
לאוואל אקציע זאל האבען ערפֿאלג און עס
הערשט א דעזירירטע סקעפטישע שטימונג.

דער אלט-נייער פרעזידענט פֿון דער אלוועלטליכער ציוניסטישער ארגאניזאציע

פון ישעיה אנגער

ווייסט ד"ר ווייצמאן אמפֿעסטען, וויפֿיל שטיינער
עס איז נאך דא אראפֿצוויימען, בכדי די אנדערע
זאלען קענען געהן אויף א מערהרעוועניגער גלאטען
וועג צו דעם געווינטען ציל.
און דאך האט ער אויך זיך ווידער גענומען די
שווערע ארבייט און די גרויסע פֿערזאנטלעכקייט
פֿון א גאנצען יעדערהער.

ד"ר ווייצמאן האט די יודישע וועלט גע-
קרינט מיט דעם טיטל: דער יודישער מלוכה-מאן,
מען פֿערשטעהט דערוועגן דעם מלוכה-מאן, דעם
פֿאליטיקער דעם דיפֿלאמאט און פֿיהרער אין דער
מאדערנער און ברייטעסטער בעדייטונג פֿון וואָרט.
אויך נישט וועדן קוקען אויף איהם ווי אויף דעם
איניציאטאר פֿערזענלעכע רעפֿערענצאנט פֿון יודישען
פֿאלק, ווי אויף א מלוכה-מאן פֿון א גרויסען פֿער-
נעה און פֿארמאט, וואס קען אוועקגעשטעלט ווע-
רען און איין רייה מיט די גרעסטע און אנגעזעהענע
טע פֿאליטישע פֿיהרער פֿון אונזער צייט. אין דער
יודישער וועלט גיט ער אלס דער גרעסטער יוד-
שע מלוכה-מאן זיט דער שפּאטישער תקופה אלס
די ערשטע רעפֿערענצאנט וועלכע פֿיגור אין פֿאליטישען
לעבען פֿון יודישען פאלק אין משך פֿון די לעצטע
6-8 הונדערט יאָהר.

ד"ר ווייצמאן האט אלע ניסטיגע און כאראק-
טעריסטישע טעמען פֿון א גרויסען פֿאלקס-פֿיהרער.
ער איז א קלוגער פֿאליטיקער, א געשיקטער דיפֿלא-
מאט, א זעלטענער רעדנער, וועלכער וועגט און מעסט
וועדעס וואָרט, וואס ער זאגט, א דענקער, וויסענ-
שאפטליך געשולטער קאפ, א וועלטריכטיג איז שטענ-
טען זיין פֿון וואָרט. מיט טאקט און מאס, מיט א שאר-
פֿען פֿערשטאנד, מיט גרויסע ארגאניזאציע-פֿע-
הייטקייט, און א מאן פֿון א הויכער קולטור און
פֿילדונג.

אבער נישט דערמיט אליין דערקלערט זיך זיין
גרויסער ערפֿאלג, זיין סאנעסטישע ווירקונג אויף
מענשען, זיין מאנעטירע צווישן ארגאניזאציעס, ער
האט אין זיך עפעס מער ווי די דערמאנטע אין
געשטאממען. עס ליגט א בעזונדערער צויער אין
זיין פֿערזענליכקייט, א צויער, דורך וועלכען ער
געוויינט די הערצער און די סימפאטע פֿון א יעדען,
מיט וועלכען ער קומט אין בעריהונג. מ'ווייזט
וואס פֿאר א הויכע מיינונג פֿילע ענגלישע מלוכה-
מענער האבען וועגען איהם, ווי ענטצייט און פֿע-
ניסטרעט זיי וועגען פֿון זיין קלאסאט, פֿון זיין
טאקט און בענעמאנג, פֿון זיין ווייטע פֿילק, פֿון
זיין זיכערען פֿאליטישען הוש, זיין שטאלצער יודיש-
קייט און זיין סימפאטישער מענשליכקייט. מ'דארף
נאך אדורכליינען די עמליכע בלעטער, וועלכע לאזט
דארויס וויימעט איהם אין זיינע מעמואלען, בכדי
זיין צו מאכען א קלארע פֿארשטעלונג, וואס אנדערע
נישט-יודען, גרויסע מלוכהמענער, דענקען וועגען
אונזער חיים וואצמאן און מיט וויפֿיל פֿער-

בען אפֿגעגעבען אין דינסט פֿון דער נאציאנאלער
זאך. פֿאר איהם איז אלעז קיין אונטערשוד נישט
געווען, צו ער איז פרעזידענט אדער א געווענליכער
זעלנער. אויך אלס „זעלנער“ האט ער געהאט גענוג
צו טון און אויפֿטוטן אין דער בעוועגונג, און דאך
וואו ער האט זיך בעוויזען, וואו ער איז נאך אויפֿ-
געטרעטען אלס שליו פֿון ציוניזם, האט מען געזעהן
אין איהם דעם פֿיהרער פֿון יודישען פאלק.

אויך פֿאר דער ציונ. ארגאניזאציע איז ער נא-
טירליך געבליבען וויצמאן דער פרעזידענט. ער איז
געשטאנען אין א גאנצעמען קאנטאקט מיט דער ליי-
טונג, האט געהאט א גרויסע השפּעה אויף דער אר-
בייט און האט געטראגען אויף זיך א שווערען טייל
פֿון דער ארבייטס-לאסט און פֿון דער פֿערזאנטלעכער
ליכטיקייט. אבער פֿאר דער בעוועגונג און דער ארגאני-
זאציע איז דאס נאך וועניג געווען - מ'האט זיך גע-
נויטגט אין זיין קלוגער פֿיהרונג. אין זיין שטארקער
האנד, אין זיין גרויסער פֿערזענליכקייט, אין זיין מיר-
טיגער יודישקייט און נאכפֿעלער וועלטליכקייט, אין
דעם סאנעסטישען איינפֿלוס, וואס ער האט שטענדיג
געהאט אויף וועדן און נישט-יודען, אויף ציוניסטען
פֿון אלע שטאנדונגען און אויף נישט-יודישע פֿא-
ליטיקער און מלוכהמענער.

און אזוי איז די פֿראגע וועגען וויצמאן'ס צו-
ריקטער געווארען וואס אמאל אקטועלער און דריט-
גענדרע. זיט דאס 18. קאנגרעס אין די פֿראנצעזישע
נאך נישט אראפֿ פֿון דער מאדערנער, פֿעלט אלע
ציוניסטישע גרופֿירונגען זענען געווען אייניג צווי-
שען זיך, אז נאך וויצמאן - נאך ער אליין -
קען פֿערנעמען דעם פֿאסטען פֿון יודענטום, קען זיין
דער אמת'ער רעפֿערענצאנט פֿון יודענטום, און מען
האט גענומען אונטערהאלטען מיט איהם.

די דאזיקע אונטערהאלטונגען זענען איצט גע-
קרינט געווארען מיט א ערפֿאלג אויף דעם 19. ציונ.
קאנגרעס און וועגען: נאך א פֿרייהייט, „אור-
לויב“ האט וויצמאן ווידער איבערגענומען דעם
רעדער אין האנד אריין צו דער אלגעמיינער צופֿרי-
דענהייט פֿון אלע ציוניסטישע פֿראקציעס און גרופֿ-
פֿירונגען, אפֿילו די גענערע וועגט נישט אויסגעשלא-
סען. אין דעם בעשטעם אייגענטליך די בעזונדערע
פֿערייטונג פֿון דעם לעצטען קאנגרעס.

ווי אזוי וויצמאן שטעלט זיך פֿאר די אויפֿנאכע
פֿון א פֿאליטישען פֿיהרער. אין וואס דאך הויפט-
זעכליך געשטעהן לויט זיין מיינונג, האט ער אין
זיין „לעצטע וואָרט“ בייט שילעס דעם קאנגרעס.
טערפֿליך כאראקטעריזירט אין א קורצען זאץ.
דער פֿאליטישער פֿיהרער, האט ער געזאגט, איז
געליכען צו א גאנצען קעהרער, וועלכער האט נאך
אין זאך צו טון: אראפֿצוויימען די אלע שטיינער
און מניעות פֿון וועג, וואס זענען א שטערונג פֿאר
אנדערע. די אנדערע האבען דאן א פֿרייען וועג און
קענען געהן אומגעשטערט.

אלס לאנגיעהרער יודישער „נאסען-קעהרער“

נאך א פֿיער-יעהרונג אורלויב, קען מען זאגען,
האט דר. חיים ווייצמאן זיך אומגעקערט צוריק אויף
זיין אמת אלס פרעזידענט פֿון דער אלוועלטליכער
ציוניסטישער ארגאניזאציע. מ'איז געווען נישט
מער ווי א אורלויב, דען גלייך ביי זיין דעמיסיע איז
קלאר געווען פֿאר אלעמען, אז ער וועט צוריק קומען,
אז מ'וועט איהם צוריק רופֿען און ער וועט זיך מיר
זען אומקעהרען, ווייל עס איז נישטא ווער עס זאל
איהם פֿערבייטען אויף דעם דאזיקען העכסטען אמת
פֿון א רעפֿערענצאנט פֿון יודישען פאלק. אלע זע-
נע דעמאלט טיף און הארצען איבערצייגט געווען
אפֿילו וועגנער, אז מ'וועט נישט קענען אויס-
קומען אהן איהם. ער איז אין היסטארישען זין „דער
ריכטיגער מאן אויפֿן ריכטיגען אָרט“ - און וועט
זיך מווען אומקעהרען צוריק. אט דאס עפֿיהל הא-
בען אלע געהאט. פֿעט ער האט זיך צוריקגעצויגען
פֿון דער פרעזידענטשאפט.

אזוי ארום איז זיין דעמיסיע געווען אייגענטליך
אנאָרט אורלויב, וואס האט געדויערט פֿיער יאָהר
צייט. ווי מען געדענקט, איז ער אפֿגעטרעטען פֿון
זיין אמת אויפֿן 17טען ציוניסטישען קאנגרעס אין
פֿאלע אין יאָהר 1931, נאך א ערפֿיעהרער פרעז-
דענטשאפט, זיט 1920 איז ער געמליך געווען דער
איניציאטאר פֿערזענלעכער פֿערזידענט דער אסירער-
וועלכער פֿון ציוניסטישען יודענטום. פֿאר דער צייט
האט זיך געשאפען א אפאָזיציע געגען איהם. עס הא-
בען זיך „אנגעקלעבן“ א סך פרעטענציעס. און מ'-
מוז מודה זיין אז צום גרויסען טייל בערעכטעטע מע-
נער, דער שטילשטאנד אויפֿן געביט פֿון פֿאליטיק, די
אונטערהאלטונגען וועגען דער יודישער אנגען, וואס
ער האט געפֿיהרט אויף אייגענע אחריות, נישט פֿער-
שטענדיגנדיג זיך מיטן קאנגרעס, זיין האלטונג
בנוגע דער מאדערנער מאכט, וועלכע ער האט כסדר
גענומען אין שוין, נישט קוקענדיג אויף די שווערע
קייטען, וואס זי האט געמאכט דעם אויפֿבויען ווערע
אין א"י, און א גאנצע רייה אנדערע האנדלונגען
און שריט, וועלכע מ'האט געהאלטען פֿאר פֿאליטישע
פֿעלגער - דאס אלץ האט ארויסגעווען א גרויסע
אומצופֿרידענהייט מיט זיין רעגירונגס-פֿאליטיק, די
דאזיקע אומצופֿרידענהייט פֿלעגט זיך אויספֿארען
אויף די קאנגרעסען אין שטורמישע דעבאטען אין
אמאטעס געגען דעם פֿיהרער. עס זענען ענטשטאנען
די אפאָזיציעלע גרופֿירונגען דער „על המשמר“
און די רעוויזיאניסטען, וועלכע האבען איהם שארף
פֿעקעמפט.

ביז ענדליך דער 17. קאנגרעס האט געדראכט
די וועגונג אין דעם קאמף: ד"ר ווייצמאן האט זיך
אפֿגעוואָס פֿון דער פרעזידענטשאפט, איז אונזען פֿון
דער ליכטיגונג.

אבער שוין אויפֿן 18. קאנגרעס האט מען זיך
פֿערבענט נאך וויצמאן'ען, האט מען שוין גענומען
מען טראכטען, ווי אזוי קריגט מען איהם אריין צו-
ריק אין דער ליכטיגונג, אן דער שפיץ פֿון דער בעווע-
גונג. צוויי יאָהר זענען איינגעגען אריבער זיט זיין
דעמיסיע, אבער מ'האט שוין שטארק געפֿיהלט, אז
ער פֿעלט אויף שריט און טוט. אז עס פֿעלט דער
בעוועגונג דער קלוגער קאפ, די זיכערע האנד, דער
געשיקטער סטראטעג און א סאטאטיקער מיט'ן שאר-
פֿען פֿערשטאנד און ווייטן קוק. דער כאראקטער פֿעס
טער פֿאליטישער פֿיהרער. דאס אלץ איז געווען
וויצמאן - ער האט געפֿעהלט דער ליכטיגונג און אלע
האבען עס געפֿיהלט און פֿערזייערט וואס מ'האט
איהם מיט אזא ליכט הארץ געלאזט אוועקגעהן.

מ'האט אלעז געוואלט איהם איהם אין פֿראג,
מ'האט מיט אומגעדולד אויסגעקוקט, אז ער זאל קר-
מען. מ'איז אפֿילו גרייט געווען צו שיקען צו איהם
א דעלעגאציע איהם צו בעטען, ער זאל ווידער „א-
פֿערנעמען די משה“ פֿונקט ווי די אלעס סלא-
ווען האבען זיך אמאל געבעטען ביי די וואראנער:
„עס איז ביי אונז קיין אדרונג נישטא, קומט הערשט
איבער אונז.“ אבער וויצמאן איז נישט געקומען.
ער האט נישט געוואלט אריבערגעגען קיין מאָמנט
פֿון אויפֿרענונג, נישט געוואלט דערוועקען אויפֿס-
ניי די פרעזידענטשאפט-פֿראגע און קיין ריזיקוסע
ארום איהם. איבערגענעם האט ער געוואלט פֿארמיטלען
דעם פֿאלי, וועגנענעם איהם אן א געוויסע צייט, פֿאר
די נייע פֿוחות, וואס האבען זיך ענטפֿעלט און
ציוניזם. זאל מען זעהן, וואס זיי קענען, וואס זיי
זענען אימפֿוטאנד אינפֿאטוטן. די פֿראגע וועגען „רע-
זערו“ וועגען וועגען קענענען, וואס זאלען קע-
נען איבערגענעמען די פֿיהרונג פֿון די אלעס, איז
שליסליך אין ציוניזם פֿונקט אזא וויכטיג פֿראבלעם
ווי אין יעדער אנדער גרויסער בעוועגונג.
און אזוי האט דער 18. קאנגרעס צום צווייטען
מאל אויסגעקליבען די אויפֿערשטע ליכטיגונג אהן ד"ר
וויצמאן'ען.

אבער אויף דער ווירטואליטעט פֿון ד"ר וויי-
צמאן אלס ציוניסטישער טוער האט דער דאזיקער
אומשטאנד, נאטירליך קיין שום איינפֿלוס נישט גע-
האט. שטעהנדיג אויך מחוץ דער ליכטיגונג, איז ער
מעטיג געווען פֿאר דער בעוועגונג, האט ער געדינט
דער ליכטיגונג מיט זיינע ניכטיגע פֿוחות און זיינע דער
פֿארהאנגען. פֿאקטיש: מיט דאס און טאט, ווי מ'זאגט
מיט פֿראקטישע מעשום ווי מיט זיין גייסטיגער ענע-
רגיע, מיט זיין שטארקע אינטעלעקט. ד"ר ווייצמאן
איז נאטירליך נישט די פֿערזאן, וואס מאכט אפֿהע-
ניג דעם נאך פֿון זיין עמיטיקייט און זיין פֿעראנט-
וואָרטליכקייט - געפֿיהל פֿון דעם אינפֿיניטען אמת,
וועלכען ער פֿערנעמט. ער איז אוועק פֿון פֿרעזי-
דענטען שטח, אבער דער האט מיט דערוועלדיגער
פֿערזאנטלעכקייט ווייטער דערפֿירט זיין ציוניס-
טישע פֿילכט און אויסגעפֿיהרט א פֿערזינענע וויכטיגע
שליחות'ן און אינטערעס און אויפֿטראג פֿון מיר
נאכט. דער ציוניזם - דאס איז דאך זיין לעבענס-
אינזאלט, זיין לעבענס - אויפֿגאבע. האט ער דאך
זיינע פֿעסטע יאָהרען, מעה ווי א העלפט פֿון זיין לע-

די צונג איז ווייך אין פילאזאפיש

(קלאנגען און אפלאנגען) פון לעא קעניג

בישופ'טע, און קענען זיך פון איהר נישט ארויסראטעווען... און מאכט זיך אמאל א פשוט'ער נישטער דער מענטש, א מענטש מיט שכל הישר, וואס פרובט די צונג איבערהאפטן, העלפט עס איהם נישט, ווייל די צונג וואקסט און וואקסט, ווערט לענגער און פערפלאנטערטער, וואס מעהר מען האקט זי און בראקט זי, אלץ מעהר וואקסט זי... ווייל מען האקט זי און מען בראקט זי מיט צונגענע האקסען.

און דעם טייוועלס לאנגע צונג איז אזוי ווייך, עלאסטיש און פילאזאפיש. זי איז אזוי געפילדעט; אלע פילאזאפיען מיט פיכער האבן די צונג אויסגעלעקט, און איהר שטאף איז דער שטאף פון די פינעסע און דינסטע ארגומענטען.

וואס קען דעם טייוועלס צונג נישט מטהר זיין? וואס קען זי נישט פערעכטיגען?

און וואס גרעסער די געמיינהייט טאטען געפינט זי אויס די אידעאלסטע תירוצים, און די אידעאלסטע אקציעס קען זי פערשטען מיט די געמיינסטע און מיאוסטע פאלגלעך און זלזולעס.

וואס און וועמען קען די טייוועלשע מענשליכע צונג נישט דיין וואשען און וואס און וועמען קען זי נישט בעשפיען... און די טייוועלשע צונג רעדט אזוי שעהן, אזוי הארציג, אזוי יושר'דיג, ווען זי רעדט צו להרע...

און וואס גרעסער די געמיינהייט אלץ אראטארי שער און מלונענדיגער ווערט דעם טייוועלשע מענש'ליכע צונג, און די רייד פון דער צונג גיבען פון זיך ארויס אזא משאך און גיפט...

און מיליאנען קעפ ווערען פערניפטעט און פער טשארעט זיך די רייד און רעדעס... און פערניפטעט און פערפלאנטערט פון די פערניפטעטע טייוועלשע צונגען, לאזען זיך פעלקער פיהרען געפאנגען וואוהין דעם נישטגוטען ווילט זיך...

דערנאך ווערט, שטיל, טויט שטיל, דער טייוועל האט זיין שפיצעל אפגעטון; ער קאטשעט צונויף זיין לאנגע צונג, ווי מען קאטשעט צונויף א טעפיד, בעהאלט זי און פאסט... ער צולאכט זיך, אבער נישט הויך, נאך ער כיסקעט קרענקליך ווי אן אלטער בעל עביה'ניג נאך א יונגער עבירה. און שטעלט זיך אליין ארויס א שפיצעל פון זיין לאנגער סדרהמות'דיגער צונג.

וואס טוט דען דער טייוועל עפעס אנדערש ווי רעדען. ער איז דער אדוואקאט, פאר עקסעלאנס', דער קמיונאר און סניגור, ווי איהם לוינט זיך. ער רעדט. ער האלט און איין רעדען. פאר פיער און פאר וואסער. פאר שוואכע און פאר שטארקע. פאר יושר און גערעכטיגקייט... ער האלט אין איין רעדן. נעהט זיך ארום אויף אונזער ערד א בעשעפעניש אין מענשען געשטאלט, און זיין איינציגע נכודה איז זיין לאנגע, לאנגע ווייכע צונג.

וואס טוט דען דער טייוועל עפעס אנדערש ווי רעדען. ער איז דער אדוואקאט, פאר עקסעלאנס', דער קמיונאר און סניגור, ווי איהם לוינט זיך. ער רעדט. ער האלט און איין רעדען. פאר פיער און פאר וואסער. פאר שוואכע און פאר שטארקע. פאר יושר און גערעכטיגקייט... ער האלט אין איין רעדן. נעהט זיך ארום אויף אונזער ערד א בעשעפעניש אין מענשען געשטאלט, און זיין איינציגע נכודה איז זיין לאנגע, לאנגע ווייכע צונג.

אזוי זעהט ער דאכט זיך אויס לויטש, ווי אלע מענשען זענען לויטש, און זיין צונג זעהט אויס צו זיין ווי אלע מענשליכע צונגען, נאך קוים דאסער ער עפעס אפטון א שפיצעל, א געמיינהייט, אזוי הויפט ער אן ארויסוויקלען זיין צונג... א צונג מילען און מילען לאנג... און ער רעדט און ער רעדט, און וואס איז אויפן ערשטען אויפגעבלאק קרום ווי א קאטשע, ווערט וואס איז אויפן ערשטען פליס ווירע... און דאס וואס איז אויפן ערשטען פליס נישט יושר'דיג ווערט יושר זעלבסט...

און די צונג ווערט לענגער און לענגער... ווי א נאסע, פיכטע ענדלאזע שלאנג וויקעלט זיך ארום פעלקער און מענשען, נאנט אויס זייערע מוחות און שכל'ען און מענשען קענען זיך שוין פון די צונגענע רצועות נישט ארויסרעדען.

די לאנגע צונג איז געווארען א געפעהרליכע נעץ און מענשען, פעלקער, פארטייען קארטשען זיך און דער קלעפונגער און גיפטגער צונגענער נעץ ווי פער-

טער א פילאזאפישער פעלערענע, צי נאך אונטער דעם ארימען מאנטעל פון א מאנאך אדער א קרוש... אבער דאך גלויבט זיך נישט, אז דער עק פונקט ווי דער הארן איז אזוי באראקטעריסטיש-טייוועלש. אט מען פון די קלאסישע צייטען פון פירדיאס און פראקסיטעל, ווען מענשען זענען געווען שעהן און האפען געוואוסט, וואס עס הייסט חוד שפנבורה, און זי האט בען זיך פארגעשטעלט, אז די טייוואלים מוזען זיין אזעלכע מיאוס'ע מענשען, מיט מיאוס'ע אינסטינקט מען מיט מומים: הערנער און עקען.

אבער יענע גאלדענע צייטען זענען שוין לאנג, לאנג אריבער, און קיין מאדערנער רעאליסטישער כאראקטעריזירונג פונם טייוועל האבען מיר נאך אלץ נישט.

און ס'איז שוין לאנג צייט, אז מיר זאלען בער סער קענען דעם טייוועל און זיינע באראקטעריזירונג. ער האט דאך אונז אלעמען אזוי פיל צרות און געטון, ער האט דאך אזוי פערלעהענעטע מיט אונז זער געשיכטע; און ער רעגירט נאך איצט איבער אונזערע לעבעס און „שיקאזעלן“.

און דאך שילדערען איהם נאך אלץ אונזערע קאראקטעריסטישע און סאטיריקער מיט די נארישע תמ'עוואטע וויידלעך און הערנער.

נליד ווי דער „נישטגוטער“ וואלט זי, זיינע ערנסטע שונאים, הייסט עס, אויך באמפוזעלט און פערבלענדעט, כדי זי זאלען נישט קענען ווייזען זיין אמת געשטאלט, זיינע אמת'ע געפעהרליכע פליס...

און זיין שילדערען איהם נאך אלץ פלאסטיש, ווי א מין תמימות'דיגע פאון מיט אן עקעל און הערנער, וואס לאכט נאך דערצו ווי אן אלטמאדיר שער אקטיאר.

א וואונדער, פאר וואס ס'האט זיך נאך נישט געפונען אזא געניאלער סאטיריקער קאריקאטוריסט, וואס זאל אונז אפמאלען דעם טיפפלע אזוי ווי ער איז אויף אן אמת'ע!

נישט מיט שפיצנע הערנער, ווי מען מאהלט איהם געווענהליך, ווייל סוף פל סוף זענען די חיות מיט הערנער נאר נישט די ווידעלעכע און אכזריות'דיגסטע בעשעפענישען. די שטארקסטע און פלוט'דורשטונסטע בעשעפענישען זענען דווקא די חיות און הערנער, ווי צום ביישפיל לויבען און לעמפער טען (נישט רעדענדיג שוין פון מענשען).

ס'מאכט זיך אמאל א שור הנחש - אן אקס, וואס איז געוואוינט צו שטויסען; עס זענען מסתמא דא אנדערע הארניגע חיות, וואס ס'איז מיט זיין גארנישט אונגענהעם זיך צו בעגענענען; אבער דער רוב הארניגע חיות זענען דווקא אזעלכע תמימות'דיגע בעשעפענישען און זיי האבען הערנער עפעס טאקע נאך כדי מענשען זאלען זיי קענען „אונגעהמען ביי די הערנער“, ווי מאנכע פראבלעמען, ווען מען וויל זיי מעלען.

אויך דער טראדיציאנעלער עק, מיט וועלכען אונזערע קאנווענציאנעלע סאטיריקער און קאריקאטוריסטען בעצירען דעם טיפפל, איז אויך, דאכט זיך, נישט קיין ספעציעלע טייוועלשע באראקטעריסטיש. און צוליב די זעלבע טעמים, וואס די הערנער נישט אלע ווידעלעכע חיות זענען אזוי געפעהרליך שלעכט און זינדליג, און נישט אלע פלוט'דורשטיגע און געמיינע בעשעפענישען האבען עקען.

און אפילו לויט דער דארווין טעאריע פון עווא'לוציע קומט דעם טייוועל קיין עס נישט, ווייל ער איז ווייט נישט קיין פרימיטיווער מענש, נאך פער-קעהרט, א זעהר ראפנירטער און געוויקעלטער סארט מענש, לויט די פערשידענע לענגערע, וואס עקסטרעם ווענען איהם: ער שטאמט זאקפי אזע פון די בני אלקים, פון די זינדליגע אונזערע מלאכים וואס האבען געוואלדיג געזען כביכול.

קען מען דאך די טייוואלים, לכל הדעות, נישט האלטען פאר פרימיטיווע מענשען, פאר אור-מענש, וואס האבען נאך נישט פערלירען זייערע עקען, ווי דער עוואלוציאנער מענשליכער מין האט זיך פערלירען.

אמת, דער טראדיציאנעלער עק, וואס קעמט אלע אונזערע סאטיריקער און קאריקאטוריסטען געבען דעם אשמאד איז זעהר עפעקטיוו, ווייל ער איז ס'רוב בעהאלטען אונטער א פינגעס פראק אדער אונ-

פון נ. פראנק

האט זיך אזוי איינגעפרענט אין זיין אויג, אין זיין הארץ, אז זיין פערדער האט זיך געטונקט אין פלוט, בעת ער האט דאס אלץ דערנאך בעשריבען: עס זענען פערדאן גרויסע דיכטער, וואס שעפען זייער אינספיראציע אין זיך אליין. אין זייער פוח הדמיון, ער האט געווינען נאכאנאנד פון זיין שטארק, דין אויג, פון זיין אונ'החמנות'דיגען בעאפאכטונגס'פוח, וואו דער מינדסטער שטריך ווערט נישט פערלירען.

אפילו די, וועלכע זענען נישט איינשטימיג מיט דער אידיאלאגיע פון אנרי בארביס, מוזען אנער'קענען דעם גרויסען גייסט פון האמאניזם, וואס ער האט געענטען ווי א ברכה פון גאט. א גרויס הארץ האט ער געהאט. א הארץ - פאר אלע אונטער'דריקטע יחידים און קאלעקטיווען. יודען האבען אין אנרי בארביס פערלירען א גרויסען און אויסריכ'טיגען פריינד. ער האט זי פערמיידונג, ווי ער האט פערטיידיגט אלע אנדערע בע'עוואלעט און גע'רופ'ט טע. נישט אלס יודען, נאך אלס מענשען. ער האט אונטערגעשריבען לטובת יודען אפגעלען און האט גע'התמלעט אויפדופען צו דער מענשהייט. מיט א בעזונדערער ליבע האט ער גערעדט ווענען זיינע ווערק, וועלכע זענען איבערגעזעט געווארען אויף יודיש, ער האט זיך נישט אזוי איבערגענומען מיט דער צופרידענהייט פון יעדען שרייבער, וואס ווערט איבערגעזעט אויף אן אנדערע שפראך, ווי עס האט איהם געהאט געטון דער פאקט, וואס זיין רדיעה דרינגט אריין אין א גייעס באדען, אין א גייער ערד. ער האט געוואוסט, אז ער שרייבט איבער'הויפט פאר ליידענדרע מענשען און פעלקער. און יודען זענען דאך געוויס פון די ליידענסטע, פון די געליטענסטע. ער האט נישט געשריבען פאר די מע. ער האט געשריבען פאר הונגעריגע. יודען פער'שטעהען אמבעסטען אזעלכע טאלאנטען, אזעלכע שרייבער.

אנרי בארביס האט אינגאנצען איבערגעריסען מיט דער פורשואזע און איז געווארען דער שריי'פער פאר אן ארביטער. זיין נעריכטע, פארפונגע, אפט נישט-איבערגעזעצארע שפראך איז אפער אין דער פארם נישט אלעמאל געווען צוגעפאסט פאר די פער'ארימטע, ברייטע מאסען, אבער דער אינהאלט האט איהם צוגעהאלפן צו קומען צו זיין ציל.

זאלא איז געווען א סאציאלער דיכטער, פיל פריהער נאך אנרי בארביס, אבער פריהער איז ער געווען ראמאנטיש און דאן סאציאלער דיכטער. אנרי בארביס איז געווען פריהער סאציאלער דיכטער און דאן ראמאנטיש.

יודען קענען בעדויערען מיט זיין טויט א גרויס הארץ, וואס האט פערשטאנען דעם יודישען שמערץ און עס איז איהם געווען נאעהנט די יודישע טרא'גערע.

געשטארבען איז א גרויסער דיכטער פון די אונ'טערדריקטע.

אנרי בארביס

מען זיך אויס איינער דעם צווייטען, נישט וויסענ'דיג פארוואס און פאר ווען.

אנרי בארביס איז, קודם פל, שיינט מיר, א ווי'וועלכער זשעני. איך מיינ, א קינסטלער, ווער עס מוז פריהער פון אלץ זיינע פילדער דורכלאזען דורכן אויג. ער מוז זיי פריהער האבען געזעהן, אייננע'זאפט אין די אויגען און דאן ערשט קריכען זיין אריין אין דער טיפעיניש פון זיין נשמה, אין מע'כאניזם פון זיין זפרון.

געזעהן האט ער די אלע בעשריבענע עפיוואדען, פון „פיער" אויף די שחיטה - פעלדער, ער האט געלעבט ביי טויטע, געטרעטען מיט די פיס אויף מענשליכע שארבענס, הענר, פיס, פיכער, זיך צו'געהערט צו זייערע יאמערען און וויינען, צוגעלעגט אן'אויגער צו זייערע לעצטע ווערטער, און דאס אלץ כאניזם פון זיין זפרון.

פון „פיער" אויף די שחיטה - פעלדער, ער האט געלעבט ביי טויטע, געטרעטען מיט די פיס אויף מענשליכע שארבענס, הענר, פיס, פיכער, זיך צו'געהערט צו זייערע יאמערען און וויינען, צוגעלעגט אן'אויגער צו זייערע לעצטע ווערטער, און דאס אלץ כאניזם פון זיין זפרון.

דעם וואלדעם קאשמאר

פון יואל סלאנים

א פערזענלעכע געשטאלט איז אריין איינס וואלדעם קאשמאר, געשטרעקט איהם איהר פינגעל האנט.

געווארען איהר קאפ מיט צעקוועלטע האר, האט געווינען ערגעץ-וואו ווי פון מתיב א פאר, איז דער קראמפלע פון שטיוועל געווארען אלץ מקרה.

האבן העק זיך צוקלונגען מיט כעס אומגעריכט, זענען געצעלעט בוימער געפאלען דאָרט שווער מיט עפעס א קראמפ'יג-פערשטארבטען געוויכט, האט צעוויינט זיך א וויינט ווי א קענקליכער קינד, האט א בליץ איינס הימלע געגעבען א צינד.

און פלוצלונג א שטייט, וועט דען עמיצער הימלען כאטש יאָהרצייט נאך מיר און בעשטיש מיין קבר מיט פלומען: וועט קומען א פראנט, צי בראָדיאָנע און גיין דא ווי איינער, וואס האט וואס פערלירן אין לאנג-טויטע יאָהרען.

עס קלינגען די העק און עס האמערן שטיינער עס ווינען זיך זענען מיט רויזען ציינער, אפט דאכט איהם ער הערן א טייוועל'אנישן לאמען א ברעכען פון צוויינען, א פאלען, א קראכען, און שטייט דער וואלד אין דער שווארצען נאכט נישט ער וויינט, און נישט ער לאכט.

פראנקרייך די פערזענלעכע פון רויטען פראנץ צווישען דיכטער מיט אלע מעלות און חסרונות. נאכן „פיער" האט ער געשריבען פיל אנדערע ווערק. קיינס אבער האט נישט געהאט אזא רויזען און פערזענלעכע ערפאלג, ווי דאס בוך פון פראנט „פיער" וועלכעס איז טאקע א שפריץ פון פיער'פונקטען. פון דער גאנצער מלחמה - שרפה, אזעלכע ווערק שאפען זיך נישט אלע טאג, נישט אלע יאָהר. זי מוזען אפער האבען, געבוירען צו ווערען, אזא עמאציאנעלע אויפגענונג ווי די מלחמה, כדי פון זיך ארויסצוברענגען אזעלכע גליהענדיגע פונקטען, אין די שפריצען פון זיין פען האט בארביס געבראכט צום אויסדרוק די נאנצע מאטעריאלאגיע פון מיליא'נען מענשען, וואס ווערען אין איין שעהנעם און רוינעם טאג פערזאנלעכט אין מערדער, וואס שעכ'ען שטעהט דער וואלד אין דער שווארצער נאכט ער קוקט אהין און ער קוקט אהער.

זיין לייב גיט א צייטער, זיין אטעם ווערט שווער. אפט דאכט איהם ער איז אזוי רויזע און שטארק, און אפט - אז א הוקער דריקט הארט אויף זיין קאפ.

אפט דאכט איהם, אז נאָט וועט בעשיצען איהם אויבגי, און באלד - אז גאר-הפּקד וועט ער זיין און שטויבגי.

אפט פיהלט ער ארום זיך נאך מליהענדיגע יאָהרען און אפט ווי א שיה וועלכע בלאנדזשעט פערלירן אפט דאכט איהם ער הערן וואו דעם אפּקלאַנג פון טריט.

דעם שווערען געטראמפלע פון העקער אין וועג, אין וואלד-לייט מיט אויגן פון בלייזיגן שטאָהל, און איבער זיין דראָהען מיט מינסטערען קול, און ס'דאכט איהם א תהום שפּרייט זיך אויס אין זיין מיט.

בלאנדזשעט אין לוסט א פערזענלעכע שרעק אפט אזוי שטייט דער וואלד אין דער שווארצער נאכט, נישט ער וויינט, און נישט ער לאכט.

אנרי בארביס איז געשטארבען אין לאנד פון זיין חלום. אין לאנד פאר וועלכען ער האט געקעמפט. אנדערש ווי א סך גרויסע מענשען, וועלכע דערלעבען געט צו זעהן מיט אייגענע אויגען זייער ציל, האט אנרי בארביס איהם געזעהן אין איהם זיך איינ'געוויקעלט. אנדערש אויך ווי אנדערע וועמענס ביי'נער נאך עס ווערען געבראכט אהין פון וואנען זיי האבען געשווערמט, ווערט ער אין גענענטליך גע'בראכט מיטגעהייט אהין, פון וואנען ער האט זיך פון צייט צו צייט געוואלט ארויסרייסען...

געמיינט האט מען בעת עס איז ערשינען זיין ווערק „פיער", אז בארביס וועט ווערען דער עמיל זאלא פון זיין צייט. זיין ערשט שטארק בוך ווענען דער מלחמה איז געווען, „א מאמענט פון פערזאנלעכע זיין פון דער וועלט". עס איז געווען דער ערשטער וועגנער'דיגער דער שרייבער פראנטעס אין א ליטעראריש - איבערגעלעבטער פארם, גענען דער מלחמה, גענען דער מאסען - אויסשלאכטונג. דאס וואס מיליאנען מענשען איז געלענען אויף דער צונג און אויף דער צונג, איז געקומען אנרי באר'ביס און האט עס אויסגעשרינען. מיליאנען מענשען האבען די פילדער געזעהן, איבערגעלעבט, איבער'געליטען, און דאס „פיער" האט אין זי געווענען די פראנט - פילדער. די פראנט - עפיוואדען. עס איז געווען א פיערדיג פילד פון דער מלחמה. אנרי בארביס איז דאן געווארען דער שרייבער פון די מיליאנען פראנט - קעמפער. דער קינסטלער פון פראנט, פון די טראנשען. עס האט זיך געווינען א נייער שטערען, א נייער מענטש, א זאלא. דאס בוך „פיער" האט אין זיך ענטהאלטען אלץ, וואס דער גרויסער דיכטער האט געהאט צו זאגען. ער האט זיך אינגאנצען אויסגעליידיגט אין דעם ווערק, אבער קיינמאל איז ער מעהר נישט דערגאנגען צו אזא טראגישער הויך, צו אזא עפישער שטארקייט ווי אין ווערק „פיער".

אנרי בארביס איז געווען א גרויסער דיכטער, א גרויסער פערזענלעכער, אבער גרעסער פון שרייבער איז איהם איז געווען דער אינטעלעקט, דער גייסט, און אזוי גרויס ווי דער אינטעלעקט איז אין איהם שפעטער געווארען דער אקטיווער קאמוניסט. אויפ'ן מופת פון קאמוניזם האט ער שפעטער מקריב גע'ווען זיין ליטערארישען בוח און איז געווארען מעהר קעמפער ווי קינסטלער. מעהר קאמוניסטישער טוער ווי ליטעראט. דער קאמוניזם האט איהם אוועקגע'שלעפט פון דער ליטעראטור. ער האט געוואלט זיין דער דיכטער פון קאמוניזם, דער פראנצויזישער אבער גער פון די לינגע. ער האט געוואלט אייגענטליך פערזאנלעכען אין זיך ביינע זאכען: זיין אי קינסטלער, אי קעמפער. עס איז איהם געראטען נאך טיילווייז. זיין ווערק איז געווארען א טענה'ניג - ליטעראטור, א ליטערארישע פובליציסטיק. דער ציל איז פיי איהם געשטאנען העכער ווי די פארם. ער איז געווארען אין

געשיכטע פון יודען אין לאדז

די בעציהונגען פון די צעכן צו יודישע בעלי-מלאכות

פון ד"ר פ. פרידמאן

(נאכדריק פון פרידמאן)

רובעלדיגען באמאנאט און האט ביי איהם פאר דעם אויספירט גענומען 4 פראצענט. בכלל דארף מען פערשטעלען, אז דער זעהר מאגערער מאטעריאל וועגן די פונאנדיראציעס אין דעם דעמאלטיגען לאדז, איז נישט בכוח צו אים לוסטירען די נאנצקייט פון די פונאנדיראציעס אינם ענגען זין פון ווארט, וועלכע זענען געמאכט געווארען פון לאדזער יודען.

א פעמיצע פון 1857, וועלכע איז איבערגעגעבן געווארען דער מאכט פון קעניגרייך און דעם דרום שטח פון דורכן שולדאזער פון ווארשע, כאראקטעריזירט דעם אנטויל פון פוילישע יודען אין דער מלאכה און אינדוסטרי, מיט פאלגענדיגע ווערטער: „מיר זעהען זייער (די יודעס) מעטיגען טייל ביי די פארברענען, דאס פערשטענען זיך, זייערס מיט פערשידענע האנדלמלאכות, מיר זעהען זיי ביים שלעפן משאות, ביי וועגריי און ביי אנדערע, דאס שטעט און דערפער, צוליב וואס זיי זענען אויסגעשטעלט אויף צייטפערלוסט און נישט בלויז, וואס זיי קענען נישט פערדינען גענוג אויפן אויסהאלט פון זייערע פאמיליעס, נאר די וואנדערונג איז נאך גרום דערצו, וואס זיי קענען נישט, ווי געהעריג אויספערטיגן זייערע אויסארבייטונגען.“

דער קארעספאנדענט פון דער ווארשאווער „יוזשענעק“, האט אין 1862 געמאכט פאלגענדיגע בעמערקונגען וועגן דעם אנטויל פון לאדזער יודען אין דער אינדוסטרי און מלאכה: „נישט אלע לאדזער יודען פערנעמען זיך מיט דירעקטע, אדער אומדירעקטע האנדל, א סך פון זיי פעטייליגען זיך אין דעם סאמע אויסארבייטן פון די היגע סחורות, די פערמאגליכערע האלטען אויס פארברענען און גרעסערע פערנעמען, אדערע ווידער ארבייטען אויף אייגענע, קלענערע ווארשטאטען. א חוץ דעם האבען מיר דא א פערזענליכע צאל פון יודישע בעלי-מלאכות פון פערשידענע מינים און שטראכעס, וועלכע מיוואס'ען זיך נישט מיט די שווערסטע ארבייטען.“

די רעכטליכע לאגע פון די יודישע בעלי-מלאכות כאראקטעריזירט א פעמיצע פון 1857 מיט פאלגענדע דוגע ווערטער: „די יודישע בעלי-מלאכות, ווערען נישט צוגעלאזט אין די צעכן און מילא קענען זיי

באט פאלסקי, וועלכע איז אין לאדז ענטשטאנען אין 1865. ערשט אין 1872 זענען ענטשטאנען אין לאדז: די לאדזער האנדלסמאנאט און די לאדזער קערדעס געזעלשאפט, פרוואטע בענק דאגעגען און פיליגעס פון פערזיכערונגס-געזעלשאפטען זענען ענטשטאנען נאך שפעטער. אויך די ערשטע אויספירט-קאנטראלען אין לאדז, זענען ערשט געגרינדעט געווארען אין די 70-ער יאָרען. וועגען יודען, וואס האבען זיך בעשעפטיגט אין לאדז מיט וואלוטע-אפעראציעס, האבען מיר זעהר קארנע זייערע: בעת עס איז, אין קעניגרייך, אין די יאָרען 1854-1866 געשטאנען א שארפער בילאן-קרויז, האבען זיך אויך אין לאדז בעוויזען פרוואטע באַנקע, וועלכע האבען פערביטען דאס קלויגלעך. אויף 30 עמיטעט טען פון לאדזער באַנקע, אין די יאָרען 1859-1862, זענען געווען 11 יודישע סוחרים און פארברייטערט, ווי אויך דער שולד-פאליטיקער. די בער-דייטשעדיקע יודישע עמיסיעס זענען געווען פאל-געדיגע: יוסף א. לאנדע — 4000 רוסישע זילבער-רובלע, דער שולד-פאליטיקער — 3000 רוסישע זילבער-רובלע, נתן מאיר בערגער — 15 הונדערט רוסישע זילבער-רובלע, רובל און מאדזי זאנער — 1,500 רוסישע רובלע. צוליב דער בערדייטשעדיקער צאל פאָ געט און פולשטענדיגען סאנצעל אין זילבערנע מדינות און קלויגלעך איז ענטשטאנען א דיסאסטר. 2 פראצענט אין דורכשניט און אויף דעם באַדען האָ בען זיך אנגעהויבען געלד-שפעקולאציעס. עטליכע יודישע סוחרים זאָלען זיך האבען פערנומען מיט דער פערמאגליכע פון דער קלויגלעך צירקולאציע, וועגען וואס עס טיילט מיט דער פונאנדיראציעס לאדזער מאניסטראט אין א שריפט פון סוף 1859 „עס הערען זיך תרעומות“ איבערן סאנצעל פון זילבער און קופער-גילדעל... בעת דעם אויספירט פון די באַנקעס, מווען די אינטערעסאנטען בעזאגלעך דעם אויספירטער איינס, אדער צוויי פראצענט... עס רוקט זיך אַלץ אונטער די השקפה, אז די שפעקולאציעס, דיינען די יודען, בעמיהען זיך מיט אלע מיטלען אויפן צוואַמלען די קלויגלעך און בעשווערעדיג דעם אויספירט פון פארברענען, פערנעמען זיי זיך מיט אַזשיאטאזש. עס איז שווער פערשטעלען, אויף וויפיל עס זענען געווען ריכטיג די השקפות פון דער פונאנדיראציע, ווייל נאך דעם, ארוםפערמאגטער אויספירטונג אין דעם ענין, מצד דער לאדזער מאכט, האט זי, בכך פל ענטדעקט נאך איינעם פון די שולדיגע, דיינען לוי זיידלעך, וועלכער האט איינעם פון די לאדזער איינוואוינער אויסגעפירט א פיגור

דער אנטויל פון יודען אין די קאמוניקאציע און טראנספארט - אונטערנעמונגען, האט מיט דער צייט זיך פערמערט פערפרייטערט. אין 1860, האָ בען פון 22 דערארטונגען אונטערנעמונגען, 20 גע-הערט צו יודען און נאָר 2 (און דאס נאָנץ אונבער-דייטשעדיקע) האבען געהערט צו קריסטען. איינס זעל-בען יאָהר האבען אין לאדז קורסירט: 14 אַמניפוסען קיין קאליש און ראָקאטשין, פון וועלכע 12 האבען געהערט צו יודען און 2 צו קריסטען; 6 פראכט-וועגען, קיין קאליש, ווארשע, ראָקאטשין און זנערש - אלע יודישע. אין לאדז אַליין און אין דער הינ-טערשטאטישער קאמוניקאציע קיין זנערש, האבען קורסירט 13 ברייטשקעס, אלע האבען געהערט צו יודישע אונטערנעמונגען. איין גערעכטע דאָזשעק, וועלכע האט קורסירט קיין ראָקאטשין, האט געהערט צו א קריסט. די גרעסטע זענען געווען פאלגענדיגע יודישע אונטערנעמונגען: די אונטערנעמונג פון ישראל מילך, וועלכער האט פערמאגט 4 אַמני-סען און 4 פראכט-וועגען און די אונטערנעמונג פון איצקע פייטלאָוויטש, וועלכער האט פערמאגט 4 אַמני-סען. אין די יודישע אַמניפוסען איז טיילווייז פערשטאנען געווען א יודישער פערמאגט אלס פורמאנעס און קאנדוקטארען (למשל, די קאנדוקטאָר דען יונה באַרגשטיין און אברהם קאָבאָנסקי).

אין סוף פון די 50-ער יאָרען (1858) זענען די בעלעבסטע טראַקטען פון לאדז געווען: דער גענעראלער טראַקט, וואס פיהרט קיין קראָשני-וויי, אויף דעם טראַקט האבען טעגליך קורסירט 3 אַמניפוסען, וועלכע האבען געהערט יעדער אין דורכשניט צו 12 פערזאָן, און דער ראָקאטשין-וועל-כע איז דעמאלט געווען די געהעסטע סטאציע פון דער ווארשע-ווינער פאָהן. אויף דעם טראַקט האָ פער טעגליך קורסירט 10 אַמניפוסען, וועלכע האָ יעדען טאָג איבערגעפיהרט, אין דורכשניט 240 פערזאָן.

פון אנדערע האנדלעס - אונטערנעמונגען, דארף ווערען געלויבטען דער ענין פון יודישען אַמניפוס-אין פערשידענע מינים פון קרעדיט באַנק און ווער-סעל - אפעראציעס. אין דעם געביט, איז אין די אַרבייטאלע אַמניפוסען פאר דעם צייט - אַפּשניט, וועלכען מיר געהאנדלען (פון 1863), כמעט נישטאָ קיין טראַקט, וועלכען האט געהערט קיין דערווייטער, וועל-גען איינצעלע, יודישע פראצענטאזשעס. מיר האבען אויך געהערט, אז יודישע סוחרים פון נאָר און פארברייטערטע, האבען ערטיילט קרעדיטען צו אונטערנעמונגען, דער אַמניפוסעל פון אַרבי-וואַלע מאטעריאלען וועגען קרעדיט און פערמאגט-ראַציעס אין ענגען זין פון דעם וואָרט, קען מען, קודם כל, פערענטפערען דעמייט, וואס צו יעדער צייט זענען אין לאדז פונאנדיראציעס פון דעם מין געווען זעהר ווייניג ענטוויקעלט. פון צו די 70-ער יאָרען, האט לאדז נישט פערמאגט קיין איין באַנק-אינסטיטוציע, א חוץ דער פיליפ פון דער

מיינ וואהל-כאמה!!!

מאנאלאג פון א וועהלער

פון י. אבערשאנע

פון דער טאכטער פון איך אַוועק צו מין ווהלעל:

— נא, דו זאגסט דאך, אז מ'דארף נישט געהען צו די וואהלען, נא, קוק, וואס מ'זאגט אונז צו.

האט זיך מין פונאנדערנעלאכט: — נא, ווער מאכט ווייסט נישט, אז פאר דער חתונה זאגט מען צו נד, קעסט, נאָלדענע גליקען און וואס איז „פאָ כופיע“?

קיצור, ס'האט נישט געהאלפן מין אַנטיאציע, אז שטימען דארף מען נאך פאר א יוד. מין ווהלעל האט זיך פסד געהאלטען ביי דאס איהרונג, אז זי קאן א גוי אויך פערדיינען, אז זי מוז „סקאזשיס" טשען. ביידע גלאָסען, אז טאָפּעלט איז שטארקער, מין טעכטערל האט זיך געהאלטען ביי איהר, „מאָ ראָווע נוי", מין ווהלעל ביי זיין „פרעטש" און איך האב געהאט צו זינגען און צו זאָגען. איך האב גע-רעדט מיט גוטען און מיט בייזען. „כ'האב פון מיר גאָל אַרויסגעשרייען, און זיי האבען אויף א האָר נישט אָפּגעטרעטען.

דאס ערנסטע איז אָבער געווען די לעצטע טעג. די לעצטע טעג פאר די וואהלען, האט מין ווהלעל מיך פשוט גענומען טעגליכע ווערען. קודם כל, האט זי אָפּגעשטעלט דאס קאָכען, אויב איך וועל נישט איינ-געהען אויף א קאָפּראַמיס, אויב איך וועל איהר נישט געבען דעם „מאָראָווע נוי" — קאָכט זי נישט קיין מיטאָג.

האב איך איהר געשטעלט קאנטראפאדערונג: אויב דו וועסט נישט דעזיגנירען פון דעם גוי, וועל איך נישט אַהיימקומען שלאָפען.

נא, האבען מיר טאקע ביידע געהאלטען וואָרט: זי האט נישט געקאכט קיין מיטאָג און איך פון נישט געקומען שלאָפען. האב איך טאקע א גאנצע וואך געגעסען קחת מיט יסורים און געשלאָפען פון איך שטעהענדיג.

אזוי האב איך געפיהרט א פערזינלעכע וואהל-קאמה מיט מיין היימישע, „פּעשטשיוניקעס". איצט פיהל איך נישט קיין נאנצען אבר. די פיס זענען מיר שווער ווי בליי, די הענד ווי געליימט, די אוי-גען שטעבען, דער האלז איז מיר אַנגעשוואָלען. דער קאפּ האט ווי מיט העמערס. צוויי מאָל אַ טאָג געהט דער דאָקטאָר — איך דארף נעכער רחמים!!!

— איך וויל א גוי אויך! — האט מין ווהלעל מיך איבערגעדייטען.

— „א יא טיילקא גוואל!" האט מין טעכטערל א קוויטשעטען מיט איהר סאפראנשטימעלע.

— „פרעטש ז' סאטוועס! פרעטש ז' מאמושאן! „פרעטש ז' שאסטראן!" — האט מין ביהר'על אלע איבערגעשריגען.

פון דער ערשטער „נאראדע" אָן, האט זיך אין מין שטוב געמאכט א ניחום. איך האב געשריגען: „נאָר א יוד! מין יודענע האט געוואלט „סקאזשיס" טשען" פון איהרע צוויי „גלאָסען", זי קאן, זאָגט זי, פערדיינען א גוי אויך, מין טעכטערל האט געהאלט-טען אין איין שרייט: „יא כ'צען גוואל", מין ווהלעל דעל האט געשריגען „פרעטש" און איך האב גע-האט צרות פון אלע זייטען.

אָבער דאס ריכטיגע וואס פאר א גוטע זאכען געהאט די לעצטע וואך פאר די וואהלען. ווי נאך ס'האבען זיך אין דער פרעסע בעוויזען די ערשטע וואהל - אַגלאָשעניעס, האב איך אַהיימגעפערענט א צייטונג און דעראַנגט מין יודענע:

זעה, פייטשעלע, וואס פאר א גוטע זאכען דער יוד זאגט אַלץ צו. וואס ער וועט אַלץ טון פאר אונז, אז ער וועט אַלץ געוועהלט ווערען אלס דע-פוטאט, און אז א יוד זאגט, מענסטו איהם גלויבען.

— נא, וואס איך דאס? דו וועסט, וואס דער גוי זאגט נישט קשה. כ'מען א גוי אויך גלויבען, און טאָפּעלט איז שטארקער. דער יוד וועט געבען א העלפט און דער גוי א העלפט, פערשטענעקס?

אזוי האט מיר געגעבען צו פערשטענען מין יודענע, פון איך אַוועק צו מין טעכטערל און איהר געוויינט די צייטונג, וואס דער יוד שרייבט, האט זי פערצוויגען די געמאלענע פילעלעך און געזאָגט:

— „נא, ווישט! אָפּגעצאָנדי טאָ צאצאני, א גלויבער פראדאטש!"

פערצוויגען איהר שנעפעלע, „צאָ זנאטש" פאר-וואס זאָלען מיר נישט „סקאזשיס" פון ביידע „גלאָסען"? איך וויל נישט שענקען, אז איך האב דערלעבט צו האבען צוויי גלאָסען, ווי איך קיינעם נישט שענקען, מ'שענקט מיר אויך נישט.

— מאָ, וואס איז דוין מיינונג, וויפילעלע?

— מין וואנעט איהר, האט מין יודענע געענט-פערט אז איך וועל גלאָסענען פאר א יוד און פאר א גוי, נישט קשה, אזא מאָראָווע גוי קאן איך אויך פערדיינען!

האט זיך אויפגעשטעלט מין טעכטערל, האט א קלאָגנעטען אין טיש אַרױן און געזאָגט:

— „שאַנאווע אַפּיוואַטעל", איך דארף נישט קיין יוד, „יא זא גוואל בענדע גלאָסאָוואל", יא מאס קלאָגאָשטש דאָ גוואל אי באַסטאָל!"

— בורגען טאטע און בורגעריין מאמע, האט גע-נומען א וואָרט מין ווהלעל. איך בין נישט מסכים, נישט מיטן בורגען טאטע, נישט מיט די בורגעריינס מאמע און שוועסטער, איך האלט, אז מ'דארף איי-נאנצען נישט וועהלען. די נייע וואהל-אָרדינאציע געהאט ביי אונז יודען צו די מעגליכקייט, צו האָבען א געהעריגע עפערענטאָנאז אין סיים, דערפאר דארף פערן מיר אינאנצען זיך נישט מעגליכען אין די וואהלען.

— דו, בורגען טאטע, דערפסט זיך אָפּזאָגען פון דוין יודישקייט, די בורגעריין מאמע דארף זיך אָפּזאָגען פון איהר יודישקייט און די בורגע-ריינשטעטער דארף רעזיגנירען פון איהר שיינע-קייט.

דערהערט די דיבורים, בין איך געוואָרען אין פערס און מין ווהלעל צוגענומען דאס וואָרט.

— וואס הייסט דאס? וואס הייסט, נישט געהע-צו די וואהלען? יעדער בורגען מוז ערפילען זיין בורגערייכען חוב און שטימען מוז מען דווקא פאר-וואָרט א יוד.

יודען, איך ברויך רחמים! כ'פון צובראכען ווי

א שאַרבען קיין נאנצען אבר האב איך נישט. די פיס שטימען נישט, די הענד זענען שווער ווי בליי, דער קאפּ האט ווי מיט האמערס, דער האלז איז אַנגעשוואָלען, די זייטען שטעבען, דער מאָנען איז איינגעשרימפט. ווער ווייסט ווי איך וועל אַנשניידען!

צוליב וואס, מיינט איהר, איך דאָס? אַלץ צוליב די וואהלען. א קלויגליקייט, האב איך געפיהרט א קאמה, האב איך עס געהאט אפּיסעל צרות אויס-צושטעהען. נאנצע דריי וואָכען געשטאנען אויף דער וואך און געוואלטשטעט און מיט וועמען, מיינט איהר, האב איך געוואלטשטעט? איהר מיינט מיט מייןע פאָ-ליטישע „פּעשטשיוניקעס"? האט איהר במחילה א גרויסען טעות. געוואלטשטעט האב איך מיט מין ווייב און קינדער.

הערט, יודען, מיינע צרות, ווי אזוי איך האב געפיהרט מין וואהל-קאמה, און ווי אזוי איך האב מיינע „פּעשטשיוניקעס" כנצה געווען.

ווי איהר ווייסט, האבען מיר לויט דער נייער וואהל-אָרדינאציע געהאט צוויי שטימען, ד.ה. אז יעדער וועהלער האט געקענט שטימען פאר צוויי קאנדידאטען, און היות ווי איך האב געהערט צום 15-טען וואהל-קרייז, האב איך געהאט א בריחה צו שטימען א פאר א יוד, א פאר א גוי.

האב איך מיט אַנ'ערד דרוי וואָכען צוריק צו-זאמענגערופען מין בנרביט אויף א „נאראדע", און האב ערלעכערט, אז לויט דער נייער אָרדינאציע, האָ בען מיר יעדער צוויי שטימען, אז בייים אַרױלעך גען דער מאָנען פון קאנדידאט מאכען א פאסיר קעל און דערפרי אַנגערופען די נעמען פון די קאנ-דידאטען.

— חשוב'ע וועהלער און וועהלעריינס, האב איך געזאָגט, מיר האבען פאר זיך א צעטעל קאנדידא-טען. מין דעה איז, אז מיר דארפן אלע גלאָסענען פאר א יוד, וואָרומ... וואָרומ א יוד איז נישט קיין גוי, א יוד בלאָזט שופר און א גוי — נישט. נישט.

א יוד פאסט פערניכט און א גוי — נישט, א יוד געהט אין מחיצה אַרױן, און א גוי — נישט. א יוד עסט מאַקלענט און א גוי — נישט. א יוד דארף חתונה מאכען טעכטער, און א גוי — ווייסט איך וואָס!

„בארהאָט פּעשטשיוניקעס", האט מין יודענע

בעלעטריסטיק אין וויסענשאפט

פון נ. מ. סירא

אזא בעלעטריסטיק ווערט נאטירליך זעהר ארים אין איהר אינהאלט, און אין דער שרייבערישער טעכניק, ווי מיר זעהען דאס אין דער בעלעטריסטיק פון נאצי דייטשלאנד.

פונקט ווי פאר דעם געזעלשאפטליכע פראגראם אין שערליך די גרינגעזעצונג פון דער בעלעטריסטיק צו דער וויסענשאפט — אלץ אזוי אין פאר דער פאר פולאריזירונג און אויפקלערונג — ארבייט, שערליך די איראנישע בעציהונג פון דער וויסענשאפט צו דער בעלעטריסטיק.

בעזונדערס אונזיג איז די פינאליכע שטעלונג מיין פון דער וויסענשאפט, סיי פון דער בעלעטריסטיק צו דער פילאזאפיע, וועלכע איז אן איבערגאנגס-שטור פון דער וויסענשאפט צו דער בעלעטריסטיק און פערמאנט אין ווי עפענטלעכע פון אט די ביידע אפ-צווייגונגען און צירקולירט אלס א געבעדיגער שטרעם צווישען זיי.

אין דער צייט, ווען די אונפאלקאמענע פילאזאפיע און בעלעטריסטיק שטיצען זיך נישט בעוואוסטליך און אויבערפלעכליך אויף דער וויסענשאפט, און די אויפגאבע פון דער נאטור בעלעטריסטיק בעוואוסט-זיגט צו בעהערשען און דערקענען די פילאזאפישע און וויסענשאפטליכע אידעען, אמת'ן און געטדעקטן זי, אויף וועלכע זי שטיצט זיך.

אונזער וויסען קען נאר דעמאלט דערגרייכען צו אן אידעאלער, גייסטיגער הויך, ווען די בעלעטריסטיק, וויסענשאפט און פילאזאפיע, וועלען זיך צוזאמענ-סען אין א פערמיניגטער קראפט פון שאפען. שפראצונגען (ווען אפילו נישט גענוג דרייטע) זענען שוין פעהרן אין דער מאדערנער ליטעראטור

צווישען די רעאקצאנערע געזעלשאפטליכע שיכטען און די פערעפערטיווע פון דער וויסענשאפט מיט איהרע טעכנישע מעגליכקייטען, אויף אזוי פול פער-שטארקען זיך אויך די אנטאגאניזמען צווישען דער רעאקצאנערע פילאזאפיע און דער וויסענשאפט, וועלכע איז שטערנד פראגרעסיוו. דעמאלט דערפאר-לען די בעלעטריסטיק, וועלכע זענען אפהענגיק פון די געזעלשאפטליכע מאכטהאבער, אז זיי זענען די איינציגע און ריכטיגע שטיצע פון דער „געזעל-שאפט". אין אזעלכע פאלען רעדט די פילאזאפיע גענען דער טעכניק, בעקעמפט די וויסענשאפט און זעהט די רעטונג פון דער „מענשהייט" אין דעם „אומקעהרען זיך צו דער נאטור", אין דעם „קולט פון פרימיטיוויזם". ווי דאס האט געפרעדיגט סאלי-סטאלי, וועלכער איז געווען א זון פון דעם פאדרא-לען קלאס און האט געקוקט מיט שרעק אויף דעם פארטריט פון דער טעכניק, און דער יונגער פור-זשואווער.

אין אנדערע פארמען קומט איצט פאר דער זעל-בער קאמף מיט דער וויסענשאפט אין נאצי דייטש-לאנד, וואו גענען דעם „ווידישע" אינטעלעקטואליזם פראפאגאנדירען די היטלערסטיקע ס'אף ארויסגע-רוקט ווערען דער קולט פון „געפיהל", בעסער גער-זאגט, און די גריכיש-יודישע יונגער זאלען די יודישע פילאזאפיע פרעגנען ארויס א נאך מעהר עקסטרעמע, אנטוויקענענענע פילאזאפישע בעלעט-ריסטיק.

דריקער אין טשעכאוווען, וועלכער איז געווען דער בעלעטריסטישער טעאָרעטיקער פון דער שטרעבונג צו קליינע מעשים.

ניטשעס „אויבערמענשען" אין דער פילאזאפיע, פשיבושעווסקיס „האמא - סאפיענס" — ווייטשענ-קאס „עהרליכקייט מיט זיך" און ארציבאשעווס „סאנין" — אט זיי אלע פערטרעטען די זעלבע שפייזירנעלעכע אידעאלאגיע.

ביידאן, מילאט, שעלי, שילער, לעהמאנטאוו, הא-בען זיך אלע געשטיצט אויף דער פילאזאפיע פון דעקארטען.

נעהטע האט זיך געשטיצט אויף דער פילאזאפיע פון קאנטן. טאלסטאיק בעלעטריסטישע ווערק זענען געבויט אויף דער טאלסטאיקאנישער פילאזאפיע, וועל-כע איז פון איהר זייט בעאיינפלוסט פון דעם אינ-דישען בודהיזם און פון דער בינעזישער פילאזאפיע, און וויסענשאפטליכער ענטוויקלונג פון זיין קלאס אין יענער צייט.

פונקט ווי די עקאנאמישע, פאליטישע און טעכ-נישע בעדינגונגען אילען צו און ענדערען דעם פרא-גרעס פון דער וויסענשאפט — אזוי ענדערט די ווי-סענשאפט די געזעלשאפטליכע פארמען און אילעט צו זייער פראגרעס. אויב דער פראגרעס דראגט אר-בער צו צושטערען די מאכט פון די הערשענדע סא-ציאלע שיכטען, בעקעמפען זיי אט דעם פראגרעס פל-זמן זיי זענען ביי דעם רויער. אויף וויפיל ס'פערשארפען זיך די בעציהונגען

— 2 —
ביי אן אויבערנאויפגער פארשונג איז שווער נאכצופאלגען די פערבינדונג צווישען דער וויסענ-שאפט און דער בעלעטריסטיק. דאס איז דער פאר, ווייל כאטש ווערען צילען זענען די זעלבע, זענען אבער ווערע פונקציעס פערשידען.

אין דער צייט, ווען די וויסענשאפט איז ביים פארשען פרייטער, אלגעמינער און אבסטראקטער, איז ביי בעלעטריסטיק פערקעהרט: איהרע מיטלען זענען אבסטראקטער, ווייל זיי זענען אין אונז, און זענען אבסטראקטער, ווייל זיי זענען אין אונז, און מיר קענען זיי נישט ווענען, אדער מעסטען.

דערפאר איז דאס שטיצען זיך פון דער בעלעט-ריסטיק אויף דער וויסענשאפט, און אפילו איהר בע-ציהונג צו טעאָרע און פילאזאפיע, אפט א פראדוקט פון דעם אונטערפערטיווען, אבער דאס שטיצען זיך עקוויטריט שטענדיג: אזוי האט די אידעאליס-טישע פילאזאפיע, וועלכע איז געווען א פראדוקט פון א געוויסער סאציאלער ארדנונג, און פערזונלעכע בעדינגונגען פון פראדוקציע, דאס הייסט, פון א געוויסער שטופע פון וויסענשאפטליכער ענטוויק-לונג, געגרינדעט די אידעאליסטישע ריכטונג אין דער קונסט. די סענטימענטאלע פילאזאפיע האט גע-שאפען א סענטימענטאלע ריכטונג אין דער קונסט און די מאטעריאליסטישע טעאָרע און פילאזאפיע האט געשאפען א מאטעריאליסטישע ריכטונג אין דער קונסט.

אין דעם אנהויב פון דער מארקסיסטישער ענט-וויקלונג אין רוסלאנד, איז געשאפען געווארען טשער-נישעווסקיס עפאכע. מאכענדיג מאטעריאליסטיש ווערק, וואס זאל מען טון? די ענטוויקלונג פון „עקאנאמיזם" אין רוסלאנד, האט געהאט איהר אויס-

רעשימט נישט אים דאס ריכטיגער

(עפיזאדע פון תלמוד) — פון מיכל זיסקינד

ליקעס... (זעה, מגילה כ"ט), בריקפרא איז געווען דער איינציגער פון די חכמי-תלמוד, וועלכער האט סוף ימיו געמאכט א גוט לעבען פון שרייבען... וויינע פארבעלען, עפיראמען, און אפארומען האט ער פערקויפט פאר געלט. די רוימער, די גריכען, אויך יודען האבען טייער בעצאלט פאר זיינע קלוגע פער-רעלירע שוליס און פאבעלען. די גמרא זאגט: „בר, קפרא מנפן מילי בדויר", בר קפרא האט געקויפט וויינע ליטערארישע שאפונגען פאר רוימישע דינרים. (זעה, ברכות ס"ב ע"ב).

אויסער דעם, וואס ער איז געווען א גרויסער שפראכער — קענער, א גוטער איבערזעצער אין די גרי-כישע און רוימישע שפראכען און אנאריגינעלער קריטיק און ליטעראט און ער אויך געווען בעקאנט אלס גרויסער מאטעמאטיקער און אסטראנאמער, מא-טעמאטיק און אסטראנאמיע — האט ער זאגט — איז: „פועל ד'". גאטס ווערק און דער חכם, וואס איז פעהיג די חכמות צו לערנען און לערענען די נישט איז עובר אויף: „ואת פועל ד' לא יביטו ומעשה דיו לא ראו", ער פערעכענעט גאטס ווערק און זעהט נישט זיין שאפונג... (זעה, שבת ע"ה).

רבי יהודה הנשיא האט געזעהן דאס אזא פער-זענליכקייט, ווי בריקפרא איז נישט פראקטיש צו האלטען איהם פון אויסזען... ער האט זיך עמוהיט מיט אלע מעגליכקייטען דאס בריקפרא זאל אריין איבערזעצן... אין די עקזעקוטיוו (זעה, נדרים נ').

דאך האט מען איהם נישט געקענט אפקויפען מיט א הויכען אמת... ער האט קריטיקירט און אויסגע-זאגט, וואס ס'טוט זיך איבערזעצן... ער האט אויפ-געדעקט די פאליטישע שפאלטונגען פון די „עקזע-קוטיוו" צום פאלק.

בעקאנט איז זיין מאמר: „גדול השלום, שאף העליונים זריכים שלום. שנאמר, עושה שלום במרומיו, והרי דברים קלזומר ומה אם העליונים, שאין ביניהם לא איבה ולא שנאה, ולא קנאה ולא תחרות, ולא עין הרע, צדיקים שלום, בני אדם שיש ביניהם חמדות הללו עין הרע, צדיקים שלום, ווען מ'האט זיך בעקלאנגט דאס די פערשידענע פאלקס-פארטייען רייסען זיך ארום צווישען זיך, האט ער געזאגט: זאל אייך דאכטען, דאס אפילו „במרומיו" און די הויכע פונקטער, אין די עקזעקוטיוו אליין פעהלט אויך שלום און מיט זיין סארקאזם האט ער צוגעלייגט: אין די עקזעקוטיוו אין רבי'ס „במרומיו" עקזיסטירט דאך שוין נישט קיין קנאה, קיין שנאה, און קיין עיזהרע, דאך מוז מען זוכען און רופען דעם „מלאך השלום" צו פערדיכטען די שפאלטען... כא, וואס פערלאנגט איהר בעסער פון געוועהנליכען פאלק (זעה תנחומא).

און ווען מ'האט דאס פאלק געשפויט מיט פאלשע הבטחות, האט ער פראטעסטירט, ער האט נישט גע-לאזט, מ'זאל דאס פאלק איינערדען חלומות. ער האט די רעדנער פערשינען: יפה שתיקה לחכמים כל שכן לטפשים (זעה, פסחים צ"ט, אויך ירושלמי ט), זאל לען די טפשים שווייגען! די רעדעליפיהרער האבען איהם נישט לויב גע-האט, ברנריקדווער האט איהם נישט מסמך געווען, אין די הויכע פונקטער האט מען איהם גערופען: „בריקפרא", אבער דאס פאלק האט איהם געליבט. דאס „פאלק האט איהם בעקרוינט מיט דעם עהרען-טאטל, „רבי", און „רבי שמעון בריקפרא", איז ער געווארען געוועהלט אלס יודישער אמבאסאדאר און ער האט ערפילט זיין שליחות מיט גרויס ערפאלג, (זעה, קהלת רבה ריש פרק א').

ער האט פערשפרייט זיין פאליטיש - סארקאסטי-שען הומאך, און שטרענג פערבאטען צו טרייבען לעצנות... (זעה, קדושין מ"א), הומאך און סארקאזם דערהויבט דעם מענש, בעסערט אויס די אומשטענ-דען, לעצנות ערנדיגט. אום די יודישע וויסענשאפט זאל פערשפרייט ווערען צווישען פאלק, האט ער בער-לאנגט צו די קלאס חכמים, וואס האבען איבערזעצט און געשריבען די יודישע תורה און חכמה אין גרי-כיש, אום די גריכיש-יודישע יונגער זאלען די יודישע וויסענשאפטען אויך לערנען, און וויסען (זעה, מגילה ד').

ער איז געווען א גרויסער בעל מדות, זיין ווער-טעל פאטענט זיין: „היט דיון ליכטעל ס'זאל זיך נישט אויסלעשען...", ער האט געזאגט: „הנפש והתורה נמשלו לנר, הנפש — שנאמר: נר ד' נשמת אדם; והתורה — שנאמר: נר מצוה ותורה אור", אמר הקב"ה לאדם: נר בידך ונר בידך, נר בידך — זו התורה, ונר בידך, ואם כבית את נר, אני מכבה את נרך...

די תורה און דעם מענשענס נשמה זענען ביידע געליכען צו א ליכטעל, דעם מענשענס נשמה איז גאטס ליכטעל, זאגט שלמה אין משלי, און אויך ווערט געברענגט, „דאס א מצוה איז א ליכט און די תורה איז ליכטיגקייט", מיין ליכט, די תורה — זאגט גאט — גיב איר דאך, די זאלסט דערמיט ליכטען דיין לעבענסדיווען, און איך האלט אלס משפון דיין נשמה, מיין ליכטעל... וועסטו חוטען מיין תורה, מיין ליכט, וועל איך אכטונג געבען אויף דיין ליכט-טעל... זאלסטו ח' אויסלעשען מיין תורה, מיין ליכט... וועל איך פערלעשען דיין נפש, דיין לעבענס-ליכטעל... (זעה, דברים רבה פ' ג'). מיט זיין נאכזען בוח האט ער געזעהן דאס יודישע ליכטעל זאל ליכטען און שיינען, ער האט אלעמאל פרישע אויף צוגעגאסען... ער האט די יודישע מאסען לויב געהאט און האט זיי געוואלט פערליכטערען.

— כ'זעל אייך געבען א קליין פרשה'לע — האט ער געזאגט — און דאס וועט אייך הילפען צו קומען צו די מדרגה, צו וועלכע יודען פרויכען צו שטרע-בען... און דאס איז: „בכל דרכיך דעהו", וואס איהר טוט, און וואס איהר טראכט, זאלסט איהר נאך אין זינען האבען צו טוען דעם רצון פון געשעפער, צו זוכען און צו פערשטעהען גאט, דאן וועט איהר ליכטעל שיינען און ליכטען... (זעה, ברכות ס"ב).

אום דער מענש זאל קענען עררייכען זיין ערהוי-בענעם ציל — זאגט בריקפרא — זאל ער א פינגער האלטען אין אויער. „שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יניה אצבעו באזיוו", אויב א מענש הערט זאכען, וואס זענען נישט נוצליך זאל ער די אויערען צומאכען מיט זיין פינגער, ס'איז נליכער נוצלאזען זאכען נישט צו הער-רען... (זעה, כתובות ה). ער האט שטארק גע-קעמפט גענען „אנטיסעמיטיזם", ווי ווייט מעגליך, האט ער געוויזען די רוימיש-גריכישע וועלט, דאס די אידען שטעהען העכער ווי אנדערע פאלקער. נישט אויך מאל האט ער געשריגען צו די שונאי ישראל: פלכם בעלי-ממים אצל סוני! גענען יודען זענט איהר, שונאי-ישראל, בעלי-ממים, צופראכענע קא-

האט צוזאמענגעריפען „מאס-מיטינגען" און פער-לאנגט מ'זאל נאכרעכענען דעם בורושעט...

דער תלמוד זאגט אונז: „כתב על בית חופה עשרים וארבעה אלה רבוא דינרים יצאי לבית-חופה זה" און בר קפרא האט דערמאנט, דאס מעהר אלס „צוויי" מאל הונדערט און פערציג טויזענט דינר-רים האט שוין „רבי" אויסגעגעבען פאר די פאל-טישע התונה — באנקעטען, און אלס קומט פון פאלק... (זעה, וואס ריש לקיש האט געזאגט צו רבין „אל תמיל"...) נעהם נישט פון פאלק, פאלק נאך דעם האט רבי אראנזשירט א ספעציעלען באנקעט און מר קפרא איז געווארען איינעלעאדענט אלס עהרער-גאסט אבער ווי ערשטוינט איז רבי געווארען, ווען בר-קפרא האט אויפ-באנקעט געזאגט: „לעושי רצוננו בעולם הזה כך, לעולם הבא על אחת כמה וכמה", אויב דיון „דור", וואס האלט דאך פאר דעם „עושה רצוננו של מקום" ווערט דיון ארצי-ישראל-פאליטיק, פערקאמטען: דאס זאגט יודישע פאלק מוז פער-שטעהען, מוז וויסען די פאליטישע פעהרענדלונגען; וואס איז „מבטחת ראשי", וואס איז אין די געדאכ-טען פון דעם „ראש הנחנה", „שך הוא" מוז זיין קיין דעם פאלקס-צווייטומנא! (זעה חולין צ"א). ווען רבי יהודה הנשיא האט זיך איינגעשפארט, און איז אנגעגאנגען מיט זיין „רבי מכבר עשירים" פאליטיק...

האט זיך דערווייטערט פון פאלק, זיך פערטאטען מיט די פאליטיק, און וועגני גענומען אין אכט די מינונגען פון די פעליהרות, די פליגעל מענ-שען... האט בריקפרא נישט מורא געהאט צו שיקען צו „רבנו הקדוש" דורך זיין איידעם בן אלעשה די בעקאנטע טעכעדיגע עפיראדעס:

„משמים נשקפה הומיה בירכתי ביתה, מבחדת כל בעלי כנפים ראוה נערים ונתבאו יושישים קמי עמדו, הנם יאמר הוי, הוי! והלכד נלכד פגענו... (ירושלמי, מועד קטן), דיון הויכע „פונקטער" פאליטיק" רופט ארויס אונזער-פרעדינענטיש צווישען די שיכטען פון פאלק... דיון הנהגה ווארפט א שרעק אויף די פעליהרות, די בעלי-כנפים... די יונגער איז גענען דיר, זיי פעהאלטען זיך נאך אויפ, די זעהסט עס נישט... ריווע „ישישים" דינע נאכפאלגער וועלען מווען בלייפען שטעהן אין מיטען... די, וואס רייסען זיך אפ פון דער פגעווענגט שרייען: הוי! זענען זיך מיאש... והלכד נלכד פגענו, דער סוף וועט זיין דאס די זאגנע שורר וועט פאלען אויף די הנהגה...

רבי'ס געטפער איז געווען: — „איני מפרך, זקן! כ'רעכען זיך נישט, זקן, מיט דיון מינונג! מ'האט בריקפרא'ן מרחק געווען, די רעדעליפיה-רע האבען איהם געהאלטען פאר א רעבעל, א רע-וואלוציאנער... מ'האט איהם אויסגעשלאסען פון מיטינגען און ווען מ'האט געפראוועט „אפיציעלע באנקעטען" האט מען איהם נישט איינגעלאדענט... (נדרים ג').

אבער אין דער צייט, ווען רבי מיט זיין „שוויטע" האבען געמאכט זייערע פאליטישע באנקעטען, איז בריקפרא נישט געווען מיט פערלייגטע הענער. ער פארשטעטערסט, בריקפרא, מיין באנ-קעט? האט רבי געפרעגט, דענקסטו דאס כ'בין געקומען עפען, כ'בין נאך געקומען זעהן ווי דיון באנקעט וועט אויס... און כ'האב געזאגט אלע געסט מיין מינונג, מיט וועלכען די רעכענענס זיך נישט, און איצט פרעג ביי זיי, וואס זיי דענקען ווענען דיון באנקעט-פאליטיק... (זעה, ויקרא רבה פרשה כ"ה). בריקפרא איז געווען א פאלקס-מענש, ער האט באנקעטעט דאס פאלק זאל זיין ענטוויקעלט, און ווייט מעגליך זאל יעדער מיט עפעס זיך אויסציי-כענען (זעה, קדושין מ). ער איז געווען דער ערשטער, וועלכער האט גע-צויגען א שטריק, מאכענדיג אנאנוטערשיד פון

פון די חכמי-תלמוד — וועלכע האבען זיך אויס-געצייכענט, אויסער זייער גרויסקייט אין תורה און חכמה, אויך אין שארפזינגען הומאך, און אין אפטע הארציגער קריטיק — איז „בר קפרא" געווען דער שארפטער (זעה נדרים ג'). זיין הומאך איז בייסער-און זיין סארקאזם שטענדיג... זייענדיג אן ארביי-טער ביי די „ויס-פארטען" (זעה קהלת רבה פ"א), האט ער דאס לעבען געלערענט פון ערשטען מקור, פון אריינזאל: ער האט דאס פאלק פערשטאנען, און ווען ער איז געווארען „רבי שמעון בר קפרא" האט ער זיך פון פאלק נישט אפגעריסען, ער איז געבלי-בען איינער פון זיי און שטענדיג געקעמפט פאר די פאלקס - אינטערעסען. ווען די פאליטישע פראגע פון ארצי-ישראל איז געאנערט געווארען, און אויף דעם סאגא-ארדנונג איז געשטאנען „הארץ אשר אתה שוכב עליה לזיך אתנה וזלזעך" דאס לאנד אויף וועלכען די ליכט, וועט געהערען צו דער, און צו דינע קינדער (פראשית י"ב). האט בריקפרא גע-קלאפט מיט זיין פויסט, „אין עשריגען: „קפה! „בפנקס" ונתנה תחת ראשו, פארם שאומר מתחת ראשך שלך הוא", „די פאליטיק פון לאנד מוז זיין אפטן פאר יעדען „בפנקס", ווי א בוך... קיינע סודות קיינע סעקרעטען: דאס זאגט יודישע פאלק מוז פער-שטעהען, מוז וויסען די פאליטישע פעהרענדלונגען; וואס איז „מבטחת ראשי", וואס איז אין די געדאכ-טען פון דעם „ראש הנחנה", „שך הוא" מוז זיין קיין דעם פאלקס-צווייטומנא! (זעה חולין צ"א). ווען רבי יהודה הנשיא האט זיך איינגעשפארט, און איז אנגעגאנגען מיט זיין „רבי מכבר עשירים" פאליטיק...

האט זיך דערווייטערט פון פאלק, זיך פערטאטען מיט די פאליטיק, און וועגני גענומען אין אכט די מינונגען פון די פעליהרות, די פליגעל מענ-שען... האט בריקפרא נישט מורא געהאט צו שיקען צו „רבנו הקדוש" דורך זיין איידעם בן אלעשה די בעקאנטע טעכעדיגע עפיראדעס:

„משמים נשקפה הומיה בירכתי ביתה, מבחדת כל בעלי כנפים ראוה נערים ונתבאו יושישים קמי עמדו, הנם יאמר הוי, הוי! והלכד נלכד פגענו... (ירושלמי, מועד קטן), דיון הויכע „פונקטער" פאליטיק" רופט ארויס אונזער-פרעדינענטיש צווישען די שיכטען פון פאלק... דיון הנהגה ווארפט א שרעק אויף די פעליהרות, די בעלי-כנפים... די יונגער איז גענען דיר, זיי פעהאלטען זיך נאך אויפ, די זעהסט עס נישט... ריווע „ישישים" דינע נאכפאלגער וועלען מווען בלייפען שטעהן אין מיטען... די, וואס רייסען זיך אפ פון דער פגעווענגט שרייען: הוי! זענען זיך מיאש... והלכד נלכד פגענו, דער סוף וועט זיין דאס די זאגנע שורר וועט פאלען אויף די הנהגה...

ענדליך האט זי איהר מאן ברויז פאר זיך

(ערצהלונג) • נאכ'ן מאנצווישען • פון נ. פערדמאן

זשוליעט איז געווען לעבען דעם גראמאפאן, בעהאלטענדיג דעם פנים און די הענט, די אויגען צוגעמאכט, און האט זיך איינגעהערט.

זי האט געוואלט ארויסרופען אין געדאנק די גליקליכע טעג פון אמאל. די פערזאנלעכע האט טאקע באלד אויפגעלעבט פאר איהר, עס איז אבער נישט געווען יענע פערשענערטע, דערהויבענע פער-גאנגענהייט, וואס זי האט זיך געשאפען מיט די יאהר רען. זי האט דערוועהן פאר זיך יענע יאהרען אין זייער גאנצער רעאלער, נישט-צוגעפוצטער נאכט-קייט. עס זענען געווען יאהרען פון אגנסט. פער-צווייפלונג, פון אויפערזוכט און פון שמענדיגער איי-זאמקייט... ווי אזוי האט מען דען גאר געקאנט אין יענער צייט פערלאנגען פון דעם, גרויסען צע-זאך, אז ער זאל זיך צוימען צו א לעבען פון א קליינפיריגער, פון א געטרייען מאן? די גלארע פון אג'אפערע-זינגער. די צווייגליכקייט פון זיינע פער-הערעניס האבען איהם שטענדיג גערופען ערגעץ אנדערשוואו. זשוליעט האט איהם זעלטען אנגעקוקט פאר די אויגען. ער פלעגט קומען אהיים גאר אויף א ווייל, צווישען צוויי פארשטעלונגען, צוויי איינלא-דונגען, אדער צוויי באהענען. זשוליעט האט געוויינט און פעהאלטען איהרע טרעהרען. זי האט געלעטען. האט קיינמאל נישט געוואוסט פון קיין פרייה און פון קיין רוח.

ניין, ניין, די עראינערונגען האבען פון איצט זי געמאכט. איינזעלנדיג אלץ אין א ראזיגען גע-פעל. דער „אמאל" איז געווען נאך ביטערער און גרויזאמער ווי דער „היינט".

זשוליעט האט לאנג נישט געהערט צעזארגט שטי-מע. זי האט אוועקגעלייגט די ארע פון „לא טאס-קא" אויף איהר פריהערדיגען פלאץ, האט צוריק פערברנדען דאס פעקעל און צוגעמאכט דעם גראמא-פאן, עס איז שוין געווען צייט. צעזארגט באלד צו-רעקעקומען פון זיין שפאציר אין פארק. די פרישע לופט, דאס בעוועגען זיך האבען איהם צוגעגעבען נייע כוחות. אג'אפערע-זינגער, טראגענדיג הויך דעם קאפ, מיט אג'אפערע-זינגער פרוסט, איז ער געווען שעהן און האט נאך אויסגעזעהן יונג.

אבער זשוליעט איז געווען די איינציגע, וואס האט איהם געזעהן אין יענעם מאמענט. צעזארגט האט איצט געהערט איינגאנצען איהר אליין.

זי איז איהם געגאנגען אנטקעגען מיט אויסגע-שטרעקטע ארעמע, א שמיכלעדיגע, א געטרייכטע, א גליקליכע.

— מיין טייערער, — האט זי צארגט ארויסגע-ווארקעט, — ביזטו נישט מיר פון נעהן? רוח זיך אביסעל אפ... זעץ זיך אוועק... ווילסט אפער עפעס טרייגען? זאל איך דיר מאכען א גלעזעל טיף?

געווענהליך פלעגט דער פישוף פון דער מוזיק ווירקען אויף איהר שוין פון די ערשטע טענער. זי האט פערנעסען איהר ביטער מזל מיט א קאפריזענעם געוועזען מאן, וואס איז געווען שטענדיג אומגע-רעכט, אפסטמאל אפפילו גרויזאם; די פערביטערטקייט וואס האט די אלע יאהרען זיך אגנעקליבען ביי איהר אין הארצען; די ערנידערונג, וואס זי איז טאג-נאך-טאג אויסגעשטאנען פון איהר שלעכטען מאן, — זי האט דאס מעהר נישט געפיהלט. דאס שלעכטע, אל-דאס-בייזע האט זיך אפגערוקט ערגעץ ווייטרויט. איהר ארים הארץ האט זיך געטוקט אין צארטער, ווייכער בענקשאפט, און זי האט אזוי געוואלט, אז לאנגלאנג נאך זאלען זיך ציהען די שטילע מינ-טען פון איינזאמקייט, פון נישט-געשטערטער רוחיג-קייט. היינט אבער האט דאס וואונדערליכע מיטעל, וואס זי פלעגט נוצען צו שטיילען איהר שווערען גע-מיט, נישט געוויקלט. זי האט געמראכט, ווי געמיין איהר מאן איז געווען צו איהר דעם גאנצען נאכמי-טאג. איהר הארץ איז איהר געווארען נאך מעהר פערקלעמט און איהרע אויגען זענען איבערגעפילט געווארען מיט טרעהרען.

זי האט געשפילט דערנאך שאפענס, „נאקטורן אין רע", זי האט זיך אבער נישט געפיהלט גליקליכער דערפון: איהר אומרוהיגקייט איז, דאכט זיך, נאך מעהר געשטיגען.

זי האט געזוכט ווייטער אין דער קאלעקציע גרא-מאפאן-פליטען, ביז וואנען זי האט זיך אנגעשטוי-סען אויף א פעקעל, וואס זי האט קיינמאל פריהער נישט אנגעריהרט. דאס זענען געווען א פינאליעס פליטען, וואס דער גרויסער צעזארגט האט געמאכט אין איז דער צייט, ווען ער האט נאך טרייאומפירט אין טעאטער, — פליטען מיט זיין אייגענער שטימע אין די ארעס, וואס האבען פעהימט געמאכט זיין גאר מען איבער דער וועלט. אמאל האט דער טענאר אליין ליב געהאט הערען די „קאפיע" פון זיין שטימע. איצט אבער, ווען ער האט שוין נישט געקאנט זיין גען און האט זיך געעלטערט, א פערנעסענער, ווייט פון מענשען, האט ער נישט געוואלט מעהר זיך הע-רען אויפן גראמאפאן און האט אויך פערוועהרט זיין פרוי אגנעשטעלען אמאל זיינע פליטען.

— איך וויל נישט, — האט ער געזאגט, — זיך דערמאנען אן מיין אומגליק. אין א שעהנעם טאג וועל איך ווי איינגאנצען צופרעכען.

ער האט זיך אבער דערווייל נאך נישט צופראכען נישט רעכענענדיג זיך מיט איהר מאנס פערבאט, האט זשוליעט געפענט דאס פעקעל און ארויסגענ-רען פון דאס די ערשטע פליטע, וואס איז איהר געקומען אונטער דער האנט, עס איז געווען אג'א-רע פון דער אפערע „לא טאסמאל". באלד איז צע-זארגט ריינע, פערעכטיגע שטימע אויפגעקומען אין דער שטילקייט פון צימער.

אזוי האט מען איהם גערופען אין דער צייט פון זיין ערפאלג אין טעאטער, ווען ער, א גרויסארטיגער טענאר, האט געפאנגען די הערצער פון מענשען מיט זיין פיזישער שעהנקייט. מיט זיין מאיעסטעטישער האלטונג און, דער עיקר, מיט דעם צויער פון זיין שטימע. אבער זיין גאנצע איצטיגע געפאלענקייט, דאס וואס ער אליין האט אנגערופען „געפאלענקייט", איז טאקע געקומען פון זיין שטימע: א לעבערליכער צופאל, א פשוט'ע פערקיהלונג, איז געווען גענוג צו מאכען א סוף צו זיין לאנגיערהיגער קאריערע פון א בעריהמטען אפערע-זינגער, זיין פערעכטיגע, ווארע-מע שטימע איז צופראכען געווארען, ער האט נישט געקאנט מעהר זינגען. ער איז אוועק פון טעאטער, האט זיך געשיירט מיט אלע זיינע אמביציעס און זיך האט זיך געשיירט מיט אלע זיינע אמביציעס און זיך „בערגאבען א לעבעדיגער" אין א ווייטען, שטילען טייל פון שטאט. ער איז נישט מעהר געווען „דער גרויסער צעזארג", גאר גאנץ פשוט, אג'עלטערער מענש, וואס האט אויסגעלאזט דאס ביו הארץ צו זיין אומשוואריגער פרוי, און אין די שעהנע זונגע טעג האט ער מיט לאנגזאמע, שארענדיגע טריט שפאצירט אליין אין פארק.

זשוליעט האט, נישט אייפהויבענדיג זיך פון ארט נאכגעקוקט מיט אג'אפערע-זינגער פליק איהר מאן. זי האט געהערט זיינע טריט אין קארידאר, דאס עפע-נען און פערמאכען די דרויסען-טיר. דערנאך האט זי מיט א שנעלער האנט-פעוועגונג אפגעווישט די טרעהרען, וואס האבען זיך איהר געשטעלט אין די אויגען.

ניין, זי האט נישט געוואלט וויינען. צו וואס? מיט טרעהרען טוט מען גאר נישט אויף. און אויב זי איז געווען אומגליקליך, איז זי נישט געווען די איינציגע אויף דער וועלט. א סך פרויען זענען נאך מעהר אומגליקליך. בעסער וועט זי זיך אביסעל צו-שטרייען, ווען זי איז איצט אליין אין הויז.

עס איז איהר מיטאמאל איינגעפאלען א געדאנק, פארוואס זאל זי נישט שפילען דעם גראמאפאן, וואס איז געשטאנען אויף א קליינעם מישל, לעבען פענס-טער, איינגעוויקעלט אין זיין לעדערנער שויד? לע-בענדיג אזוי פיל יאהרען אין דעם שאטען פון דעם בעריהמטען טענאר, האט זי אויסגעפילדעט איהר גא-טירליכען געשמאק פאר מוזיק. איהר אויג איז גע-פאלען אויף דער שאפע מיט די גראמאפאן-פליטען. עס איז געווען דאָרט א גרויסע קאלעקציע און זי האט געהאט פון וואס אויסצוקלייבען.

זי האט זיך אויפגעהויבען פון שטול, האט גע-עפענט די שאפע, האט ארויסגענומען פון דאָרט ליסטע „אונגארישע ראפסאדיע, נומער צוויי" און האט אָנגעשטעלט דעם גראמאפאן.

דער מיטאג איז שוין געווען לאנג פערענדיגט, דער טיש אפגעראמט, אבער צעזארגט און זיין פרוי זענען נאך אלץ געזעסען אין זייער שמאלען עס-צימער, גלייך ווי זי וואלטען דאָרט געווען געפאנגען און האָבען זיך ביטער געקריגט. דאָס הייסט, ריידען האָט גע-רעדט צעזארגט אליין. מיט זיין פערדומפטער, הייזער-ריגליכער שטימע האָט ער צוערשט פאָרגעוואָרפען זיין זשוליעטען, אז דאָס עסען איז געווען „אָהן טעם און אָהן ריח"; דערנאָך האָט ער זי פּעשולדיגט, אז זי האָט זיך קיינמאל נישט אָפּגעגעבען גענוג מיט דער קיך; און פון דאָנען איז ער גאָר אונגעמערקט אַרי-בער צו נאָך שווערע טענות: ווען מען זאָל איהם גלויבען. האָט זשוליעט געהאַט אין זיך אלע חסרונות פון א פרוי. וואָס קאָן „טרייבען א מאַן פאַר דער צייט אין קבר אַריין".

זשוליעט האָט גאָר געשאַקעלט מיטן קאָפּ און געפרובט פון צייט-צו-צייט אַריינצוואַרפען א וואָרט: — דערסטו, טייערער?... איך פערזיכער דיר, אז... נייטסט דאָך גאנץ גוט, אז...

ניין, זי האָט נישט געקאָנט גאַרנישט זאָגען: צעזארגט האָט גערעדט אָהן אַג'אפּשטעל, האָט בעוועגט מיט פּעס די הענט און נישט געוואָלט גאָר קיין נאָרעט הערען פון איהר.

אָבער צי העלפט דען דאָס שפּאַרען זיך מיט א שווערען, אומערטרעגליכען מאַן? זי האָט ביז איצט שוין בעדאַרפט זיך צוגעוויינען צו פּערשלינגען אַלע נישט-גערעכטע טענות און קרויזעס, וואָס ער האָט שטענדיג געהאַט צו איהר. צו זעכציג יאָהר, נאָך אַג'אפּערע-זינגער יאָהר לעבען מיט א מאַן, איז דען נישט גלייכער און געוונטער צו שווייגען און איהם נישט אפּגעטפּערען?

זשוליעט האָט טאַקע אזוי געטון און היינט, ווי שטענדיג, איז איהר איינציגע פּערטיידינגונג בע-שטאנען נאָך אין דעם, וואָס זי האָט געפרובט מיט יידישע רייד אפּפּעהרען פון זיך דעם שטורעם.

— עס איז אַ זעלטען-שעהנער טאָג היינט, — איז איהר, ענדליך, געלונגען, אַרויסצוצוואַנגען, — וואָלטט בעדאַרפט דאָס אויסנוצען און געהן אין פאַרס אַריין.

ער האָט געוואָרפען אַ פליק צום פענסטער, האָט דערוועהן די זון, וואָס האָט זיך צוגאַסען מיט ליכט איבער די דעכער, און נאָהענט, די גרינע פלעטער-קרוינען פון די בוימער אין פאַרס.

— איין מאָל אין לעבען, — האָט ער אויסגער-פּען, — האָסטו רעכט. איך וועל טאַקע בעסער געהן כאַפּען פרישע לופט, איידער הערען ווייטער דיין גאַרישע פלוידעריי...

ער האָט זיך אויפּגעהויבען און זיך געלאָזט געהן צו דער טיר מיט אַ הויך-אויפּגעהויבענעם קאָפּ, קר-קענדיג פאַראַוויס פאַר זיך. מיט אַט דעם פּעריסע-נעם, שטאַלצען „געשמעל" האָט ער געוואָלט בע-ווייזען זיך אליין, אז ער איז נאָך אַלץ געווען „דער גרויסער צעזארג".

סבות, פארגעז און הייל-מעטאדען

(מעדיצינישע שמיטעסע וועגען סיפיליס)

פון ד"ר ה. רויטאנער

בענוצען גלייכצייטיג מיט די אנדערע הייל-מיטלען פון סיפיליס, קען דאס מיטעל פרגענען די קראנקע זעהר פיל נוצען, פון וואס מ'טאר באנייאופן נישט רע-זיגנירען.

פון דעם אלעם איז צו זעהען, אז דער אלטער גאט מערקור, איז נישט פערזונגען אין טיפען שלאף, ווי עס ווילען איהם פאראורטיילען די היציגע עני-טואיסטען, וועלכע פאלען בורעיס פאר דער אויפ-נייענדער זון פון סאלווארסאן. נאך לאנג, לאנג וועט קוועקזילבער זיך נישט לאזען דערגאדירען צו דער מדרגה פון פערזאונערט אלט און נישט פערווענד-פאר אייזען.

כ'ווייס נישט, צי ס'איז א צופאל, צי א פינער פון גאט. אבער עס איז זעהר באראקטערישטיש און אינטערעסאנט דער פאקט, אז אין מלכות פון שטערן געפינען זיך ווענוס און מערקור גאנץ נאָהענט איר נער געבען צווייטען.

צום שלום פון מיין בוך נאך איין בעמערקונג: כדי זיך צו פעהרשטען פון א ווענערישע קראנק-הייט, בעניצען זיך לעטענס יונג און אלט מיט אומגאראמאלע דרכים. איך וויל נישט צוליב געוויסע טעמים זיך לענגער אפשטעלען אויף דעם מין פון געשלעכטליך בעפרידיגען זיך. איינס וויל איך נאך אונטערשטרייכען, אז אויך דער וועג איז נישט קיין זיכערער, אויך דא לויטער די געפאָהר פון א ווע-נערישע אָנשטעקונג.

גען סיפיליס, פברט נאך, ווען מיר געהמען אין אכט, אז דאס היילען פון סיפיליס פאָדערט, ווי מיר האָבען שוין נישט איינמאל בעמערקט, אייניגע, צייטענוויי-אפילו א מעהרערע צאָהל קוראציעס, דאס קען גורם זיין, אז די סיפיליס - מיקראָבן זאלען עווענטועל-זיך צוגעוואוינען צו סאלווארסאן, אָדער ביסמוט. אין אזא פאל וועט דער קאמפ גענען די סיפיליס, בעקרוינט ווערען מיט דערפאלג, ווען מ'וועט גענען זיי ארויסטרעטען מיט א ניי מיטעל קוועקזיל-בער. איבריגענס, זענען בעקאנט געוויסע פארמען פון סיפיליס, ווען סאלווארסאן, אָדער ביסמוט וויר-קען לחלוטין נישט. דאן פעווייזט זיך אויף דער סצע-נע קוועקזילבער. קוועקזילבער האָט נאך די מעלח, וואס דאס דאָזיגע מיטעל קען בענוצט ווערען אין דער פאַרס פון איינרייבונגען, דאס האָט פּעוונדערט ביי קינדער א גרויסע בעדייטונג. אויב מ'זאל אָנווענדען פאַרויכטיג קוועקזילבער, און ביי ערשטע-געבענדע פאלען עס פערבייטען, אָדער

ניזירט געוואָרען, איז פארבאָטט געוואָרען, ווען ס'האָט אויפגעשוינט די זון פון סאלווארסאן און שפעטער אויך פון ביסמוט. די דאָזיגע דאָקטוירים, וואס געדענקען די גלענצענדע ווירקונג פון קוועק-זילבער, האָבען איהם נישט פערלאָזען איינגאנצען אויך איצט. פעהראן אפילו אַזעלכע, וואס בענוצען איהם אין א ברייטען פערנעהם (נאטירליך ביי דער מיטוירקונג אויך פון די אנדערע מיטלען) דער יונג-גערער דור דאנענען, וואס קען שוין דעם קוועקזיל-בער אין דער צייט פון זיין ירידה, ווען איבער איהם האָט געקייניגט סאלווארסאן, איז איבער איהם ליכט אריבערגעגאנגען צו דער טאָג-ארדנונג, בע-האנדלענדיג איהם שטימפוטעריש.

עס איז טאקע אמת, אז די בערייטונג און ווירקונג פון קוועקזילבער איז קלענער, ווי סאלווארסאן אָדער ביסמוט, דאך מוז מען אָנערקענען, אז עס וואָלט געווען א נישט-פערזינליכער פעהלער אויסצושליסען קוועקזילבער פון דעם ארעסענאל פון די מיטלען גע-

קוועקזילבער

קוועקזילבער איז שוין לאנג בעקאנט אלס הייל-מיטעל גענען סיפיליס. שוין איבער 400 יאהר בע-נוצט מען ווירקזאם דאס דאָזיגע מיטעל ביים היר-לען סיפיליס. אויב אין אָנהויב איז די אָנווענדונג פון דאָזיגען הייל-מיטעל ענטשטאנען גאנץ צופעל'יג און די ווירקונג איז נישט געווען גענוי פעסטגעשטעלט האָט מען אין די לעצטע יאהרען, א דאנק די עקספּע-רימענטען אויף חיות, איבערצייגט זיך ענטגלייטיג אין דעם גרויסען הייל-ווערט פון קוועקזילבער. אין א געוויסער אלטערטימליכער אינדישער שריפט געפינט מען א באראקטערישטישען לויב-די-גע-זאנג אויפן חשבון פון דער הייל-ווירקונג פון קוועק-זילבער. אין דער דערמאָנהטער אינדישער ארפייט, וועלכע פּעהאנדעלט פערשידענע הייל-מיטלען פון מעטאליק, ליינענע מיר: „א דאָקטאָר, וואָס איז בעקאנט מיט די רפואות פון פל'ערליי גראָזען און וואורצלען, איז גאָר א מענש. ווען ער איז בעקאנט מיט די כוחות פון פיער און וואסער איז ער א דעמו; מיט דער ווירקונג פון תפילות - א נביא; אָבער ווער עס ווייס די ווירקונג פון קוועקזילבער איז א גאט".

דער דאָזיגער גאט אָבער, וואָס האָט געפיערט טריומפען אין משך פון הונדערטער יאהרען (עס איז אויך נישט קיין וואונדער, מחמת אלס ספע-צי-פיש און באמת ווירקזאם מיטעל איז קוועקזילבער געווען איינציג אין זיין ארט), איז אביסעל דעמא-רע-טיש.

נאר דיי ווארגלע

נראה טאלי.

ניט רשיון

פרייעלע מזלע

צוהערט יאטון, אב אירע גיגנט א וואר.
יאטון מירע גיגנט א גאנצע וואר מילקיריש.
צינענדיש אב אירע גיליש אבאמילע בא די
אלץ צין טיט. הערערין יאטע אירע אב גיגנט
א די ווארין:

א גאנצעלע וואר אב אירע ניקלערט אין
יקערט, וואסע טיט מע מיט די ווארין, יא שטי-
ין אירע ניש שטימקין צין סאך אב אירע גי-
גנט: יא שטימקין, אב אירע ווידער ניש גיגנט
א ווערענע פא דעם לייבלע אירע פאן אפטיקער
ין בושינע גאט אב אירע גיקלערט אין גיקלערט
יגאלע אב אירע מירע אבירעלינגט, א כעל שטימע
א בירער: פא דעם לייבלע אין פאן אפטיקער.
בין אירע גיגנטע אין מאן וואר-קראץ. יא
אין בין אראן אין דעם וואר-קראץ, פרייעס מירע
א פשוין מיט א גראבן באקער, מיטטאט א וילקער
א ווארין:

— צא מיט מיט בענען?
קוק אירע ציט אין פין קאפ ביר די קימאשין
אין וואר:
— גלאסאמאשע נא דעם לייבלע אי נא
קוקט עיר מירע אין אן לאכט:
— קאפא? מיט?
— זוג אירע: וואסע גישפעלט דוט דיער נישע
פריעגט עיר מירע וואסע:
— אליע טי מאשע לואט?
— זוג אירע: צייל דיער די ציערען.
— וואס עיר צי מירע:
— יוהט עיר טיט יגמא. כאפט עירע מירע, אלע
פאן וואסטיק אין לייבט מירע אראפ פין אלע
בירערין.

— צי אב אירע עיעס גיט אבירעקיקט, ביזאל
עיעס דיקענען. וואר עיער נאך אבאליט קימע צי
אונג אין שמואל געטל אראן, עב אירע עיעס פא-
צירן די מאסען.
— די צווייטע מירעלע אב אירע גיגנט בירע
אטאט, פינקט אט זען מירע פאגליטט צי גיין אין
קלעמאטינבראן. אב אירע פרייעלעס צי פרייער
אין אב גאנצע צוויי שו גיבאליעט אין דיער
צינענען.

— יקע ער אירע ענק יאטון, אונזונג א גיטא
פסירא, צווייטע וואסען צווייטע בראדשויב וואסע
דעם מיטוואך עט וואר אין לאדו? א יאטענע יאט
ביר, צווייטע וואסען אין טיעמער, אראמאש?
עט פאקאמין אבאמאשע קאמאט, איר, וואסען ער,
אטון, עט יוד דאטס יוד, מיט ווער וואסען פא די
אטון, בירען לאדו עט דאטס ווין, די ווילקער ערל
פאמאפן די קשעלעס, מירע, יאטון, פאמאפן

ענדריק, מור טוב, רפובליק, פופציק-הונדערט זאט א ווארש
ווער איר גיב יוד א דערמאן.
ווער גראט קאלר זאל פערמאנע
וואס-ישע, וואלט ער אויפגעמאן?

אנדערש וואלט ווין ליד גערקונגען
אנדערש וואלט געווען דער ברען
אנדערש וואלט אריין דער דוכטער
אויפן פנים אויסגעוועזען...

וואלט גערונגען גלייך א פאמאן
א שטוב, צוויי פענסטער מיט א קור
און ווייז ווייב, אפירן וואסער
וואלט געשטאנען גאנצע שייך...

— גלייך שיק איר קיין ווייזנאווע
איר אריין — קיין זאמפאנע.
און אשטאט, פאמאן און מערדער
וואלט איר דייסען: "בא קאמאן..."

נאר מיר דוכט יוד נאך, רפובליק
מיט די פופציק-הונדערט זאט
וואלטען יוד פנים אויגען ווייפלע
דארף מען ווין דאך אנאדאט...

יא, סאזי גוט צו ווין א פאמאן,
פשוט גראט א פערנעווען ו
און פאמאנען אין דעם קרייס
אין דאך געדן שווער צו קריגען...

סאזי א פאמאנען א געעפנעשטער
שערן פאר לייטען, שערן פאר גאט,
מאמער אין דיר פאר ווענג
נאריין פופציק-הונדערט זאט...

נאר ווין ציען מווינער...
און פיינאמאן קאמפאט קונט אריין א ווין
פרייען ווענען א געווינט.
— מיט מיר זעהר ליד, זאט צו אדום פ. מ.
וואס געפערט אין זעהר, און די זעהר, וואלט איר
געווינען 100 מווינער וואסען.

— סלאט נישט אויס, ביזאפ 10 מווינער זא
איר גענוג.
און פיינאמאן קאמפאט קונט אריין א ווין
פרייען ווענען א געווינט.
— מיט מיר זעהר ליד, זאט צו אדום פ. מ.
וואס געפערט אין זעהר, און די זעהר, וואלט איר
געווינען 100 מווינער וואסען.

אויסגעוואשע
צוויי קאמפאטאמאנעס
— וועט: זי וויינען פאמאנען נעכטען וואס מיר א
כלאפיק געאנט, אן איר בין עתהלוד צו אירן.
— זיטע: נא וואס האפן זי אדום געאנטע
— איר האפ אדום אויסגעוועזעלע מיט דער פלא-
טע צונגליין.

צווייטען פרוירם,
— וועט: נא, פאר וואס איר נישט געווארען פון
שירר, וואס דו האסט יוד געשריבענע
— זיטע: דער פאמאן פון דער פלח וואס נישט
געוואלט.
— וועט: וואס איר דער מוואר?
— ער האמערעלע מיט ביהמות.
— א וואונדער, ער האט יוד געווארען אויף דיר
קענען.

קאמפאט
די גלייכע — צווייטען גידעקין באלשעקען ניש-
כאפן אטע די גלייכע, די גלייכע, די גלייכע
דעוואל אפין מירע א גיט שאפט אין זאט
מיר גיגנט.

קאמפאט
די גלייכע — צווייטען גידעקין באלשעקען ניש-
כאפן אטע די גלייכע, די גלייכע, די גלייכע
דעוואל אפין מירע א גיט שאפט אין זאט
מיר גיגנט.

הומאר סאטירע

דער קונדע

צוואנגענשטעלט פון אב — נעל
פרייע צום, גייעס פארסטבלאט, נופער 215
פרייע, דעם 13 סעפטעמבער 1935

פאר איר נאך די ווארגלע

